

Raimo Poutiainen

KASTETOTUUTTA ETSIMÄSSÄ
JA
LÖYTÄMÄSSÄ
SEKÄ
KOLMINAISUUSOPPI,
FILOSOFINEN SPEKULAATIO
VAIKO
JUMALALLINEN TOTUUS?

KASTETOTUUTTA ETSIMÄSSÄ JA LÖYTÄMÄSSÄ

S I S Ä L L Y S L U E T T E L O

Sivu 2.	Johdannoksi
" 2.	Mitä kirkkoisat todistavat?
" 3.	Mitä apostoliset isät todistavat?
" 3.	Mitä kirkkohistoria todistaa?
" 3.	"...vedestä ja Hengestä..."
" 5.	Alkuperäinen lähetyskäsky
" 5.	Matteuksen evankeliumin lähetyskäsky
" 9.	Markuksen evankeliumin lähetyskäsky
" 9.	Luukkaan evankeliumin lähetyskäsky
" 10.	Lähetyskäsky Johanneksen mukaan
" 11.	Välimietteitä
" 11.	Kastekäytäntö alkuseurakunnassa
" 11.	Apostolien tekojen kastetekstit
" 14.	Uuden testamentin kasteopetus
" 16.	Lasten suhde Uuden testamentin aikaiseen seurakuntaan.
" 17.	Vielä hiukan kirkkoisista.
" 18.	Kirkkoisien ajasta meidän päiviimme.
" 18.	Väärinkäsitysten välttämiseksi.
" 21.	Lähdekirjallisuusluettelo

J O H D A N N O K S I

Kristikunta on jakaantunut vesikastetta koskevassa kannanotossa pääasiassa kahteen leiriin. Vanhat historialliset kirkot ja nuoremmatkin valtionkirkot pitävät käytäntönään joko valelemalla tai vihomalla suoritettavaa lapsikastetta. Käytännössä tämä merkitsee syliilapsien järjestelmällistä kastamista. Uudemmat niin sanotut vapaat suunnat perustautuvat baptistiseen käytäntöön, joka uskonpuhdistuksen alkoihin ilmeni alkuaan niin sanotussa anabaptistisessa liikkeessä. Tämä katsomus hyökkää sylilauvojen kasteen, pitäen kastettavan tietoista uskontunnustusta kasteen saamisen edellytyksenä.

Suomen maassa luterilaiset edustavat edellistä, helluntailaiset sen sijaan jälkimmäistä katsantokantaa ja käytäntöä. Muitakin on kummankin käytännön kannalla, mutta mainitsin nämä kaksi maassamme suurinta omaa käytäntönsä edustajaa. Nämä ryhmittymät ovat myös alkaneet alustusesitelmien pohjalta keskenään keskustelemaan tästä kastekysymyksestäkin. SLEY. on julkaissut kirjankin näistä esitelmistä, nimeltään: "Kaste ja usko."

Näissä esitelmissä luterilaiset argumentoivat, puhuen: "lapsen uskosta", ja että "uskossa on oleellisinta Jumalan kädessä oleminen." Tämän perusteella "pikkulapsikin on kelvollinen kasteelle, tiedollisen elämän puuttumisesta huolimatta." Näin ollen kaste nähdään Jumalan tekona, joka on yksityisen ihmisen uskosta riippumaton." Puhutaan "uskon ulottuvuuksista, jotka eivät aukene pelkästään ihmisen ymmärrykselle, ja näin ollen "tässä mielessä on pienilläkin lapsilla mahdollisuus uskoa." Myös Pyhän Hengen saaminen sanaanastetaan vesikasteen toimittamisen yhteyteen, ja pidetään myös yleensä selvänä, että syliilapsikin uudestisyntyy vesikasteen toimittamisen yhteydessä. Lapsikasteen, myös syliilasten kasteen, väitetään periytyvän apostolisen alkuseurakunnan ajalta.

Helluntailaisten esitelmästä käyvät ilmi seuraavat näkemykset: "Vedestä syntyminen" tulkitaan "sanasta synty miseksi", ja syntien anteeksi saaminen eroitetaan kastetapahtumasta erilleen. "Uudestisyntymisen peso" ei myöskään tarkoita kastetta. Kaste sen sijaan on merkinnyt ja merkitsee tänäänkin vain "moraalista kannanottoa." Pienet syliilapset eivät kykene uskomaan, ja koska uskominen on kasteen saamisen edellytys, ei luonnollisestikaan ole oikein kastaa syliilapsia. Uudestisyntymisen vaikuttaa sana ja Henki, mutta kasteella ei ole siinä osuutta. Lapsikaste, puhumattakaan syliilasten kasteesta, ei ole periytynyt apostoliselta alkuseurakunnalta, vaan on kasteen myöhempi sovellutus.

Näin tuiki toisistaan eriäviä tulkintoja on mahdoton sovittaa yhteen. Onko silti oletettavissa, että ne molemmat saisivat todellista tukea Raamatun, ennen kaikkea Uuden testamentin teksteistä? Vai onko ehkä niin, etteivät Uuden testamentin tekstit riitä sellaisinaan ratkaisemaan asiaa, ja että tarvitaan lisäksi myös muita, Uuden testamentin ulkopuolisia tekstejä?

MITÄ KIRKKOISAT TODISTAVAT?

Lainaan seuraavassa vain muutaman, mutta sitäkin merkittävämmän niin sanottujen "kirkkoisien" todistuksen:

Vuonna 148 Justinus marttyyri kirjoitti keisari Antonius Piukselle kirjeen, jossa on kaksi mielenkiintoista kohtaa. Toinen niistä kuuluu: "Meidän joukossamme on monia 60 -70 vuotiaita miehiä ja naisia, jotka jo lapsina ovat tehdyt opetuslapsiksi."

Kun Justinus tässä kirjoittaa "lapsina opetuslapsiksi tehdyistä", ymmärretään hänen viittaavan Matteuksen evankeliumin lähetyskäskyyn, jonka mukaan: "Mentyänne tehkää opetuslapsia kaikista kansoista, kastamalla heitä Isän ja Pojan ja Pyhän Hengen nimeen,..." Justinuksen tämä kohta näyttää siis todistavan lapsikasteen puolesta.

Justinuksen sanassa kirjeessä kerrotaan myös: "Sitten me johdatamme heidät paikkaan jossa on vettä, ja synnytämme uudestaan samalla uudestisyntymistavalla kuin mekin, sillä heidät pestään vedessä kaikkien Isän ja hallitsijan, Jumalan ja meidän lunastajamme Jeesuksen Kristuksen ja Pyhän Hengen nimessä." Tämä Justinuksen kohta näyttää todistavan, että hän uskoi uudestisyntymisen tapahtuvan vedellä kastettaessa.

Irenaeus (eli vuosina 140-202) kirjoitti:

"Kristus tuli pelastamaan kaikkia itsensä kautta, kaikkia, jotka hänen kauttansa uudestisyntyvät Jumalalle. rintalapsia, pieniä lapsia, lapsia, nuorukaisia ja vanhempia."

Tämä Ireneuksen teksti näyttää todistavan, että hän uskoi rintalastenkin voivan Kristuksen kautta uudestisyntyä Jumalalle. Asiallisesti hän ei voinut tarkoittaa muuta kuin kastetta: kaste siis Ireneuksenkin mukaan uudestisyntyyttä.

Origenes (eli vuosina 185-254) kirjoitti:

"Kirkollisen ohjeen mukaan pitää kastaa myös pieniä lapsia. ... Kirkko on saanut apostoleilta perimätavan kastaa myös pieniä lapsia. ... Koska synnynnäinen saastutus pestään pois kasteen kautta, pienet lapsetkin tulee kastaa. Sillä jos joku ei synny vedestä ja Hengestä, ei hän voi päästä sisälle Jumalan valtakuntaan."

Origenes välttää siis pienten lasten kastamisen olevan apostoleilta peritty tapa. Hän myös näyttää uskoneen uudestisyntymisen tapahtuvan kastettaessa.

Augustinus (eli vuosina 354-430) kirjoitti:

"Kirkon tapa kastaa pienokaisia ei ole halveksittava eikä myöskään uskottava, ellei se olisi apostolinen tapa. Kirkko on aina käyttänyt lapsikastetta. Se on aina pitänyt siitä kiinni."

Kirkkoisien todistus näyttää painavan vaakakupin luterilaisten voitoksi. Kuitenkaan asia ei ole vielä täällä ratkaistu, sillä on olemassa vielä muitakin Uuden testamentin ulkopuolisia tekstejä, jotka vastaavasti antavat painoa toiselle vaakakupille. Tässä todettakoon nyt vain, että Justinus, Irenaeus ja Origenes uskoivat syliästen kastamisen olevan oikein. He uskoivat tavan periytyneen apostoleilta ja olevan tapahtuma, jossa tai jonka yhteydessä jopa sylilapsetkin uudestisyntyvät.

MITÄ APOSTOLISET ISÄT TODISTAVAT?

Apostolisten isien kirjoituksiin kuuluu joukko tekstejä, joista vanhimmat ovat samalta ajalta kuin Uuden testamentin nuorimmat tekstit. Nämä tekstit ovat vanhempia kuin edellä lainatut kirkkoisien maininnat. Lainaan näistäkin vain pari merkittävää tekstiä. "Διδαχή, = Opetus, kahdentoista apostolin opin" nimellä kulkeva kirjoitus (noin vuodelta 100), sanoo:

"Ennen kastetta paastotkoot kastaja ja kastettava, sekä jotkut muut lisäksi, jos mahdollista. Kastettavan käske paastota päivä tai kaksi ennen toimitusta."

Kun kastettavalle annetaan käsky paastota ennen kastetoimitusta (eikä puhuta mitään poikkeuksen muodostavista kastettavista, joita paastokäsky ei koske), näyttää tämä osoittavan, että tällöin kastettiin vain tietoisessa iässä olevia, evankeliumin vastaanottaneita henkilöitä.

Vuosiin 117- 135 ajoitettu "Barnabaan kirje" sanoo:

"Autuaat ne, jotka ovat panneet toivonsa ristiin, ja sitten astuneet veteen."

"Me astumme veteen täynnä syntiä ja saastaa, mutta nousemme siitä sydämessämme hedelmä, nimittäin pelko, ja hengessämme toivo Jeesukseen."

Tässä edellytetään veteen eli kasteelle astuvalta sitä, että hän on ensin asettanut toivonsa ristiin eli Jeesuksen sovituskuolemaan. Kastettavan tulee myös itse astua veteen, ja nousta kasteelta, hengessään toivo Jeesukseen. Tätä voidaan soveltaa vain tietoisesti evankeliumin vastaanottaneisiin henkilöihin.

On havaittavissa selvä ero apostolisten isien kirjoitusten ja kirkkoisien lausuntojen välillä. Kastekäsitysten ja käytännön on ollut pakko jossakin vaiheessa selvästi ja ratkaisevasti muuttua.

MITÄ KIRKKOHISTORIA TODISTAA?

Sen, miten ja milloin kastekäsitys ja käytäntö muuttui, sen selostaa mainiosti luterilais-protestanttinen Christensen-Göransson'in Kirkkohistorian ensimmäinen osa: Apostolista aikaa käsittelevässä luvussa (vuodet 30-64) selostetaan:

"Ne, jotka olivat kääntyneet, ja saaneet uskon ristiinnaulittuun Jeesukseen, ottivat vastaan kasteen. ... Kristillinen kaste tajuttiin tapahtumaksi, jossa annettiin synnit anteeksi, ja otettiin kastettu Messiaan pelastettujen joukkoon. ... Koska pelastus kuitenkin perustui Jeesukseen, suoritettiin kaste Jeesuksen nimeen, mikä merkitsi sitä, että kastettu oli hänen omaisuuttaan, ja oli hänen suojeluksessaan."

Apostolien jälkeistä aikaa (vuodet 64-140) käsittelevä luku selostaa:

"Katekumenaattia pidettiin välttämättömänä valmentautumisena kasteen vastaanottamiseen. Se, joka saatuana opetusta kristinuskon uskonnollisesta ja eettisestä sisällöstä, oli luvannut uskoa ja elää kristittyinä, pääsi kasteelle. ... Sen jälkeen kun kastettava oli vastannut myöntävästi kasteen toimittajan kysymyksen, uskoiko hän Isään Jumalaan, Poikaan ja Pyhään Henkeen, hänet kastettiin, mikä tapahtui yleensä upottamalla. ... Kaste tapahtui Isän, Pojan ja Pyhän Hengen nimeen - tämä syrjäytti apostolien jälkeisellä ajalla lähes kokonaan kasteen Jeesuksen nimeen. Aikuiskaste oli välttämätön. Varmasti ei voida sanoa, kastettiinkö lapsia lainkaan."

Ajasta, jolloin kristinuskosta tuli valtakunnan uskonto (vuodet 311-395), lueimme:

"Katekumenaatti oli vielä 300-luvulla tärkeä, koska kaste toimitettiin pääasiassa aikuiskasteena. ... Sitä mukaa kun Rooman väestöstä tuli kristittyjä, lapsikaste yleistyi. Siten katekumenaatti lakkasi, joskin sen menot liitettiin lapsikasteeseen. ... ettei varsinaista upotuskastetta (immersio) enää noudatettu. Nyt kastettavan pää ainoastaan valeltiin vedellä, tai kaadettiin hänen päähänsä vettä (aspersio)."

Kirkkohistoria siis todellakin näyttää todistavan (yhtäpitävästi apostolisten isien kirjoitusten kanssa), että alkuaan apostolisella ajalla kastettiin vain kääntyneitä uskon tulleita. Apostolien jälkeisellä ajalla oli perustettu katekumenaattijakin eli kastekouluja kasteelle pyrkiville, joten sama kääntymisen ja uskomisen kaste-ehto säilyi. Tänä aikana aikuiskaste oli välttämätön, eikä voida varmuudella sanoa, kastettiinkö lapsia lainkaan. Vasta myöhemmin, Rooman valtion omaksuttua kristinuskon, lapsikaste yleistyi ja katekumenaatti lakkasi.

Edellä sanotun valossa kastekysymystä ei voida ratkaista sillä, että pitäydytään kirkkoisien lausumiin: ne kun eivät ilmeisestikään ole totuusarvoltaan luotettavia. On siis käännettävä itse Uuden testamentin tekstien puoleen, etsimään niistä ratkaisua kysymykseen.

"...VEDESTÄ JA HENGESTÄ..."

Mutta, eikö Johanneksen evankeliumi kerro Jeesuksen itsensä sanoneen, että (Joh. 3:5): "Ἀνὴρ ὅτις ἐκ νεφελῶν καὶ ἐκ ὕδατος καὶ πνεύματος ἁγίου γεννᾶται. ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου. = Totisesti totisesti minä sanon sinulle: jos ei joku synny vedestä ja Hengestä, hän ei voi tulla sisälle Jumalan valtakuntaan." ?

Kyllä, todellakin. Kaikissa kreikankielisissä tunnetuissa käsikirjoituksissa tekstissä esiintyy "vesi" (ὕδωρ) -sana. On myös selvää, että sanonta: "jos joku ei synny vedestä ja Hengestä...", tarkoittaa veden osalta ilmeisvästi kastetta, ja se saattaa jopa olla Herramme alkuperäinen ilmaisu. Nestien Novum -63 painoksen alaviitteessä on kylläkin tieto, jonka mukaan kirkkoisien Justinuksen ja Origenen tekstiperinteen perusteella tämä kohta olisi aikuaan puhunut vain Hengestä syntymisestä. Kreikan alkutekstin sanat: "ὕδωρ καὶ πνεῦμα ἁγίου" saattavat siis olla tekstiin tehty myöhempi lisäys. Asiallisesti kohta tällaisenaan, siis vedestäkin puhuvana, tarkoittaa silti Hengestä syntymistä. Seuraava jae nimittäin selittää, että "vedestä ja Hengestä syntymisessä" (joe 5) on tosiasiaa kysymys vain "Hengestä syntymisestä" (joe 6): "Μὴ ἀλλὰ ἐκ τῆς σαρκὸς καὶ τοῦ αἵματος καὶ τοῦ γάμου, ἀλλὰ ἐκ τοῦ πνεύματος καὶ τοῦ ὕδατος. = Totisesti totisesti minä sanon sinulle: jos ei joku synny vedestä ja Hengestä, hän ei voi tulla sisälle Jumalan valtakuntaan."

Kun kysymme, mitä Jeesus on asiallisesti vedestä syntymisellä tarkoittanut, on vastaus seuraava: Vedestä syntymisellä Jeesuksen on täytynyt viitata sekä Johannes Kastajan, että omienkin oppilaidensa suorittamaan kasteeseen (Joh.4:1-2), ja täksi kasteeksi Nikodeemuksenkin on täytynyt Jeesuksen vastaus mieltää. Kun Jeesus mainitsi ensin vedestä syntymisen, sitten Hengestä syntymisen, tämäkin seikka varmentaa asiaa. Vedestä syntyminen eli kaste tarkoitti tämän syntymisen prosessin käyntiin laittoa, varsinkin Hengestä syntyminen kun oli mahdollista vasta Jeesuksen lunastustyön ja ylösnousemuksen tapahtuttua, kuten seuraavat kohdat selvästi osoittavat: Gal.4:4-6, 1 Piet.1:3. Pääsimme lapsen asemaan ja saimme lapseuden hengen, Jeesuksen lunastettua kuolemallaan ja ylösnousemuksellaan lain alaiset. Näin Jumala uudestisyntynyt meidät elävään toivoon Jeesuksen Kristuksen kuolleista nousemisen kautta.

Mitä uudestisyntymisellä tosiasiallisesti tarkoitetaan, se selviää, kun sovitamme yhteen kaikki aiheesta puhuvat eri näkökohdat. Lukuunottamatta Matt. 19:28:aa joka viittaa kuolleista ylösnousemukseseen, kaikki muut kohdat selittävät vedestä ja Hengestä syntymisen asiassisältöä. Joh. 1:13 mukaan uudestisyntyminen on "Jumalasta syntymistä", jota edellinen jae kuvaa "oikeudeksi (δικαιοσύνη) tulla Jumalan lapseksi." Se tapahtui ja tapahtuu kaikille niille, "jotka ottivat ja ottavat hänet (S.O. Jeesuksen) vastaan", ja näin hänet henkilökohtaisesti vastaanottavina "alkoivat (ja alkavat) uskoa hänen nimeensä." 1 Joh.5:1 sanookin, että "jokainen joka uskoo, että Jeesus on Kristus, on Jumalasta syntynyt", joten uudestisyntyminen on siis uskon tulemistä, jota 1 Piet. 1:3 nimittää "elävään toivoon" uudestisyntymiseksi. Saman luvun jae 23 sanoo tämän syntymisen tapahtuvan "Jumalan elävän ja pysyvän sanan kautta", jolla tarkoitetaan julistettua ja luettua evankeliumin sanaa (joe 25). Uudestisyntymistapahtuma edellyttää siis evankeliumin sanan kuulemistä tai lukemista, jonka seurauksena tapahtuu henkilökohtainen Jeesukseen turvansa asettaminen eli uskon tuleminen. Tämä merkitsee samalla hänen vastaanottamistaan, häneen uskossa pukeutumista (Gal.3:26-27), jonka välittämää uutta hengellistä tilaa vastustetaan vedestä ja Hengestä syntymiseksi. Tämän uuden hengellisen tilan toinen nimi on "uudistus", jonka Pyhä Henki (uudestisyntyvään runsaasti vuodatettuna) saa aikaan. Uudestisyntymisen eli uskon tulon eräs nimitys on "vedestä ja Hengestä syntyminen", joka veden osalta tarkoittaa kastea, jonka tapahtuessa muidenkin osatekijöiden tulee olla vaikuttamassa, eli evankeliumin sanan uskossa vastaanottaminen kasteavassa. Tämän uskon tuleminen prosessin tulee siis olla käynnissä kasteella tullessa, ja ilmetä kastettavan uskontunnustuksena kasteen edellä. Näin oli alussa, ja siksi kastea nimitettiin "uudestisyntymisen pesoksi / kylvyksi" (rō λουτρόν τῆς παλινγενεσίας, Tiit.3:5):

TIT 3:4 δε τε δε ἡ χρηστότης καὶ ἡ φιλανθρωπία ἐπεφάνη τοῦ σωτήρος
Mutta kun meidän pelastajamme Jumalan hyvyys ja ihmis-

himien
rakkaus tuli ilmi,

TIT 3:5 οὐκ εἰ ἐργὼν τῶν ἐν δικαιοσύνῃ ἀποποιήσαμεν ἡμῖς ἀλλὰ
ei teoista, joita me vanhurskautessa teimme, vaan

κατὰ τὸ αὐτοῦ ἔλεος ἔσωσεν ἡμᾶς διὰ λουτροῦ παλινγενεσίας καὶ
mukaan hänen laupeutensa, hän meidät pelasti, kautta uudestisyntymisen kyllyn ja

ἀνακαινώσεως πνεύματος ἁγίου,
Pyhän Hengen uudistuksen,

TIT 3:6 οὗ ἐξέχεεν ἐφ' ἡμᾶς πλουσίως διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ
jonka hän vuodatti meihin runsaasti, Jeesuksen Kristuk-

σωτήρος ἡμῶν,
sen, meidän pelastajamme kautta.

TIT 3:7 ἵνα δικαιωθῆντες τῇ ἐκείνου χάριτι κληρονόμοι γένηθῶμεν
jotta vanhurskautettuina hänen armoissaan, perillisinä

κατ' ἐλπίδα ζωῆς αἰωνίου.
olisimme, mukaan iankaikkisen elämän toivon.

Tämän "uudestisyntymisen kyllyn" on nykykreikan dimotikikielinen tekstilaitos kääntänyt "uudestisyntymisen kasteeksi":

Ναὺς ἔσωσε με τὸ βάπτισμα τῆς ἀναγέννησης καὶ τῆς ἀνανέω-
Hän pelasti meidät uudestisyntymisen kasteella ja uudis-

σης τοῦ χαρίζει τὸ Ἅγιον Πνεῦμα.
tukella jonka Pyhä Henki lahjoittaa.

Tämän käännöksen ilmaisussa voidaan nähdä kreikkalaiskatolisen kirkon pyrkimys sisällyttää tulkintansa uudestisyntymisestä sisälle Uuden testamentin tekstiin. Tämä kirkkohan opettaa uudestisyntymisen tapahtuvan kasteessa. Tätä ei Paavali kuitenkaan ole tarkoittanut: Ilmaisu: "ἐν Ἰησοῦ Χριστῷ" Paavali on tarkoittanut, että samoin kuin luonnollisessa syntymässä lapsi tavallisesti pestään heti syntyänsä jälkeen, samoin myös uudesti- syntynyt eli uskoon tullut ihminen (1 Joh.5:1) pestään kasteessa, heti uskoon tulonsa jälkeen.

Tiitus 3:3-7 mukaan Jumala "pelasti" kunkin kristityn, ei ainoastaan uudestisyntymisen kyllyn eli kasteen, vaan myös Pyhän Hengen (suorittaman) uudistuksen kautta. Lopputulos tästä kasteesta seuraavasta, Jeesuksen kautta tapahtuvasta Hengen vuodatuksesta on, että olemme vanhurskautettuja hänen armonsa kautta ja iankaikkisen elämän perillisinä. Tämän kohdan mukaan pelastuminen sulkee sisäänsä ensiksi uudestisyntymisen eli uskon tulon, sitten uudesti- syntymisen kyllyn eli kasteen, ja lopuksi vielä Pyhän Hengen suorittaman uudistuksen (uusi luomus), jonka Hengen pelastuva kokee runsaana vuodatuksena sydämeensä. Tällä Hengen vuodatuksella tarkoitetaan Pyhän Hengen kastea.

Sen, että uudestisyntymisen kylvyllä todellakin tarkoitetaan kastea, todistaa Ef.5:26:

EPH 5:25 Οἱ ἄνδρες, ἀγαπάτε τὰς γυναῖκας, καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς
Miehet, rakastakaa vaimoja, kuten myös Kristus

ἡγάγησεν τὴν ἐκκλησίαν καὶ ἑαυτὸν παρέδωκεν ὑπὲρ αὐτῆς,
rakasti seurakuntaa, ja itsensä sen edestä antoi alttiiksi,

EPH 5:26 ἵνα αὐτὴν ἁγιάσῃ καθάρις ὁ λουτρὸς τοῦ ὕδατος ἐν
jotta sen pyhittäisi, puhdistettuaan kylvyllä veden,

ῥήματι, ...
sanassa, ...

Tämän efesolaiskirjeen kohdan jakeen 26 on kreikkalainen raamattuoppinut N. Trempela kääntänyt Uuden testamentin parafrasiinsa erittäin mielenkiintoisesti:

...διὰ τὴν ἁγίαν αὐτὴν, ἀφοῦ τὴν καθάρισιν διὰ τοῦ λουτροῦ
...että hän sen pyhittäisi, sen jälkeen kun hän sen puhdisti veden

τοῦ ὕδατος, ἥτοι τοῦ ἁγίου βαπτίσματος, μετὰ τὸν λόγον τῆς
kyllyn välityksellä, eli pyhän kasteen, avuksihuutamisen

ἐκκλησίας τοῦ συνοσέει τὸ λουτρόν τοῦτο.
sanalla, joka saattaa tätä kylpyä.

Uudestisyntyminen merkitsee Uudessa testamentissa siis tietoiseen henkilökohtaiseen uskon tulemistä. Tämän saa aikaan vastaanotettu evankeliumin sana, ja sen sinetöi todeksi Pyhän Henki, josta Hengestä uudestisyntynyt pääsee lupauksen mukaan itsensä kastattamisen jälkeen osalliseksi. Uudestisyntyminen eli siis tapahtu vedellä kastettaessa kenenkään aikuisenkaan (saati sitten sylilapsen) kohdalla automaattisesti.

Evankelis-luterilaisen kirkon kirkolliskokouksen hyväksymässä kristinopissa sanotaan kohdassa 58 kasteesta: "Kasteessa toimii Jeesus Kristus itse. Hän uudestisyntyytää meidät siinä, ja ottaa meidät Jumalan lapsiksi ja seurakuntansa jäseniksi. Hän vapauttaa meidät synnin, kuoleman ja perkeleen vallasta."

Kastetututusta etsiessämme on siis jo tässä vaiheessa todettava, että Evankelis-luterilaisen kirkon oppi on tämän kasteessa tapahtuvan uudestisyntymisen kohdalla ilmeinen ja selvä harhaoppi. Näin on siitä huolimatta, että kirkkoisien lausuntojen mukaan tämä sama harha näyttää vallanneen alkukirkon jo melkein heti apostolisen ajan jälkeen. Jatkossa paljastuu muitakin harhoja.

ALKUPERÄINEN LÄHETYSKÄSKY

Ajattelevaa Uuden testamentin lukijaa kummastuttaa (Apostolien tekoja lukiessaan) alkuseurakunnan jäsenten käyttös. Vaikka Jeesus oli antanut selvän lähetyksensä mennä tekemään kaikista kansoista Herran opetuslapsia, ja vaikka hän oli käskennyt saarnata evankeliumia kaikille luoduille, näin ei kuitenkaan alkuun tapahtunut. Nekin Jerusalemin alkuseurakunnan jäsenet, jotka vaelisivat muihin maihin, eivät puhuneet sanaa muille kuin juutalaisille. Kun Pietari sitten saamansa näyn vaikutuksesta löysi uskalluksen mennä Korneliuksen kotiin evankeliumia julistamaan, ja Korneliuksen perhekunnan kääntymys tuli Jerusalemin seurakunnan jäsenten korviin, joutui Pietari syytöksen alaiseksi tästä ympärileikkaamattoman kodissa vierailustaan. Pietari joutui tarkoin selittämään ja perustelemaan tapahtumaa, ja vasta tässä yhteydessä näyttää seurakunnalle selvinneen, että pakanistakin kääntyneille kuuluu sama evankeliumin armo ja jopa Pyhän Hengen osallisuus kuin juutalaisista kääntyneillekin.

Edellä sanottu nostaa kysymyksen: miksi ei Jeesuksen selvää lähetyksensä ymmärretty eikä noudatettu, jos hän kerran sellaisen antoi? Vai onko ehkä niin, ettei Jeesus ole antanutkaan lähetyksensä siinä muodossa missä se evankeliumeissa esiintyy?

Onkin syytä jatkaa tätä tutkistelua lähetyksensä yksi toisensa jälkeen läpikäyden.

MATTEUKSEN EVANKELIUMIN LÄHETYSKÄSKY

MAT 28:18 και προσελθὼν ὁ Ἰησοῦς ἐλάλησεν αὐτοῖς λέγων, Ἐδόθη μοι πάντα ἐξουσία ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς.
Ja luotultuaan Jeesus puhui heille, sanoen: "Annettiin

mulle kaikki valta taivaassa ja päällä maan.

MAT 28:19 πορευθέντες οὖν μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες
Mentyänne siis opetuslapsuuttakaa kaikkia kansoja, kastavina

αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος
heitä nimeen Isän ja Pojan ja Pyhän Hen-

tes,
gen,

MAT 28:20 διδάσκοντες αὐτοὺς τηρεῖν πάντα ὅσα ἐνετείλαμην ὑμῖν.
opettavina heitä pitämään kaikki jotka minä määräsin teille:

καὶ ἰδοὺ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας
Ja katso! Minä olen kansa teidän kaikkina päivinä maailmanajan

toῦ αἰῶνος.
täyttymykseen asti."

Edellä lainatussa tekstissä esiintyy μαθητεύσατε-verbien aoristin imperatiivin muoto: μαθητεύσατε. Tämä verbi merkitsee oppilaaksi (tai opetuslapsiksi) tekemistä eli opetuslapsuuttamista. Verbin kohteena ovat kaikki kansat: πάντα τὰ ἔθνη. Kuitenkaan ei kaikkia kansoja tarkoiteta kansakuntina tekemisen kohteiksi, vaan tarkoitetaan kaikkien kansojen yksilöitä. Tämä ilmenee tekstissä siitä, että vaikka "kansat" (τὰ ἔθνη) on monikon neutrimuoto, tähän viittaava pronomini "heitä" esiintyy silti monikon akkusatiivin maskuliinimuodossa: αὐτοὺς, eikä neutrimuodossa: αὐτά.

Verbit "kastavina" (βαπτίζοντες) ja "opettavina" (διδάσκοντες) ovat kumpikin preesensin partisippiimuodossa. Preesensin partisippi merkitsee yleensä pääverbin kanssa samanaikaista toimintaa, joten tässä siis merkitys on, että kansojen yksilöistä tehdään oppilaita kastamalla ja opettamalla.

Teksti on kuitenkin ongelmallinen, koska kreikankielinen alkuteksti ei ole sisältänyt alkuperäisessä kirjoitusmuodossaan ollenkaan välimerkkejä. Ei ole selvää, missä suhteessa "kastavina"- ja "opettavina"-partisippiit ovat keskenään, kun sanojen "Hengen" (πνεύματος) ja "opettavina" (διδάσκοντες) väliä puuttuu lisäksi καί- eli "ja"- sana. Eräissä arvoastetuissa käsikirjoituksissa (esim. Codex Vaticanus) esiintyy preesensin partisippiin βαπτίζοντες sijalla aoristin partisippi: βαπτισαντες. Tämän mukaan partisippien keskinäinen suhde selvenee, kun merkitys muuttuu: "Kastettuanne heidät...opettakaa..."

Kreikkalainen raamattuoppinut Johannes Kolitsara on julkaissut Kreikassa Uuden testamentin parafrasoin eli selittävän muokelman. Tässä parafrasissa pyritään mahdollisimman tarkoin tuomaan ilmi alkutekstin merkitys, sellaisena kuin kirkkoisat ovat tekstit ymmärtäneet. Kolitsaran teksti Matteuksen evankeliumin lähetyksensä on seuraava:

Αὐτὸν παραίνεσε τὰρα καὶ διδάξατε εἰς ὅλα τὰ ἔθνη τὴν ἀλήθειαν.
Siis, menkää nyt ja opettakaa totuutta kaikille kansoille.

Καὶ αὐτοὺς ποὺ θὰ πιστεύουν καὶ θὰ γίνωνται μαθηταὶ σας, βαπτίζατε
Ja heidät, jotka tulevat uskoviiksi ja tulevat oppilaiksenne, kastakaa

τούς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος.
heidät nimeen Isän ja Pojan ja Pyhän Hengen.

τοὺς. Διδάσκοντες αὐτοὺς νὰ τηροῦν ὅλας τὰς ἐντολάς, ποὺ ἐγὼ σας
Opettakaa heitä pitämään kaikki käskyt, jotka minä teille

ἔχω δώσει. ...
olen antanut. ...

Kolitsaran mukaan on siis oikein tulkita Matteuksen alkutekstin merkitys siten, että oppilaaksi tekeminen aloitetaan opettamalla, ja vasta sen jälkeen kastetaan nämä uskoviiksi tulleet ja täten apostolien oppilaiksi suostuvat, jonka jälkeen taas jatketaan opetusta. Evankeliumin julistaminen on opettamista, ja joidenkin oppilaiksi tekeminen aloitetaan, julistamalla heille evankeliumia. Näin myös Apt.14:21 kertoo tapahtuneen:

"Εὐαγγελισμένοι γὰρ τὴν πόλιν ἐκείνην καὶ μαθητεύσαντες ἱκανοὶ ... = Ja julistettuaan evankeliumia siinä kaupungissa, ja tehtyään monia oppilaiksi..." Tässä on ilmeistä, että oppilaiksi tekemiseen kuului evankeliumin vastaanottaneiden kastaminen, vaikka sitä ei tekstissä sanota.

Matteuksen evankeliumin lähetyksensä mukaan Jeesus olisi siis käskennyt kastaa oppilaiksi suostuvat "Isän ja Pojan ja Pyhän Hengen nimeen." Onkin selvää, että itse kastaminen on alusta asti kuulunut oppilaaksi tekemisen yhteyteen, mutta samaa selvyyttä ei ilmene siinä, mihin nimeen alkuaan kastettiin.

Nestlen kreikankielisen Ut:n tekstilaitoksen vuoden -63 painoksen alaviitteessä on viittaus osaan kirkkoisä Eusebiuksen tekstitradiotiota. Alaviitteen merkkin mukaan Eusebiuksen tuntemassa Matteuksen evankeliumin lähetyksensä olisi esiintynyt (jae 19) sanat: "ἐν τῷ ὀνόματι μου = minun nimessäni", sanojen "βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος = kastamalla heitä nimeen Isän ja Pojan ja Pyhän Hengen" sijalla. Sanallinen käsky kastaa olisi täten puuttunut kokonaan tekstistä. Kastekäskyn sijalla olisi ollut vain käsky tehdä oppilaita "minun nimessäni" eli Jeesuksen nimessä.

Matteuksen evankeliumin selitysteoksessaan (SUTS.) Esko Haapa esittääkin tämän jakeen Eusebiuksen tuntemassa kreikankielisen muodossa. Tämä teksti (käännökseni kanssa varustettuna) kuuluu:

πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη ἐν τῷ ὀνόματι μου διδάσκο-
Mentyänne tehkää oppilaiksi kaikkia kansoja, minun nimessäni opet-

τες αὐτοὺς τηρεῖν πάντα ὅσα ἐνετείλαμην ὑμῖν.
tavina heitä pitämään kaikki, jotka minä määräsin teille.

Tällaisena teksti onkin ongelmaton: Opetuslapsuuttaminen tapahtuu, opettamalla Jeesuksen nimessä pitämään Jeesuksen määräykset. Alaviitteessä Esko Haapa vielä selittää:

"Eusebiuksen esinikealainen teksti on rytmillisesti eheä kokonaisuus, jonka kahdesta säkeestä edellinen antaa käskyn ja jälkimmäinen selvittää lähemmin tehtävän sisällön. Yhdistävänä isäksanana on 'kaikki' (πάντες). Sanojen ἐν τῷ ὄντορι μου paikalle pantu kastekäsky särkee tasapainoisen kokonaisuuden. ... Eräät tutkijat (E. Conybeare, J. Wellhausen, E. Lohmeyer) ovat esittäneet, että puheenaolevassa yhteydessä Eusebiuksen kastekäskytön lukutapa olisi alkuperäinen."

Aimo T. Nikolainen selittää "Avaa Uusi testamenttisi"-sarjan ensimmäisessä niteessä tätä Matteuksen kohtaa seuraavasti:

"Sen perusteella, että kirkkoisä Eusebius Mt:ä ennen Nikean kirkolliskokousta lainatessaan tuntee sellaisen lähetyskäskyn, josta puuttuu kaste kolmiyhteisen Jumalan nimeen, on epäilty kasteen alkuperäistä kuulumista Mt:n tekstiin. Tämä on kuitenkin virhetulkinta, koska tämä lyhyempikin teksti: 'tehkaa heidät minun nimessäni opetuslapsiksi' tarkoittaa kastetta niin kuin vastaava kohta Lk 24:47."

Nikolainen on ilmeisen oikeassa siinä, että tämä lyhyempikin kaava edellyttää kyllä kastamista. Sen sijaan hän sivuuttaa hiljaisuudella sen tosiasian, että tämä lyhyempi kaava edellyttää kasteen tapahtuvan Herran Jeesuksen Kristuksen nimeen.

Jatkossa Nikolainen kyllä kirjoittaa, että: "...kaste Jeesuksen nimeen on ollut kastetoimituksen vanhempi muoto", mutta hän pitää silti selvänä, että tämä "täyteläisempi kaava" on Matteuksen evankeliumissa alkuperäinen:

"Merkittävä yksityiskohta on, että Mt:n mukaan, Matteuksen kirkon liturgian mukaisesti, on kastettava Isän ja Pojan ja Pyhän Hengen nimeen. Kaste Jeesuksen nimeen on ollut kastetoimituksen vanhempi muoto, niin kuin Apostolien teoista näemme. Mutta samalla kun kristillinen kokemus ja ajattelu joutuivat painottamaan Jumalan työtä Jeesuksen. Poikansa, ja Pyhän Hengen kautta, syntyi myös tämä täyteläisempi kastekaava."

Nikolainen siis näyttää tarkoittavan, että tämä "täyteläisempi kastekaava", jonka Matteus itse on evankeliumiinsa kirjoittanut, on silti syntynyt kristillisestä kokemuksesta ja ajattelusta, ei sen sijaan lähetyskäskyn antamisen yhteydessä lausutusta Herramme sanallisesta ilmaisusta.

Samaa mieltä oli jo 9.9. 1932 edesmennyt professori Antti J. Pietilä, joka kuolinpäivänsä edeltävänä päivänä sai kristillisen dogmatiikkansa kolmannenkin osan valmiiksi. On merkittävää, että hän näki ja kirjoitti jo silloin rohkeasti näkemyksensä tästä Matt. 28:19 nykyisestä tekstimuodosta. Hänen dogmatiikkansa toisesta osassa (sivu 148) voimme lukea:

"Kastekäsky Matt.28:19: 'Menkää siis ja tehkää kaikki kansat opetuslapsiksi, kastamalla heidät Isän ja Pojan ja Pyhän Hengen nimeen', tekee muotonsa puolesta kieltämättä liturgisen kaavan vaikutuksen, ja Apostolien tekojen uudistua maininta, että alkuseurakunnassa kasteet toimitettiin Jeesuksen nimeen eikä kuten siinä määrätään (Ap.t.2, 38; 8, 16; 10, 48; 19, 5) tekee todennäköiseksi, että sanamuoto on suhteellisen myöhäissyntyinen, mutta mikään ei estä tunnustamasta sitä asiallisesti historialliseksi ja Uuden Testamentin henkiopintoihin kuuluvaksi. Se on täsmälliseen kaavaan kiteytynyt Jeesuksen tarkoitusten ja katsomusten ilmaus, joka kokoa yhteen kristillisen ilmoituksen hedelmän niin hyvin elämänlahjan kuin opinkin puolesta. Opetuslapset ovat epäilemättä olleet ylösnousseen Herran kanssa Olijymällä ja saaneet unohtumattoman kokemuksen, Herran sanan, joka painui heidän tajuntaansa kastekäskynä, mutta samoin kuin Johanneksen esittämät Jeesuksen jäähyväispuheet kantavat muotonsa puolesta mieltäiskelevän ja Herransa muistoa rakastavan Johanneksen tyyliin leimaa, niin on kastekäskynkin nykyinen sanamuoto syntynyt kristillisen pelastuksen myöhemmän kokonaisnäkömyksen vaikutuksesta."

Pietilän dogmatiikan kolmannessa osassa (sivu 323) on toinen samaa Matteuksen evankeliumin tekstikohtaa käsittelevä kappale:

"Kasteen dogmaattinen perusta. Olemme jo aikaisemmin ilmaisseet ajatuksemme n.s. kastekäskystä Matt.28, 18-20: 'Minulle on annettu kaikki valta taivaassa ja maan päällä. Menkää siis ja tehkää kaikki kansat opetuslapsiksi, kastamalla heidät Isän ja Pojan ja Pyhän Hengen nimeen, ja opettamalla heitä pitämään kaikki, minkä olen käskennyt teille. Ja katso, minä olen teidän kansanne joka päivä maailman loppuun asti.' Se ei voi mitenkään olla suoranaisten Herran-sana, vaikka siinä mainittu tapaus on epäilemättä historiallinen ja vaikka seurakunta, joka muodosti liturgiset kaavansa, on saanut tähänkin juhlalliseen sanelmaan aiheensa Herran sanasta ja käytännöstä. ..."

Kun Pietilän edellä lainattujen kohtien teksti on sanonnaltaan erittäin varovaista ja jopa nykyistä Matteuksen tekstimuotoa puolustelevaa, olen pyrkinyt selvittämään hänen sanomansa, vahvistamalla tekstistä sen oleellisen osan. Vahvistetusta osasta käy näin selvästi julki, ettei Pietiläkään pitänyt kolminaisuuskaavan mukaista kastekäskyä Jeesuksen suusta lähteneenä.

Selvää onkin, että kun vain kymmenen päivää ehti kulua lähetyskäskyn antamispäivän ja helluntain välissä, ja Pietari ei silti helluntaipäivänä tiennyt Matteuksen evankeliumin nykyisen tekstin mukaisesta kastekäskystä mitään, tämä käsky ei tällaisenaan voi olla Herran suusta lähtenyt. Eihän Pietari voinut kymmenessä päivässä unohtaa Herramme selvää käskyä. Hän sen sijaan käski kääntyneiden kastattaa itsensä "Jeesuksen Kristuksen nimeen" (Apt.2:38). Mitä tulee Isän, Pojan ja Pyhän Hengen nimeen kastamiseen, on merkille pantavaa, ettei missään muuallakaan Uuden testamentin kirjoituksissa esiinny viittaustakaan tämän kaavan mukaisesta kastekäytännöstä.

Eduard Schweizer'in Matteuksen evankeliumin selitysteoksessa kerrotaan (sivu 355):

"Ennen Nikean konsilia (325 jKr.) kirkkoisä Eusebios siteeraa useasti (21 kertaa) tätä Matteuksen kohtaa lyhennetyssä muodossa: 'Menkää ja tehkää kaikki kansat opetuslapsiksi minun nimessäni opettaen heitä - -.' Epäselväksi vain jää, kuuluuko 'minun nimessäni' yhteen edeltävän vai jäljessä olevan sanan kanssa."

Ainakin yhden näistä kohdista löydämme Eusebiuksen kirkkohistoriasta (III: 5: 2), ja se kuuluu:

"Muiden apostolien henkeä vastaan oli vehkeilty monella tavalla, ja heidät oli karkotettu Juudeasta. Nämä olivat silloin tehneet matkoja kaikkien kansojen luo, saarnatakseen ja opettaakseen Kristuksen avulla, joka oli sanonut heille: 'Menkää ja tehkää kaikki kansat opetuslapsiksi minun nimeeni.'"

Tämä Eusebiuksen tekstissä esiintyvä Jeesuksen lähetyskäsky ei siis ilmeisestikään ole epätarkkuudesta johtuva toisinto, vaan ilmeinen viittaus Matteuksen evankeliumissa esiintyvän tekstin, ellei peräti alkuperäiseen, niin ainakin oikeaksi korjattuun muotoon.

Mitä tulee Matteuksen evankeliumin nykymuotoiseen lähetyskäskyyn, on siis erittäin epätodennäköistä, että se olisi sellaisenaan alkuperäinen, Jeesuksen suusta lähtenyt. Se on siis ilmeinen Jeesuksen suuhun asetettu väärennös. Sekin tieto on myös merkittävä, joka löytyy Eduard Schweizer'in Matteuksen evankeliumin selitysteoksesta:

"Justinos puolestaan perustelee kastetta kolminaisuuden nimeen Jesajan kirjalla sekä apostolien kanssa traditiolla, lainaamatta kertaakaan tätä Matteuksen kohtaa."

Tämä näyttäisi todistavan, että Justinuskin saattoi tuntea tämän Matteuksen kohdan Eusebiuksen tekstimuodon mukaisena. Kun missään nykyaikana säilyneistä kreikankielisistä alkukielien käsikirjoituksista ei Eusebiuksen tekstimuotoa kuitenkaan löydy, saattaa tämä merkitä, että kolmikaava on Matteuksen evankeliumissa alkuperäinen, siis Matteuksen kirjoittama, joskaan ei Jeesuksen lausuma. Tätä mieltä on Schweizer, joka mainituksaan selitysteoksessaan jatkaa:

"Tuskin kuitenkaan on epäilystä siitä, että Matteus on kirjoittanut näin; Kolmiyhteinen nimi mainitaan kaikissa käsikirjoituksissa. Jo ensimmäisen vuosisadan lopulla Matteuksen evankeliumista tai hänen traditiostaan voimakkaita vaikutteita saanut Didake (Did.7:1,3) todistaa samanlaisesta kastekäytännöstä, vaikka rinnalla esiintyy myös vanhempi tapa (Did.9:5)."

Jäljempänä olevassa ekskurssissa mainitut kohdat osoittavat, kuinka helposti tapahtui laajennus Jeesuksen nimestä Isän, Pojan ja Pyhän Hengen nimeen. Matteus siis todistaa oman (Syyrialaisen?) seurakuntansa kastekäytännöstä, eivätkä muut seurakunnat, esimerkiksi Palestiinassa tai Vähässä-Aasiassa, välttämättä menettäneet samoin."

Eusebioksen lukutavasta Schweizer samassa yhteydessä kirjoittaa:

"On hyvin epävarmaa, tunsiko Eusebios vielä suullisesta traditiosta jakeen 28:19 esiasteen. Matteuksen kohdan lyhennetty lainaus on yhtäläillä mahdollinen, ..."

On siis kuitenkin ilmeisvää, että kasteen toimittamisen käytäntö on jossakin vaiheessa muuttunut. Milloin ja missä tämä tapahtui, siihen antoi viitteen jo edellä Schweizer, mutta myös Esko Haapa antaa samansuuntaisen viitteen (aikaisemmin mainitussa selitysteoksessaan), kirjoittaen:

"Ei ole sen vuoksi ihme, että kasteen toimittaminen Jeesuksen nimeen...saattoi vaihtua kasteeksi Pyhän Kolminaisuuden nimeen. Niin sanotaan tapahtuneen ensin Syyriassa, mihin myös Mt:n ja Didakhen yhtäpitävyys asiassa viittaa. (Did.7:1)."

Haapa viittaa myös Matteuksen ja Didakhen yhtäpitävyyteen: Tämä "yhtäpitävä" Didakhen kohta kuuluu:

Περὶ δὲ τοῦ βαπτίσματος, οὕτω βαπτίζετε· ταῦτα πάντα προοίοντες,
Mitä kasteeseen tulee, näin te kastakaa: Tämän kaiken edellä sanottuunne,

βαπτίζετε εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου
kastakaa nimeen Isän ja Pojan ja Pyhän

πνεύματος ἐν ὁδῶνι ζῶντι.
Hengen vedessä elävässä (s.o. juoksevassa).

Kun Didakhe ajoitetaan syntyneeksi noin vuoden 100 tienoilla, on kastekaavan muutoksen täytynyt tapahtua apostolisen ajan ja tämän vuosiluvun välillä.

Matteuksen lähetyksäkäsken nykyisen tekstin aitoutta vastaan on myös väitetty:

"Jeesus ei koskaan sanonut: 'Käyttäkää näitä nimiä. Niin ei ole tehty ainoassakaan Raamatussa kerrotuista kastetilaisuuksista. Ne hyväksyttiin Nikean kirkolliskokouksessa. He ottivat nimen sijasta arvonimet.'" (Ote William Branhamin saarnasta, kirjasta: "Mihin Suomi uskoo?", Harri Heino).

Edellä lainatun väitteen sisältö pitää paikkansa muulta osin paitsi Nikean maininnan osalta. Kuten jo edellä totesin, kastekaava Isän ja Pojan ja Pyhän Hengen nimeen oli käytössä jo paljon ennen Nikean kirkolliskokousta. Kaavan käyttöä apostolien on siis täytynyt tapahtua apostolisen ajan jälkeen, mutta ennen vuosisadan vaihdetta.

Kun Matteuksen evankeliumi ajoitetaan syntyneeksi 80-luvulla, ja Johanneksen evankeliumi 90-luvulla, on niillä eroa vain noin 10 vuotta. Koska Johanneksen evankeliumissa kolmikaavan mukainen ajattelu on jo myös korostetun selvästi näkyvissä, ei ole mikään ihme, vaikka sama asia ilmenee jo vähän aikaisemmassa Matteuksessakin. Tuskin siis erehdymme, jos vielä supistamme joissakin seurakunnissa tapahtunutta kastekäytännön muutoksen aikamarginaalia vuosien 85 - 95 väliin.

On myös huomion arvoista, mitä Eduard Lohse kirjoittaa kirjassaan "Uuden testamentin sanoma" Matteuksen evankeliumin nykyiseen muotoon kirjoittamisen motiivista:

"Kun tässä yhteydessä on puhe kastamisesta Isän, Pojan ja Pyhän Hengen nimeen, ei tätä kolmikaavaa pidä ymmärtää vasta myöhemmin kehitellyn kolminaisuusopin mukaisesti. Sen sijaan on lyhyttä ilmaisua 'Kristuksen (tai: Pojan) nimeen' laajennettu siten, että toisaalta hellenististä ympäristöä silmällä pitäen todetaan Kyyrios-tunnustuksen sisällyttävän itseensä uskon yhteen Jumalaan, Isään, toisaalta taas viitataan hengen maininnalla siihen, että formelilla on kasteen myötä paikkansa seurakunnan elämässä."

Schweizer kirjoittaa Matteuksen selitysteoksensa ekskurssikohdassa (sivu 356), johon jo aikaisempi lainauskohta viittasi:

"Isä, poika ja Pyhä Henki ovat tässä rinnakkain. Tällaista käyttöä ennakoivat jo kohdat 1 Kor 12:4-6; 2 Kor 13:13, ja se muistuttaa myös jakeita Jh 14:16-17; 1 Jh 5:5-6; 1 Piet 1:2 ja Ilm 1:4-5, jossa seitsemän henkeä ovat seitsemälle seurakunnalle lähetetty Jumalan Henki; jne. Lähelle tulee myös kertomus Jeesuksen kasteesta, jossa Jumala lähettää pojalleen Pyhän Hengen. Matteus menee kuitenkin vielä pitemmälle liittäessään kaikki kolme yhdeksi nimeksi, johon kaste tapahtuu. Tähän ei tietenkään liity mitään kehittyntä kolminaisuusoppia. ... Kolmiosisaisen formelin takana on ajatus, että sekä Pojassa että Hengessä Jumala itse on läsnä ilman rajoituksia. ..."

Vaikka tätä kaavaa ei alkuaan tarkoitettukaan ymmärrettäväksi myöhemmin kehitellyn kolminaisuusopin mukaisesti, sen sisältö itessään pakotti jo varhain samaan tulokseen, minkä Jukka Thurén tuo eslin kirjassaan "Israelin usko." Kirjassa hän lainaa G. Haufen analyysia kasteen liittymisestä Jumalan Hengen vaikutukseen Uudessa testamentissa. Analyysin d.-kohta kuuluu:

"Mt.28:19 kastekäsken on ainoa Ut:n teksti, joka puhuu kastamisesta Isän, Pojan ja Pyhän Hengen nimeen. On huomattava, että kolmesta genetiivistä huolimatta 'nimi' on yksikössä: kaava edellyttää kolmen persoonan täydellistä olemuksen ykseyttä. Varhaisemmat tekstit puhuvat vain kasteesta (Herran) Jeesuksen nimeen (Apt.8:16, 19:5, vrt. 1 Kor.1:13)."

Jo ennen Nikean kirkolliskokousta puhuttiin Pyhään Kolminaisuuteen kastamisesta. Esimerkkinä tekstikohta Arlesiin vuonna 314 kokoontuneen paikallisen kirkolliskokouksen kanonista:

"Päätettiin, että jos joku liittyy kirkkoon harhaopista, niin kysyttäköön häneltä uskontunnustus, ja jos tulee varmasti ilmi, että hänet on kastettu Isän ja Pojan ja Pyhän Hengen nimeen, suoritettakoon hänelle vain kätten päällepano, niin että hän saisi Pyhän Hengen. Kun häneltä kysytään, jos hänen vastauksestaan ei ilmene, että hänet on kastettu Pyhään Kolminaisuuteen, kastettakoon hänet (uudestaan)."

Itse asiassa kirkkoisä Basileios Suuri (eli vuosina 329-379) tuo ilmi sen tosiasian, että käsitys Jumalasta kolminaisuutena syntyi ja kehittyi suurelta osin Matteuksen evankeliumin kastekaavan perustukselle. Niin sanottuihin "Pyhien isien kanooneihin" kuuluvassa Basileios Suuren kanoonissa on seuraava teksti:

"Päivä ei riitä kertoakseni kirkon kirjoittamattomista salaisuuksista. Jätän muut, kysyn vain, mistä kirjoituksesta olemme saaneet uskontunnustuksen, sen että uskomme Isään ja Poikaan ja Pyhään Henkeen? Varmaankin kasteen traditiosta, siitä, että hurskaasti olemme velvollisia uskomaan niin kuin meidät kastetaan, esittämään samanlaisen tunnustuksen kuin kasteessa."

On selvää, että Basileios, kirjoittaessaan uskomisesta Isään, Poikaan ja Pyhään Henkeen, sekä kasteen traditiosta mainitessaan, viittaa juuri Matteuksen evankeliumin lähetyksäkäskeyn. Muuallakin Uudessa testamentissa nämä kolme mainitaan toistensa yhteydessä, mutta mikään toinen kohta (edes Johanneksen evankeliumin kohta) ei edellytä sellaista täyttä olemuksen yhteyttä, kuin tämä Matteuksen kohta. Tosin joku on jossakin kirjoittanut tästäkin erivälin mielipiteen:

"Sanovatko nuo jakeet, että Jumala, Kristus ja Pyhä Henki muodostavat kolmiyhteisen Jumalan, että nuo kolme ovat siis yhtä olemusta, ja voimassa sekä iankaikkisuudessa yhdenvertaiset? Elvät suinkaan. Elvät sen enempiä kuin kolmen henkilön, esimerkiksi Tomin, Pekan ja Harrin nimien peräkkäin luetteleminen merkitsisi sitä, että nuo kolme ovat yksi."

Ajan kuluessa tämä Matteuksen evankeliumin nykymuodon mukainen lähetyksäkäskey ja sen perustukselle kehittynyt Pyhä Kolminaisuus-ajattelu sai valtakirkon piirissä yhä korostetumman ja tärkeämmän sijan. Kaiken aikaa oli kuitenkin olemassa henkilöitä ja ryhmiä (jopa valtakirkon sisällä), jotka eivät olleet alttiita taipumaan ja mukautumaan, vaan heitä oli siihen pyrittävä pakottamaan. Tämä käy ilmi Ortodoksisen kirkon kaanonien niin sanotuista "Apostolisista kaanoneista", joiden sisällöstä suurin osa on identtinen Antiokiassa v. 341 ja Laodikeassa v.343-381 pidettyjen synodien kaanoneille. Apostolisten kaanonien n:o 49 kuuluu:

"Jollei joku piispa tai presbyteri kasta Herran määräyksen mukaisesti Isän ja Pojan ja Pyhän Hengen (nimeen), vaan kolmen Aluttoman tai kolmen Pojan tai kolmen Puolustajan (nimeen), erotettakoon hänet virastaan."

Kirkolla näyttää olleen erikoinen murhe niistä seurakuntien paimenista ja vanhimmista, jotka eivät toiminnassaan olleet ottaneet käyttöön kolmikaavaa. Tämän kaanonin selityksessä kirjoitetaan:

"Jeesus Kristus, lähettäessään opetuslapsensa saarnaamaan, käski heitä kastamaan kaikki kansat Isän ja Pojan ja Pyhän Hengen nimeen (Matt.28:19). Näin kastoiivat apostolit, ja niin oli kastettava kaikkien jotka tahtoivat, että kasteen piti olla oikean ja vastata evankeliumin oppia. Kaste, jota ei toimitettu näillä sanoilla, tai, jonka toimituksessa käytettiin joitain muita sanoja, ei ollut ortodoksinen eikä pätevä. Apostolien aikana oli erilaisia kerettiläis-lahkoja, joissa kastettiin käyttämättä näitä sanoja, vaan, kuten säännössä sanotaan, kastettiin 'kolmen Aluttoman tahi kolmen Pojan tai kolmen Lohduttajan' nimeen, nojautuen harhakäsitykseen Pyhästä Hengestä."

Seuraava kaanoni, n:o 50 kuuluu:

"Jollei joku piispa tai presbyteri toimita (kastetta) yhtenä salaisuuteen vihkimyksenä upottamalla kolmasti (veteen), vaan upottamalla (ainoastaan) yhden kerran Herran kuolemaan, erotettakoon hänet virastaan, sillä ei Herra sanonut: 'Kastakaa minun kuolemaani', vaan: 'Menkää ja tehkää kaikki kansat opetuslapsiksi, kastamalla heidät Isän ja Pojan ja Pyhän Hengen nimeen' (Matt.28:19)."

Tämä kaanoni ilmaisee, että eri käytäntöä noudattavien kesken oli eroa, paitsi nimien lausumisessa, myös veteen upottamiskertojen määrässä. Selityksessä tähän kaanoniin kirjoitetaan:

"Tässä säännössä määrätään, että kaste on toimitettava upottamalla (ἄντησιμα, immersio) kastettu kolmasti veteen. Hengellisen säädyn jäsen, joka ei toimita kastetta tällä tavalla, on erotettava hengellisestä virastaan. Syynä tämän säännön antamiseen oli se, että kristinuskon alkuaikoina erilaisten kerettiläislahkojen joukossa oli eräs, myöhemmin anomealaiseksi (eunomianiseksi) kehittynyt lahko, jossa kastetta ei toimitettu Pyhän Kolminaisuuden nimeen, vaan Kristuksen kuolemaan, minkä mukaisesti kastettua ei upotettu veteen kolmasti vaan ainoastaan yhden kerran. Tämä apostolinen sääntö säätää lain, että kaiken muun ohella, mitä säännöt määräävät, oikea kaste, joka antaa kastettavalle oikeuden tulla kirkon jäseneksi, on toimitettava upottamalla kastettava kolmasti veteen Pyhän Kolminaisuuden nimeen. Määräys kastettavan upottamisesta veteen nojaa vanhaan perimätietoon, joka juontaa alkunsa kirkon alkuajolta, niinkuin Basileios Suuri kertoo autuaalle Amphilokhiukselle teoksessaan Pyhästä Hengestä (31. sääntö). Tämän määräyksen toteaa kirkon vuosisatoja jatkunut käytäntö. Valelun (aspersio) käyttäminen upottamisen sijasta on ankarasti kielletty muuten paitsi sairastapauksissa. Kirkko on ankarasti valvonut, että kaste tavallisissa tapauksissa on toimitettu vain upottamalla, eikä valelemalla. ... Ortodoksinen kirkko ei kuitenkaan kiellä valelemalla toimitettavaa kastetta, koskapa valelu ei hävitä sakramentin voimaa, mutta se sallii tällaisen kasteen vain poikkeustapauksissa. ..."

Tässä selityksessä todetaan tämän säännön antamisen syyksi se, että kristinuskon alkua ajoista lähtien oli ollut olemassa kristittyjen ryhmä (tai ryhmät), joka ei suostunut muuttamaan käytäntöään, vaan kolmikaavaa käyttämättä kastoi kastettavat yhden kerran upottamalla Herran kuoleman osallisuuteen. Tämä ryhmä tunnettiin myöhemmin "eunomiolaisten" nimellä. Konstantinopolissa pidetyn toisen ekumeenisen kirkolliskokouksen kaanoni n:o 7:ssä nämä eunomiolaiset mainitaan seuraavasti:

"... Mutta eunomiolaisia, jotka kastattavat itsensä vain yhden kerran upottamalla, ... otamme vastaan samalla tavalla kuin hellenejä. Ensimmäisenä päivänä tunnustamme heidät kristityiksi, toisena katekumeeneiksi, sitten kolmantena manamme heistä pois pahan hengen, puhaltuen kolmasti heidän kasvoihinsa ja heidän korviinsa, ja sitten opetamme heitä antaen heidän oleksella kirkossa ja kuunnella pyhiä kirjoituksia, ja sitten vasta heidät kastamme."

Tämä seitsemäs kaanoni käsittelee paljon laajemmin valtakirkon ulkopuolisista ryhmistä tulevien kirkon piiriin ottamista ja kastamista, kuin mitä edellä esitetty lainaus pitää sisällään. Myös tämän kaanonin pitkää selitysosasta lainaan vain eunomiolaisista puhuvan kohdan:

"Eunomiolaiset eivät ainoastaan kieltäneet Pyhän Kolminaisuuden persoonien tasa-arvoisuutta, vaan lisäksi he eivät halunneet kastaa Pyhän Kolminaisuuden nimeen, ja tällä tavoin kastettuja kastoiivat uudelleen. Kasteensa he toimittivat upottamalla yhden kerran Kristuksen kuoleman nimeen, vääräntäen tällä menettelyllään kasteen sakramentillisen merkityksen. Theodoretus todistaa heistä seuraavaa: 'He vääränsivät vanhan säännön kasteesta, jonka Herra ja apostolit ovat meille antaneet, ja keksivät uuden opin siitä, ettei kastettava ole upotettava kolme kertaa, vaan ainoastaan yhden kerran Kristuksen kuoleman nimeen.'"

Selityksessä mainittu "Theodoretus" oli ilmeisesti tietämätön siitä, että kun eunomiolaiset kastoiivat vain yhden kerran upottamalla Kristuksen kuoleman nimeen, se ei ollut alkuperäisen kastesäännön vääräntämistä, vaan päinvastoin pitäytymistä alkuperäiseen käytäntöön. Mikä oli vääräntäminen ja keitä vääräntäjät olivat, sehän on jo tullut edellä ilmi. Todennäköisesti eunomiolaiset eivät myöskään kasteet "Kristuksen kuoleman nimeen" vaan "Herran Jeesuksen Kristuksen nimeen." Kasteopetuksessa kuitenkin painotettiin Paavaliin (Room.6:3) vedoten, että: "... ὅσοι ἐβαπτίσθημεν εἰς Χριστὸν ἴησοῦν εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐβαπτίσθημεν = meidät kaikki jotka kastettiin Kristukseen Jeesukseen, hänen kuolemaansa meidät kastettiin", ja näin oli myös selvää, että kaste merkitsi Jeesuksen kuolemaan kastamista.

Jeesuksen Kristuksen nimeen kastaminen ilmaistaan Apostolien teoissa prepositiolla εἰς + akkusatiivilla (8:16, 19:5), prepositiolla ἐν + datiiivilla (2:38), sekä prepositiolla ἐν + datiiivilla (10:48). Matteuksen evankeliumin selitysteoksessaan Esko Haapa kertoo näiden prepositioiden käytön merkityksestä:

"Kastaminen jonkun nimeen merkitsee kastamista jonkun omaisuudeksi (W Heitmüller). Nimeessä (ἐν tai ἐν τῷ ὀνόματι) viittaa vain asianomaisen nimen mainitsemiseen toimituksen yhteydessä. Nimeen (εἰς τὸ ὄνομα) on merkitykseltään syvempi."

Edellä lainattu siis tarkoittaa, että mitä tahansa prepositioita Luukas (selostaessaan Apostolien teot-teoksessaan kastetapahtumia) onkin käyttänyt, aina hän tarkoittaa, että Jeesuksen Kristuksen nimi mainittiin ääneen näiden toimitusten yhteydessä. Ilmeisen selvää on näinollen, että Apostolien tekojen edellyttämässä kastetapahtumissa ei mainittu ääneen sanoja: "Isän ja Pojan ja Pyhän Hengen nimeen."

Itse asiassa Jeesuksen nimeen kastamisen merkitys sulkee pois koko mahdollisuuden käyttää kolmikaavaa:

ROM 6:3 ὅ ὅσοι ἐβαπτίσθημεν εἰς Χριστὸν ἴησοῦν εἰς
Vai oletteko tietämättömiä että meidät kaikki jotka kastettiin Kristukseen Jeesukseen,

τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐβαπτίσθημεν;
hänen kuolemaansa meidät kastettiin?

ROM 6:4 συνετάφημεν οὖν αὐτῷ διὰ τοῦ βαπτίσματος εἰς τὸν θάνατον
Meidät haudattiin siis yhdessä hänen kanssaan kasteen kautta

τὸν, ἵνα ὡς περὶ αὐτοῦ Χριστοῦ ἐκ νεκρῶν διὰ τῆς δόξης τοῦ πατρὸς,
kuolemaan, jotta kuten Kristus herätettiin kuolleista Isän kirkkauden kautta,

οἵ ὡς καὶ ἡμεῖς ἐν καινότητι ζωῆς περιπατήσωμεν.
näin myös me vaeltaisimme elämän uutuudessa.

Tekstiin ei sovellu kastekaava: "Isän ja Pojan ja Pyhän Hengen nimeen", sillä Isä ei kuollut, eikä myöskään Pyhä Henki, vaan ainoastaan Poika, Jeesus kuoli. Pojan kuoleman ja ylösnousemuksen osallisuuteen kristitty siis Paavaliin mukaan kasteessa liitetään, ja samalla omasta syntielämästään pois kuolemiseen.

MARKUKSEN EVANKELIUMIN LÄHETYSKÄSKY

Markuksen evankeliumin lopusta kirkkoisat Eusebius ja Hieronymus vakuuttivat, että evankeliumi useimmissa käsikirjoituksissa päättyi luvun jakeeseen kahdeksan. Tästä 16 luvun lopusta kirjoitti E. G. Gulin Markuksen evankeliumin selitysteoksessaan:

"Markuksen tekstiin on toisen vuosisadan puolivälissä lisätty jakeet 9-20, jotka puuttuvat parhaista käsikirjoituksista. Perimätieto esittää niiden kirjoittajaksi vähäaasialaisen presbyteri Aristionin, joka - niinkuin marginaali osoittaa - on suorittanut työnsä muuta Ut: llist aineesta apunaan käyttäen. Kaiken loppuun on tullut vielä myöhempi lisäys."

Muuan Armenianlainen käsikirjoitus sisältää maininnan, että Aristion todellakin olisi kirjoittanut mainitut jakeet. Samanlainen teksti esiintyy kuitenkin myös erässä "Nikodemuksen evankeliumi" nimisessä apokryfisessä

tekstissä, joka tunnetaan myös nimellä: "Pilatuksen teot." Tätä teksti kuuluu:

Muuan Finees, pappi, ja opettaja Adas ja leviitta Haggai tulivat Galileasta alas Jerusalemiin ja selittivät synagoogan esimiehille ja papeille ja leviitoille: "Olemme nähneet Jeesuksen ja hänen oppilaansa istumassa Mamilkh-nimisellä vuorella, ja hän sanoi oppilailleen: 'Menkää koko maailmaan ja saarnatkaa koko luomakunnalle: Joka uskoo ja kastetaan, se pelastuu, mutta joka ei usko, tulee tuomituksi. Nämä merkit seuraavat niitä jotka uskovat: Minun nimessäni he karkoittavat pahoja henkiä, he puhuvat uusilla kielillä, he nostavat käsin käärmeitä, ja vaikka he jousivat jotakin kuolettavaa, ei se heitä vahingoita. Sairaitten päälle he panevat kätensä, ja ne paranevat.' Jeesuksen vielä puhuessa oppilailleen, näimme, että hänet otettiin taivaaseen."

Eräissä 7-9 vuosisadan käsikirjoitusjäljennöksissä (099, 0112, 019, 014) on jakeitten 9 - 20 tilalla lyhyempi loppu:

"Mutta he ilmoittivat lyhyesti kaikki, mitä oli säädetty Pietarin ympärillä oleville. Mutta sen jälkeen myös itse Jeesus lähetti heidän kauttaan ikuisen pelastuksen pyhän ja katoamattoman julistuksen idästä länteen asti."

Neljänneltä tai viidenneltä vuosisadalta peräisin oleva käsikirjoitusjäljennös 032 esittää 14-15 jakeiden välillä seuraavan tekstin:

"Mutta he puolustautuivat, sanoen: 'Tämä laittomuuden ja epäuskon aikakausi on Saatanan vallassa, joka ei salli henkien saastuttaman käsittää Jumalan totuutta ja voimaa. Sen tähden (he sanoivat Kristukselle), anna vanhurskautesi jo ilmestyä.' Mutta Kristus vastasi heille: 'Saatanan valtavuosien määrä on täyttynyt, mutta tulossa on muuta kauheaa. Ja minut on annettu alttiiksi kuolemaan niiden syntiä tehneiden puolesta, jotka kääntyvät totuuteen, ja eivät enää tee syntiä, jotta he saisivat perii vanhurskauden taivaallisen, hengellisen ja katoamattoman kirkkauden.'"

Markuksen evankeliumin nykyiset loppujakeet esiintyvät Codexissa Alexandrinus, Efraemi rescriptus, Besae Cantabrigiensis, sekä käännöksissä Vulgata, Peshitto, ja Syrus Curetonianus. Jakeet puuttuvat arvovaltaisista käsikirjoituksista, Codexista vaticanus ja Sinaiticus.

Kun olen tähän mennessä käynyt läpi sekä Matteuksen että Markuksen evankeliumeissa esiintyvät lähetyksäkäskyt, olen joutunut toteamaan, ettei kummankaan evankeliumin alkuperäisessä tekstissä ole esiintynyt Jeesuksen antamaa suusanallista kastekäskyä. Kummassakin evankeliumissa nyky muodossaan esiintyvät kastekäskyt ovat ilmeisen selviä myöhempiä lisäyksiä. Juuri näiden evankeliumien kastekäskyjä Eduard Lohse tarkoittaa, kirjoittaessaan "Uuden testamentin sanoma"- kirjassaan:

"Ns. kastekäsky ei voi antaa mitään tietoa kristillisen kasteen historiallisesta alkuperästä (Matt.28:19 s. Mark.16:15 s.)"

Vaikka Markuksen evankeliumin lähetyksäskyn sisältämä kastekäsky ei voi epäaitoutensa tähden antaa mitään tietoa kristillisen kasteen historiallisesta alkuperästä, se silti antaa tietoa siitä, mitä toisen vuosisadan puolivälin aikaisessa kristillisyydessä kasteen ymmärrettiin merkisevän. Markus 16:15-16 sanoo:

καὶ εἰπὼν αὐτοῖς, Πορευθέντες εἰς τὸν κόσμον ἑπάγγελεσθε τὸ εὐαγγέλιον ἐν παντί.
Ja hän sanoi heille: "Mentyänne kaikkeen maailmaan

κηρύσσετε τὸ εὐαγγέλιον παντὶ τῷ κτίσει.
julistakaa evankeliumia kaikelle luomakunnalle.

ὁ πιστεύσας καὶ βαπτισθῇς σωθήσεται, ὁ δὲ ἄπιστός τις.
Joka tulee uskovaksi ja tulee kastetuksi, hän on tuleva pelastumaan, mutta joka ei tule uskovaksi,

κατακριθήσεται.
hänet tullaan tuomitsemaan."

Tekstissä "ὁ πιστεύσας" on aktiivin aoristin partisiiippimuoto, merkiten siis uskoon tulemistä. "βαπτισθῇς" - sana on aoristin passiivin partisiiippimuodossa, ja merkitsee siis kastetuksi tulemistä. "σωθήσεται" on futuurin passiivimuodossa, merkiten siis tulevaisuudessa pelastetuksi tulemistä.

Meidän maassamme kirkon lapsikastekäytännön puolustamiseen vihkiytyneet teologit yrittävät hinnalla millä hyvänsä hävittää edellä lainatun tekstin selvän merkityksen. Esimerkkinä Uuras Saarnivaara, joka korjaus- ja selitysräämätunsa alaviitteessä kirjoittaa:

"Sanat 'uskoo'(pisteusas) ja 'kastetaan'(baptistheis) ovat kumpikin aoristissa (part.) ja sana 'pelastuu'(sootheasetai) futuurissa. Tarkempi käännös on: 'Joka on tullut uskoon ja saanut kasteen on pelastuva, mutta joka ei ole tullut uskoon, se tullaan tuomitsemaan kadotukseen (katakristheasetai, pass. fut.)"

Tämän edellä lainatun tunnustettuaan Saarnivaara kuitenkin jatkaa:

"Jeesus ei tässä säädi uskoon tulemisen ja kasteen aikajärjestystä, ... Ratkaisevaa ei ole näiden kahden aikajärjestys, vaan se, että henkilö on kastettu ja tullut uskoon, tullut uskoon ja kastettu, olipa järjestys kumpi tahansa. ..."

Kuinka ilahduttavaa onkaan edellä lainatun Saarnivaaran suorittaman tekstin vääristelyn jälkeen lainata tämänkin tekstin edessä rebellistä teologia, Eduard Schweizer:ia. Schweizer kirjoittaa Markuksen evankeliumin selitysteoksessaan 16 jaetta (sivu 244) selittäen:

"Kuten kohdassa Mt 28:16-20 tässäkin jakeessa viitataan kasteeseen. Paljon selvemmin kuin Matteuksella se ymmärretään uskon ilmaisuksi. Jakeen loppuosan negatiivisessa muotoilussa mainitaankin ainoastaan epäusko, ei kasteen puuttumista. Käytetyt kreikan kieletiset verbimuodot tarkoittavat kummassakin tapauksessa sitä hetkeä, jolloin ihminen on perustavaa laatua olevalla tavalla tullut uskoon tai vastaavasti tehnyt ratkaisunsa epäuskon puolesta."

LUUKKAAN EVANKELIUMIN LÄHETYSKÄSKY

Luukkaan evankeliumin lähetyksäsky löytyy luvun 24 jakeista 45-49. Keskeiset jakeet ovat 45-47, jotka kertovat meille, mitä Luukkaan mukaan tuli saarnata:

LUK 24:45 τὸτε διηγοῦντες αὐτὸν τὸν νοῦν τοῦ συνιέναι τὰς γραφάς.
Silloin hän avasi heidän mielensä ymmärtämään kirjoituksia.

LUK 24:46 καὶ εἰπὼν αὐτοῖς ὅτι Οὗτος γέγραπται παρ' εἰν τὸν Χρί-
Ja hän sanoi heille, että: "Näin on Kristuksen kirjoitettu kärsi-

σθὲν καὶ ἀναστάναι ἐκ νεκρῶν τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ,
vän ja ylösnousevan kuolleista kolmantena päivänä,

LUK 24:47 καὶ κηρυχθῆναι ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ μετάνοιαν εἰς
ja saarnattavan hänen nimessään mielenmuutosta,

ἅπασιν ἁμαρτιῶν εἰς πάντα τὰ ἔθνη. ἀρξάμενοι ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ.
syntien anteeksiantamiseksi, kaikille kansoille. He alkasivat Jerusalemissa. ..."

Luukkaan lähetyksäskyn painopiste on saarnaamisessa. Mielenmuutosta eli parannusta tulee saarnata Jeesuksen nimessä kaikille kansoille. Tämä mielenmuutos on syntien anteeksisaamisen edellytys. Teksti ei sen sijaan sisällä mitään Herran suusanallista käskyä kastaa vedessä. Kuitenkin kasteen voidaan silti olettaa sisältyvän sanoihin "hänen nimessään", mutta tällöin se tarkoittaa mielenmuutoksen osoittamisen yhteydessä tapahtuvaa Jeesuksen nimeen kastaamista.

Luukkaan mukaista lähetyksäskyä tarkasteltaessa on huomioitava myös Apostolien tekojen teksti 1:4-8. Keskeinen jae on 5, joka kuuluu:

ὅτι Ἰωάννης μὲν ἐβάπτισεν ὕδατι, ὑμεῖς δὲ ἐν πνεύματι βαπτισθῆ-
Sillä Johannes tosin kastoi vedellä, mutta teidät tullaan kasta-

σεθε ἀγίῳ οὐ μετὰ πολλὰς τὰύτας ἡμέρας.
maan Pyhässä Hengessä, ei jälkeen monien näiden päivien.

Tässä Apostolien tekoihin kohdassa näyttää vesikaste olevan syrjäytymässä Pyhässä Hengessä kastamisen tieltä. Kun kuitenkin ei näin tapahtunut, vaan vesikastekin jäi seurakuntaan käyttöön, täytyy jakeen korostaa vain Pyhässä Hengessä kastamisen merkittävyyttä vesikasteen rinnalla.

LÄHETYSKÄSKY JOHANNEKSEN MUKAAN

Johanneksen evankeliumin mukainen lähetykskäsky rajoittuu sanoihin:

JOH 20:21 εἶπεν οὖν αὐτοῖς [ὁ Ἰησοῦς] παλιν, Εἰρήνῃ ὁμῖν· καθὼς
ja (Jeesus) jälleen sanoi heille: "Rauha teille: kuten

ἀπεσταλκὲν με ὁ πατήρ, καὶ ἐγὼ πέμπω ὑμᾶς.
Isä lähetti minut, myös minä lähetän teidät."

JOH 20:22 καὶ τοῦτο εἰπὼν ἐνεφύσησεν καὶ λέγει αὐτοῖς, Λάβετε
ja tämän sanoen hän puhalsi ja sanoi heille: "Ottakaa

πνεῦμα ἁγίου·
Pyhä henki:

JOH 20:23 ἂν τινὼν ἀφ᾽ ἡτὸς ἁμαρτίας ἀφεῶνται αὐτοῖς, ἂν τινὼν
Joiden synnit te päästätte, ne on päästetty heille, joille

κρατῆτε κερὰνται.
ne pidätätte, ovat pidätetyt heille."

Havaitsemme, ettemme Johanneksen evankeliuminkaan tekstistä löydä Herran suusanallista käskyä vedellä kastamiseen. Ja kuitenkin juuri Johannes on tallettanut Herran sanat Nikodeemukselle, vedestä ja Hengestä syntymisen välittämättömyydestä. Koska mitään suusanallista erillistä kastekäskyä Herra ei näytä antaneen, ratkaisun täytyy löytyä siitä käytännöstä, josta Johannes tässä samassa evankeliumissaan kertoo (3:22-26, 4:2.):

JOH 3:22 Μετὰ ταῦτα ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὴν
Näiden jälkeen meni Jeesus ja hänen oppilaansa

Ἰουδαίαν γῆν, καὶ ἐκεῖ διέτριβεν μετ' αὐτῶν καὶ ἐβάπτιζεν.
Juudean maahan, ja viipyi siellä heidän kanssaan ja kastoi.

JOH 3:23 ἦν δὲ καὶ ὁ Ἰωάννης βαπτίζων ἐν Αἰνὸν ἐγγὺς τοῦ Σα-
Mutta oli myös Johannes kastamassa Ainoonissa, lähellä Salei-

λείμ, ὅτι ὕδατα πολλὰ ἦν ἐκεῖ, καὶ παρεγίνοντο καὶ ἐβαπτίζοντο.
mia, koska paljon vettä oli siellä, ja he tulivat saapuville ja heidät kastettiin:

JOH 3:24 οὕτω γὰρ ἦν βαλὼν μένος εἰς τὴν φυλακὴν ὁ Ἰωάννης.
siellä Johannesta ei oltu vielä heitetty vankeuteen.

JOH 3:25 Ἐγένετο οὖν ζήτησις ἐκ τῶν μαθητῶν Ἰωάννου μετὰ
Niin Johanneksen oppilaiden toimesta syntyi väittely

Ἰουδαίου περὶ καθαρισμοῦ.
juutalaisen kanssa puhdistuksesta.

JOH 3:26 καὶ ἦλθον πρὸς τὸν Ἰωάννην καὶ εἶπαν αὐτῷ, Ῥαββί, ὅς
Ja he tulivat Johanneksen luo ja sanoivat hänelle: "Rabbi, joka

ἦν μετὰ σοῦ πέραν τοῦ Ἰορδάνου, ὃς σὺ μεμαρτύρηκας, ἰδὲ οὕτως
oli sinun kanssasi toisella puolella Jordanin, hän josta sinä olet todistanut, katso! hän

βαπτίζει καὶ πάντες ἔρχονται πρὸς αὐτόν.
kastaa ja kaikki menevät hänen tykönsä."

JOH 4:1 Ὡς οὖν ἔγνω ὁ Ἰησοῦς ὅτι ἤκουσαν οἱ φαρισαῖοι ὅτι
Kun siis Jeesus sai tietää fariseusten kuulleen, että

Ἰησοῦς πλείονας μαθητὰς ποιεῖ καὶ βαπτίζει ἢ Ἰωάννης·
Jeesus useampia oppilaita tekee ja kastaa kuin Johannes:

JOH 4:2 --καί τοις Ἰησοῦς αὐτὸς οὐκ ἐβάπτιζεν ἄλλ' οἱ μαθηταὶ
- vaikkakaan Jeesus itse ei kastanut vaan hänen oppi-

αὐτοῦ--
laansa -

Näistä Johanneksen evankeliumin kohdista näemme, että Jeesus alkoi jo lihassa vaelluksensa päivinä kastattaa oppilaillaan kääntyviä. Johannes alkoi ensin toimia, ja kastoi sitten Jeesuksenkin ja eräät hänen seuraajistaan. Hetken kuluuttua Jeesus alkoi toimia Johanneksen rinnalla, kastattaen mielenmuutokseen eli opetuslapsiksi taipuvia. Joh. 4:1 kertoo nimenomaan, että sekä Johanneksen että Jeesuksenkin suorittama kaste oli oppilaaksi eli opetuslapsiksi tekemisen kaste. Sekä Johanneksella että Jeesuksella oli oma oppilasryhmänsä, ja näitä oppilaita tehtiin kastamalla.

On siis ilmeisen selvää, ettei Jeesus ylösnousemuksensa jälkeen antanut mitään suusanallista käskyä kastaa ketään vedellä. Hän käski ainoastaan saarnaamaan hänen nimessään hyvää uutista ja mielenmuutosta syntien anteeksi saamiseksi. Hän käski myös tekemään mielenmuutokseen suostuvat oppilaikseen, ja opettamaan heitä nimessään hänen käskyjensä pitämiseen. Oppilaaksi tekemiseen kun oli kuulunut koko ajan myös oppilaaksi suostuvien kastaminen, siitä ei tarvinnut erikseen mainita. Lähetykskäskyn jälkeen tuli aikaisempaan kastekäytäntöön verrattuna lisää vain toimituksen yhteydessä Jeesuksen nimen ääneen lausuminen. Tästä Eduard Lohse kirjoittaa osuvasti (Kirjassaan Uuden testamentin sanoma):

"Alkukristillinen kaste edellyttää Johanneksen kastetta, ja jatkaa sitä kristillisesti tulkittuna. Tästä historiallisesta yhteydestä ei ole epäilystä. ... Kristillisen kasteen ja Johanneksen kasteen välinen yhteys näkyy siinä, että molemmat suoritetaan syntien anteeksiantamiseksi (Mark. 1:4, par: Apt. 2:38), joskin syntien anteeksiantamus ymmärrettiin eri tavoin. ... Kutsu kääntymykseen, vesikaste ja sanonta 'syntien anteeksiantamiseksi' ovat siis yhteisiä Johanneksen kasteelle ja alkukristilliselle kasteelle. Sen sijaan kristillinen kaste erottuu Johanneksen kasteesta Jeesuksen nimen lausumisen, syntien anteeksiantannon tässä ja nyt tapahtuvan onistamisen sekä hengen lahjan puolesta."

VÄLIMIEETTEITÄ

Kristillinen kaste Johanneksen kasteen jatkona oli siis alkuaan mielenmuutoksen perustalle rakentuva opetuslapsiksi suostumisen kaste. Kun joku, evankeliumia kuultuaan suostui mielenmuutokseen, merkitsi tämä samalla Jeesuksen oppilaaksi suostumista, ja näiden molempien seikkojen perusteella asianomainen kastettiin. Kaste tapahtui Jeesuksen nimeen, ja sitä ei suoritettu kenellekään ilman asianomaisen henkilökohtaista edelläkäypää mielenmuutosta ja suostumusta.

Tämän tutkisteluosan lopuksi lainaan uudelleen Harri Heinon kirjasta "Mihin Suomi uskoo" (sivu 93.) löytyvää William Branhamin saarna:

"Tässä on allas täynnä vettä. Herra kutsuu tänään ulos kansan, joka kantaa hänen nimeään. Onko sinut jo kastettu Herran Jeesuksen nimeen syntien anteeksi saamiseksi? Kirjoituksista ei löydy jaetta eikä tietoa siitä, että joku elävän Jumalan seurakunnassa olisi kastettu Isän, Pojan ja Pyhän Hengen nimeen. Se on katolinen opinkappale eikä Raamatun opetusta. Sanon tämän syvästi murheellisenä, mutta katsantokantani mukaan et ole kastettu ollenkaan, jos ylläsi on lausuttu nuo kolme arvonimeä. Jeesus ei koskaan sanonut: 'Käyttäkää näitä nimisiä.' Niin ei ole tehty ainoassakaan Raamatussa kerrotuista kastetilaisuuksissa. Me hyväksyttiin Nikean kirkolliskokouksessa. Me ottivat nimen sijasta arvoniimet. Sinä siis olet joko kastettu roomalais-katoliseen opinkappaleeseen tai Herran Jeesuksen nimeen."

En ota kantaa siihen, onko Herra kaikkien edellä lainatussa saarnassa esitettyjen "katsantokantojen" takana. Aikaisemmin totesin, että kolmikaava oli jo käytössä kauan ennen Nikean kirkolliskokousta. En ole myöskään Branhamin tavoin vaativassa ketään altaaseen kastetoimituksessa mahdollisesti lausuttujen sanojen perusteella. Se olkoon kunkin uskovan ja Herran välinen asia. Mutta se on kuitenkin mielestäni selvää, että itse asian suhteen Branham oli oikeassa: Kirjoituksista ei todellakaan löydy jaetta eikä tietoa siitä, että joku olisi siellä kastettu Isän ja Pojan ja Pyhän Hengen nimeen. Jeesus ei myöskään ole koskaan käskennyt käyttämään näitä arvonimia. Toivon näiden tosiasioiden saavan sijaa Jumalan kansan keskuudessa.

KASTEKÄYTÄNTÖ ALKUSEURAKUNNASSA

Edellä olemme jo todenneet, että alkukristillinen kaste edellytti Johanneksen kastetta, ja jatkoi sitä kristillisesti tulkittuna. Alkuseurakunnan kastekäytäntöä tutkittaessa, on siis lähdettävä liikkeelle jo Johannes Kastajan ja itse Herramme Jeesuksen lihassa vaeluksen ajasta.

Johannes Kastajan synnyttämä kansanliike oli melkoisen laaja, sillä kun hän saarnasi mielenmuutosta ja mielenmuutoksen osoitukseksi mielenmuutoksen kastetta: "Hänen tykönsä vaelasi Jerusalemi ja koko Juudea ja kaikki Jordanin ympäristö. Ja hän kastoi heidät Jordanin virrassa kun he tunnustivat (julkisesti) syntinsä" Matt. 3:1-9). Kun siis Jeesuksestakin kerrotaan, että hän "teki ja kastoi" oppilaidensa välityksellä useampia oppilaita kuin Johannes (Joh. 3:26, 4:1-2), on kysymys ollut melko suuresta joukosta. Vaikka heitä helluntaipäivänä olikin yläsalissa koolla vain noin 120 henkeä (Apt. 1:15), mainitsee Paavalikin "enemmän kuin viisisataa veljeä", joille Jeesus ylösnousemuksensa jälkeen samalla kertaa näytti (1 Kor. 15:6).

Kun siis ihmiset tulivat Jeesuksen luokse kuulemaan hänen opetustaan, ja kuultuaan ottivat myös hänen sanansa vastaan, tulen mielenmuutokseen, teki Jeesus heidät oppilaikseen, kastamalla heidät aikaisempien oppilaiden välityksellä.

Nyt on kuitenkin huomattava, että näin Jeesus ei tehnyt lapsille, vaikka lausui: "Sallikaa lasten tulla minun tyköni." Hän ei kastattanut lapsia, vaan ainoastaan siunasi heitä, asettamalla katensa heidän päälleen (Matt. 19:13-15, Mark. 10:13-16, Luuk. 18:15-17). Jeesuksen tykö tuotuja pieniäkin (luukas) lapsia hän siis siunasi, mutta mielenmuutokseen suostuvat aikuiset, sekä miehet että naiset, hän kastatti oppilaikseen.

Tämä Jeesuksen tekemä ero lasten siunaamisen ja kääntyneiden aikuisten oppilaiksi kastattamisen välillä periytyi myös alkuseurakunnan käytäntöön. Tämä on selvästi nähtävissä Luukkaan kirjoittamasta alkuseurakunnan historiasta: Apostolien teoista, mutta myös muista Uuden testamentin kastea käsittelevistä Paavalin ja Pietarin kirjeiden kohdista.

APOSTOLIEN TEKOJEN KASTETEKSTIT

Kasteesta helluntaipäivänä kertoo Apt. 2 luku, jakeet 37-41. Pietarin saarnan vaikutuksesta kuulijat saivat piston sydämiinsä ja kysyivät: "Miehet, veljet, mitä meidän pitää tekemän?", jolloin Pietari vastasi: "Muuttakaa mielenne ja ottakoon kukin teistä kasteen Jeesuksen Kristuksen nimeen syntienne anteeksi saamiseksi, niin te tulette saamaan Pyhän Hengen lahjan. Sillä teille ja teidän lapsillenne tämä lupaus on annettu, ja kaikille jotka kaukana ovat, ketkä ikinä Herra, meidän Jumalamme kutsuu."

Seuraavat huomiot näyttävät tekstin perusteella ilmeisiltä:

1. Kaste kuului tietoisien mielenmuutoksen yhteyteen.
2. Kaste toimitettiin syntien anteeksi saamiseksi.
3. Pyhän Hengen lahjan saamisen ehtona oli mielenmuutos ja kasteen vastaanottaminen.
4. Erityisesti on huomioitava, ettei Pietari sanonut: "...kastattakoon kukin itsensä ja perheensä", vaan (ainoastaan) "itsensä." Tämä näyttää osoittavan, ettei helluntaipäivänä suinkaan kastettu kokonaisia perheitä perheen päiden kääntymysten perusteella.
5. Kun teksti jatkaa, sanoen: "Jotka nyt ottivat hänen sanansa vastaan, ne kastettiin", näyttää tämä edellyttävän kunkin kastettavan henkilökohtaista kääntymystä kasteen saamiseksi.

Samarian kasteteksti näyttää edellyttävän samaa. Tekstin (Apt. 8:5-17) ja 12 sanoo: "Kun he nyt uskoivat Filippusta, joka julisti heille evankeliumia Jumalan valtakunnasta ja Jeesuksen Kristuksen nimestä, niin he ottivat kasteen, sekä miehet että naiset."

1. Teksti sanoo, että saarnan sisällön uskoneet ottivat vastaan kasteen. Siihen ei kiinnitetä huomiota, olivatko he iältään "pieniä" vai "suuria."
2. Kun sekä miehet että naiset mainitaan erikseen, näyttää tämä osoittavan, ettei ollut kyse perhekunnista.
3. On huomioitava, että vaikka miehet ja naiset mainitaan erikseen, lapsia ei mainita.

Etiopian kuningattaren hoviherran kasteesta kerrotaan samassa luvussa (8:26-39). Tämän kertomuksen mukaan hoviherra kysyi, Filippuksen evankeliumin julistusta ensin kuunneltuaan: "Katsa, tässä on vettä. Mikä estää kastamasta minua?" Meidän kirkkoruokamaton tekstistämme puuttuu Filippuksen vastaus kysymykseen, eli 37 jae, koska se puuttuu myös kreikan alkukielisistä käsikirjoituksista (papyrus 45, Codex A, B, C, P) joita nykyään arvoetaan eniten. Ollis kuitenkin ollut kovin outoa, jos hoviherra olisi käskennyt pysäyttämään vaunut, Filippukselta mitään vastausta saamatta. Tästäkin syystä ortodoksisen kirkon virallisessa tekstiperinteessä esiintyvä jae 37 tuntuu asiasta kuuluvalla. Tämän jakeen mukaan Filippus vastasi hoviherralle, esittäen hänelle hänen kastamisensa ehdon seuraavin sanoin:

"Εἰ πιστεύεις ἐν ᾧ ὁ κύριός σου λέγει, ἔσθις. = Jos sinä kaikesta sydämestäsi uskot, se on luvallista."

Eräässä codexissa (Laudianus) esiintyy toisenlainen vastaus:

"Ἐν τῷ κυρίῳ ἐν ᾧ ὁ κύριός σου λέγει, ἔσθις. = Jos sinä uskot kaikesta sinun sydämestäsi, sinä olet pelastuva."

Jatkossa hoviherra vakuuttaa kummankin tekstimuunnoksen mukaan uskovansa Jeesukseen Jumalan Poikana:

"Πιστεύω τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ εἶναι τὸν Ἰησοῦν Χριστόν. = Minä uskon Jeesuksen Kristuksen olevan Jumalan Pojan."

"Πιστεύω εἰς τὸν Χριστόν τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ. = Minä uskon Kristukseen, Jumalan Poikaan."

Hoviherran kastamista koskevasta kertomuksesta on tehtävissä seuraavat huomiot:

1. Edellä esitetyn mukaan näyttää uskon tunnustus olleen kasteen saamisen ehto.
2. Samasta ehdosta todistaa epäsuorasti myös saman luvun jakeen 13 sanat: "...Simon itsekin usko, ja kasteen saatuaan...", vaikkakin hänen mielenlaatunsa paljastui myöhemmin vääräksi (18-24).

Paavalin kääntymyksestä on kerrottu Apt. 9:1-30, mutta kiinnostavaa on se, mitä Paavali Luukkaan mukaan itse kertoi Ananiasan hänelle sanoneen (22:16):

καὶ νῦν τί μέλλεις ἀναστὰς βάπτισαί καὶ ἀπολούσαι τὰς ἀμαρτίας
Ja nyt, mitä aiot? Noustuasi anna kastaa itsesi ja pestä pois sinun syntisi,

σου ἐπικαλεσάμενος τὸ ὄνομα αὐτοῦ.

avuksi huudettuasi hänen nimeään." (Tai: "...avuksi huutavana hänen nimeään." tai: "...vetoavana hänen nimeensä.")

Aoristin mediumin partisippi ἐπικαλεσάμενος ilmaisee joko edeltävää tai samanaikaista tapahtumaa suhteessa muuhun tekemiseen. tekstin mukaan kaste merkitsee syntien pois pesemistä, ja Paavalia kehoitettiin käymään tälle pesulle edellä tai samanaikaisesti Herran nimeä itselleen (mediumi) avuksi huutavana.

Korneliuksen perhekunnan kastamisesta kerrotaan 10 luvussa. Kun Kornelius, enkeliltä käskyn saatuaan, kutsutti apostoli Pietarin, oli hän jo koonnut sinne lähimmät ystävänsä ja sukulaisensa. Kun Pietari saapui, Kornelius sanoi Pietarille: "Nyt olemme siis tässä kaikki Jumalan edessä, kuullaksemme kaiken, mitä Herra on käskennyt sinun puheita." Enkeli oli näet sanonut Korneliukselle: "Hän (Pietari) on puhuva sinulle sanoja, joiden kautta sinä pelastut ja koko sinun perhekuntasi" (11:14). Korneliuksen kerrotaan olleen jo entuudestaan hurskaan ja Jumalaa pelkäävän, "niinkuin koko hänen perhekuntansa" (10:1-2). Kun Pietari sitten saarnasi, lankesi Pyhä Henki kuulioiden ylle, ja he alkoivat puhumaan kielillä ja ylistämään Jumalaa. Tällöin Pietari kysyi, voiko kukaan kieltää kastamasta vedellä näitä Pyhän Hengen saaneita. Kukaan ei voinut kieltää, ja niin Pietari käski kastaa heidät Jeesuksen Kristuksen nimeen.

Koska edellä selostettu kertomus on ensimmäinen koko perhekunnan kääntymystä selostava tapahtuma Apostolien teoissa, on meidän jos mahdollista selvittää, millä perusteella tämän perhekunnan jäsenet kastettiin. Saammekin asiaan lisävalaistusta saman kirjan seuraavasta luvusta (11:1-18), jossa kerrotaan Pietarin joutuneen Jerusalemiin palattuaan syytöksen alaiseksi Korneliuksen kodissa vierailunsa tähden. Pietarin syyttäjilleen pitämän vastauspuheen loppuosaa (jakeet 15-17), kuten myös syyttäjien tämän jälkeinen toteamus, on tässä suhteessa merkittävä:

ACT 11:15 ἐν δὲ τῷ ἡρῶσθαι με λαλεῖν ἐπέτεον τὸ πνεῦμα τὸ
"...Ja sinä aikana kun minä aloin puhumaan, lankesi henki

ἐγὼν ἐπ' αὐτοὺς ὡς καὶ ἐφ' ἡμᾶς ἐν ἀρχῇ.
Pyhä päälle heidän kuten myös päälle meidän alussa.

ACT 11:16 ἐνῆρθη δὲ τοῦ ῥήματος τοῦ κυρίου ὡς ἔλεγεν, 'Ἰδὼν-
Ja minä muistin Herran sanoman, jonka hän sanoi: 'Johannes tosin
νης μὲν ἐβαπτίσεν ὁδῶν, ὑμεῖς δὲ βαπτισθήσεσθε ἐν πνεύματι ὡς (φ.
kastoi vedessä, mutta te tullette kastetuiksi Hengessä Pyhässä.'

ACT 11:17 εἰ οὖν τὴν ἰσὴν ὥρῃς ἔδωκεν αὐτοῖς ὁ θεὸς ὡς καὶ
Jos siis yhtäläisen lahjan antoi Jumala heille kuin myös

ἡμῖν πιστεῦσασιν ἐπὶ τὸν κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, ἐγὼ τίς ἤμην
meille, uskottuamme Herraan Jeesukseen Kristukseen, kuka minä
δυνατὸς καλεῖσθαι τὸν θεόν;
ollin, kyetäkseni estämään Jumalaa?"

ACT 11:18 ἀκούσαντες δὲ ταῦτα ἠσάχασαν καὶ ἐδόξασαν τὸν θεόν
Ja tämän kuuluttuaan he rauhoittuivat ja ylistivät Jumalaa,

λέγοντες, 'Ἄρα καὶ τοῖς ἔθνεσιν ὁ θεὸς τὴν μετάνοιαν εἰς ζωὴν
sanoen, "Siis myös pakanakansoille Jumala mielenmuutoksen elä-
ἔδωκεν.
mäksi antoi."

Pietarin mukaan Pyhän Hengen lahja annetaan uskoon tulon perusteella. Kuuliijoille oli itsestään selvyyys, että kysymys on uskontutuilleen kohdalla myös mielenmuutoksesta. Kun tässä yhteydessä muistamme Pietarin kehoituksen (2:38): "Muuttakaa mielenne ja kastattakaa itsenne Jeesuksen Kristuksen nimeen, niin te saatte Pyhän Hengen lahjan", lienee pidettävä jokaista Korneliuksen perhekunnan jäsentä henkilökohtaisesti uskoon tulleen ja mielensä muuttaneena.

Samaa edellyttää Pietarin selvitys tapahtuneesta apostolien kokouksessa, josta kerrotaan Apt. 15:7-9:

ACT 15:7 πολλὰς δὲ ζητήσεως γενομένης ἀναστὰς Ἡρόδης εἶπεν πρὸς
Ja paljon väittelyn ollessa meneillään, Pietari, noustuaan, sanoi

αὐτοῖς, 'Ἀνδρες ἀδελφοί, ὑμεῖς ἐπιστάθε ἐτι ὅφ' ἡμερῶν ἀρχαίων ἐν
heille: "Miehet, veljet, te tiedätte, että jo muinaisina päivinä

ἡμῖν ἐξέλεῖτο ὁ θεὸς διὰ τοῦ στόματός μου ἀκούσαι τὰ ἔθνη τὸν
Jumala teidän keskuudessanne valitsi pakanat minun suuni kautta

ἰδὼν τοῦ εὐαγγελίου καὶ πιστεῦσαι.
kuulemaan evankeliumin sanan ja tuleman uskoon.

ACT 15:8 καὶ ὁ καρδίουῶστος θεὸς ἐμαρτύρησεν αὐτοῖς δοὺς τὸ
Ja Jumala, sydämentuntija, todisti, antaen heille

πνεῦμα τὸ ἅγιον καθὼς καὶ ἡμῖν,
Pyhän Hengen, kuten myös meille.

ACT 15:9 καὶ οὐθέν ἐξερίνεν μεταξὺ ἡμῶν τε καὶ αὐτῶν, τῇ πίστει
Ja ei mitään erotellut välillä meidän ja heidän, uskolla

καθαρίσας τὰς καρδίας αὐτῶν.
puhdistaneensa heidän sydämensä."

Tässä edellä Pietari viittasi Korneliuksen kodin tapahtumiin, sanoen itse, että kuulijat tulivat uskoon evankeliumin sanan kuuluttuaan. Pyhä Henki vuodatettiin heihin sillä perusteella, että Jumala oli puhdistanut heidän sydämensä uskolla.

Lyydian perhekunnan kääntymisestä kerrotaan Apt. 16:11-15,40: Kun Paavali rukouspaikassa alkoi puhumaan sinne kokoontuneille naisille, Lyydiakin oli siellä kuulioiden joukossa. Jatkosta sanotaan:

ACT 16:14 καὶ τις γυνὴ ὀνόματι Λυδία, πορφυροπώλις πόλεως Θυατεί-
"Ja eräs nainen, nimeltään Lyydia, Jumalaa pelkäävä purp-

ραν σεβομένη τὸν θεόν, ἤκουεν, ἣς ὁ κύριος διήνοιξεν τὴν καρδίαν
puramyttä Thyateiraan kaupungista, kuuli, jonka sydämen Herra

προσέχειν τοῖς λαλομένοις ὑπὸ τοῦ Παύλου.
avasi ottamaan vaarin Paavaliin puhutuista.

ACT 16:15 ὡς δὲ ἐβαπτίσθη καὶ ὁ οἶκος αὐτῆς, παρεκάλεισεν λέγου-
Ja kun hänet kastettiin ja hänen huonekuntansa, hän pyysi,

σα, εἰ κεχρίκατέ με πιστῇ τῇ κυρίῳ εἶναι, εἰσελθόντες εἰς τὸν
sanoen: "Jos te arvioitte minun olevan Herraan uskovaisten, sisälle tullen

οἶκόν μου μένετε· καὶ παρεβίβασατο ἡμᾶς.
minun talooni, majailkaa." ja hän vaati meitä."

Tämä teksti on siitä erikoinen, että se on Apostolien teoissa ensimmäinen ja ainoa kohta, joka todella näyttää edellyttävän, että koko perhekunta kastettiin uskoon tulleen perheensä (ja vieläpä naispuolisen) uskon perusteella. Jos tässä tekstissä nimittäin edellytetään myös perhekunnan muiden jäsenten henkilökohtaista uskon tuloa, miksei siitä mainita mitään? Vai oliko yksin Lyydia (perhekuntansa pää) tarpeeksi arvostettu, että hänen uskoon tulostaan kannatti mainita?

Teksti voidaan kuitenkin tulkita seuraavasti:

1. Kun Lyydia oli nainen, mutta silti perhekuntansa päähenkilö, hän oli joko naimaton tai leski.
2. Perhekunta δ οίκος, merkitsee: talo, talonväki, huonekunta, ja sillä tarkoitetaan usein palvelusväkeä.
3. Filippiissä kerrotaan tapahtuneen vain kaksi kääntymistapahtumaa: Lyydian ja vanginvartijan perhekunnat.
4. Kun apostolit palasivat vanginvartijan luota, he menivät uudelleen Lyydian tykö. Siellä heistä kerrotaan (Jae 40), että "... he näkivät veljet ja he rohkaisivat heitä ja he lähtivät pois."
5. Nämä veljet olivat todennäköisesti juuri Lyydian perhekunta. He olivat Lyydian palvelusväkeä, ja kun he olivat "veljiä", he olivat myös henkilökohtaisesti uskoon tulleita. Näin Luukkaalta olisi jäänyt yksinkertaisesti vain kertomatta heidän (Lyydian kääntymyksen jälkeisestä) kääntymyksestään.

Tämä seikka (että heidän uskoontulonsa olisi jäänyt Luukkaalta kertomatta) ei kuitenkaan täysin vakuuta. Tekstissä on sellainen tuntu, että Luukas todellakin tarkoittaisi sitä mitä sanoo: Kastettiin Lyydian perhekunta Lyydian uskoontulon perusteella välittömästi, kyselemättä ollenkaan perhekunnan jäsenten omaa kantaa? On oletettava, että perhekunnan jäsenten kanta on luonnollisesti ollut asialle myönteinen. Koska ketään heistä on tuskin vasten tahtoaan väkisin pakotettu suostumaan kastettavaksi, voimme yhtyä Joachim Jeremiauksen kirjassaan "Lapsikaste kirkon alkuaikoina" julkituomaan mielipiteeseen:

"Lyydia, joka todennäköisesti leskeksi jäätyään oli perheensä pää, tuli uskoon, ja sen johdosta 'hänet ja hänen perhekuntansa' kastettiin. On selvää, että kuvaus on tässä hyvin tiivistettyä ja jättää mainitsematta, kuinka evankeliumia julistettiin myös Lyydian perheenjäsenille ja kuinka se vaikutti heissäkin uskon. Mutta kuvaavaa on, että Luukas voi kertoa tällä tavalla. Sillä näin hän ilmaisee, että ratkaisevaa oli, kuten G. Gullman sanoo 'perheen yhteenkuuluvuus kasteen ollessa kyseessä eikä jokaisen perheenjäsenen yksilöllinen ratkaisu'."

Vanginvartijan perhekunnan kääntymyksestä kerrotaan Apt. 16:25-34:ssä. Herätykseen tapahtunien tähden tultuaan, vartijasta kerrotaan (jakeet 30-31):

καὶ προαγαγὼν αὐτοὺς ἔξω ἔφη, Κύριοι, τί με δεῖ ποιεῖν ἵνα σωθῶ;
 "Ja johdattaessaan heitä ulos, hän sanoi: 'Herrat, mitä minun tulee tehdä, jotta minä pelastuisin?'"

οἱ δὲ εἶπαν, Πιστεύσον ἐπὶ τὸν κύριον Ἰησοῦν, καὶ
 Ja he sanoivat: 'Usko Herraan Jeesukseen, ja sinä

σωθήσῃ σὺ καὶ ὁ οἶκός σου.
 olet pelastuva, sinä ja sinun huoneesi.'"

Vanginvartijalle annettua vastausta tuskin tulkitaan oikein, jos tulkitaan perhekunnankin pelastuvan perheenpään uskon perusteella, vaan paremminkin uskomisen ehto koskee jokaista perheenjäsentä erikseen. Tämä ilmenee siitä, mitä vanginvartijan kodissa kerrotaan jatkossa tapahtuneen:

ACT 16:32 καὶ ἐλάλησαν αὐτῷ τὸν λόγον τοῦ κυρίου καὶ πάντιν τοῖς
 "Ja he puhuivat hänelle Herran sanaa ja kaikille hänen

ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ.
 talossaan.

ACT 16:33 καὶ παραλαβὼν αὐτοὺς ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ τῆς νυκτὸς
 Ja ottaessaan heidät tykönsä sillä yön hetkellä

ἔλουσεν ἀπὸ τῶν πλῃγῶν, καὶ ἐβαπτίσθη αὐτὸς καὶ οἱ αὐτοῦ πάντες
 hän pesi heidät haavoistaan, ja hänet kastettiin ja kaikki hänen (omaisensa)

παράρῃμα,
 kohta.

ACT 16:34 ἀναγαγὼν τε αὐτοὺς εἰς τὸν οἶκον παρέθηκεν τράπεζαν,
 Ja vieden heidät ylös taloon, hän asetti (heidät) pöydän ääreen,

καὶ ἡγαλλιάσατο πανοικεῖ πεπιστευκὸς τῷ θεῷ.
 ja hän riemuitsi talonväkineen Jumalaa uskoon tullessaan.

Kasteen edellä evankelioitiin tekstin mukaan jokainen vanginvartijan perheenjäsen, joten perhe riemuitsi hänen kanssaan, ei vain hänen, vaan jokaisen perheenjäsenen henkilökohtaisesta uskosta.

Krispuksen perhekunnan kastamisesta kerrotaan Apt. 18:8:ssa:

Κρίσπος δὲ ὁ ἀρχισυνάγωγος ἐπίστευσεν τῷ κυρίῳ σὺν ὅλῳ
 "Ja Krispos, synagoogan esimies, alkoi uskoa Herraan koko hänen

τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, καὶ πολλοὶ τῶν Κορινθίων ἀκοούοντες ἐπίστευον καὶ
 huonekuntansa kanssa, ja monet kuulolla olleista korinttolaisista

ἐβαπτίζοντο.
 alkoivat uskoa ja heidät kastettiin."

Edellä teksti sanoo ilmeisen selvästi kaikkien kastettujen alkaneen ennen kastettaan uskoa kuulemaansa sanomaan. Kun he sitten ilmaisivat uskovansa, heidät kastettiin.

Efeson opetuslapsista kertoo Apt. 19:1-7. Efesosssa oli (ilmeisesti) Apollocksen julistuksen tuloksena, joka tunsi ainoastaan Johanneksen kasteen 18:24-26) muutamia opetuslapsia, Paavalin tullessa sinne. Paavali kysyi heiltä, havaittuaan heiltä puuttuvan jotakin kristitylle oleellista: "Saitteko Pyhän Hengen, kun tulitte uskoon?" Uuden kirkkoraamatun mukaan he vastasivat kysymykseen: "Emme ole edes kuulleet mistään Pyhästä Hengestä." Tämä käännös on varmasti liioitteleva, sillä alkutekstin mukaan heidän vastauksensa kuului: "οὐδ' εἰ ἤρθεμα ἀγίου ἔστιν ἡκούσαμεν = emme edes, jos Pyhä Henki on, ole kuulleet." Papyrus 38 mukaan (joka on todennäköisesti vanhin säilynyt tämän kohdan sisältävä käsikirjoituskappale) he vastasivat: "οὐδ' εἰ ἤρθεμα ἀγίου λαμβάνουσιν ἵνεκ ἡκούσαμεν = Emme ole edes, jos Pyhän Hengen ovat jotkut saaneet, ole (siitä) kuulleet." (Vastaus tässä muodossa esiintyy myös eräissä vanhan italian, syyrian, ja koptinkielisissä käännöksissä.)

Vastauksen kuultuaan Paavali tiedusteli heiltä heidän saamansa vesikasteen laatua, ja sai kuulla heidät kastetun menneeseen aikaan kuuluvalla Johannes Kastajan parannuksen kasteella. Paavali selitti heille, että Johanneksen mielenmuutoksen kaste kuului sellaisenaan menneeseen aikaan, ja että Herra Jeesus oli ylösnoustaen käskentä tehdä oppilaita itselleen omassa nimessään. Näin ollen heidätkin tulisi kastaa Herran Jeesuksen nimeen, eli siihen ainoaan nimeen, joka on taivaan alla ihmisille annettu, jossa heidän tulee pelastua (Apt. 4:12). Osa vanhoista käsikirjoituksista (Codex Bezae Cantabrigiensis = D, ja Peshitto) vielä kertoo ja-keessa 5, mihin nimeen ja myös miksi heidät kastettiin uudelleen:

"ἀκούσαντες δὲ ἐβαπτίσθησαν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς ἀφεσιν ἁμαρτιῶν
 Ja tämän kuultuaan heidät kastettiin Herran Jeesuksen Kristuksen nimeen, syntien anteeksi saamiseksi."

Kun heidät oli näin kastettu, asetti Paavali kätensä heidän päilleen, jolloin he saivat Pyhän Hengen. Tekstistä ilmenee, että ennen kuin nämä miehet tapasivat Paavalin, he eivät olleet alkuperäisessä mielessä vielä kristittyjä. Heiltähän puuttui syntien anteeksi anto ja Pyhän Henki. Vaikka Johannes Kastajakin saarnasi mielenmuutoksen kastetta syntien anteeksi saamiseksi (Mark. 1:4), hän ei silti välittänyt itse anteeksiantoa. Kreikkalainen raamattuoppinut Johannes Kolitsara selittääkin Uuden testamentin parafrasissaan osuvasti Markus 1:4:n tekstin merkityksen:

Ἐγὼ γὰρ δὲ ὁ Ἰωάννης ἀρχὴ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, βαπτίζων εἰς
Ja Johannes oli tuon aikakauden alku, kasteen

τὴν ἐρημὸν καὶ κηρύσσων βαπτισμα εἰς πιστοποίησιν τῆς μετανοίας,
erämaassa ja saarnaten kastetta mielenmuutoksen osoitukseksi,

διὰ τὸ λαβούντες οἱ βαπτιζόμενοι τὴν ἁφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν, ὅταν θὰ
jotta kastetut saisivat syntien anteeksiannon, kun

ἐδέχοντο τὴν ἐρχόμενον μετ' ὁλίγον Μεσσίαν.
vastaanottaisivat vähän ajan päästä tulevan Messiaan.

Korinttolaiskirjeessään Paavali kertoo kastaneensa vielä Stefanaankin perhekunnan (1 Kor.1:16). Tästä perhekunnasta kerrotaan saman kirjeen lopussa (16:15-16), että "he olivat antautuneet pyhien palvelukseen." Kun Paavali kehottaa olemaan kuuliaisia tämän perheen jäsenille ja heidän kaltaisilleen, jotka "työtä tekevät ja vaijaa näkevät", lienee lupa olettaa jokaisen Stefanaan perhekunnan jäsenen olleen myös henkilökohtaisesti uskossa.

Juuri tutkimamme Apostolien tekojen kastetekstit edellyttävät voittopuolisesti henkilökohtaista uskon tuloa kasteen edellä jokaiselta kastettavalta. Näyttää näin ollen ilmeisen selvältä, että Jeesuksen lihassa vaelluksensa päivänä tekemä ero (lasten siunaamisen ja hänen oppilaikseen suostuvien kastamisen välillä) periytyi alkukristilliseen kastekäytäntöön.

Täyttä varmuutta ei Apostolien tekojen teksteistä voi kuitenkaan vetää, sillä esimerkiksi Lyydian perhekunnan tapaus, se miten Luukas siitä kertoo, pakottaa jättämään tilaa seuraavanlaiselle mielipiteelle: Perhekuntien kasteet ovat saattaneet alusta alkaen koskea kaikkia perheenjäseniä, siis myös pieniä lapsia, jos niitä on perheessä ollut.

Tällaisesta mielipiteestä oivana esimerkkinä esitän jälleen Joachim Jeremiaksen kirjasta "Lapsikaste kirkon alkuaikoina" otteen, joka tekee johtopäätöksiä mainituista Apostolien tekojen kohdista:

"Tarkoitetaanko nyt äsken mainituissa kohdissa, jotka puhuvat 'perhekuntien' kääntymisestä ja kasteesta, myös lasten - sylivauvojenkin - kastamista? Ensimmäisen vastauksen kysymykseen löydämme jo siitä seikasta, että pelkän 'perhekunnan' sijasta saatetaan puhua 'koko perhekunnasta', 'kaikista omaisista'. Vahvistavien ilmausten (ὅλος, πᾶς, πάντες) käyttö osoittaa yksiselitteisesti, ettei ainoakaan huonekunnan jäsentä jätetty kasteen ulkopuolelle. Kun muistamme, millainen vanhempien lähetysseurakuntien sosiaalinen koostumus oli, vaikuttaa epätodennäköiseltä, että kyseisiin huonekuntiin olisi kuulunut huomattavia orjajäämiä. Siksi uskottavammalta tuntuu otaksua, että vahvistavat ilmaukset 'kaikki', 'koko' jne. viittaavat perheen kaikkiin lapsiin."

Lienee siis syytä yhtyä tässä vaiheessa Eduard Lohsen kirjasta "Uuden testamentin sanoma" lainattuun kannanottoon:

"Emme tietä kasteitiinko varhaisimmassa kristikunnassa lapsia. Kun satunnaisesti puhutaan kokonaisten huonekuntien kastamisesta (1 Kor.1:16, Apt.16:15, 18:8), on mahdollista, että tällöin on ajateltu myös lapsia. Yksiselitteiset viittaukset tällaiseen puuttuvat kuitenkin."

Ehdotonta varmuutta ei siis Lohsen mukaan ole löydettävissä Uuden testamentin perhekuntien kastamisesta kertovien tekstikohtien perusteella. Päästäksemme eteenpäin, on meidän seuraavaksi tutkittava Uuden testamentin niitä tekstejä, jotka sisältävät opetusta kasteen merkityksestä.

UUDEN TESTAMENTIN KASTEOPETUS

Uuden testamentin kirjeitä järjestyksessään lukiessamme, kohtaamme ensimmäiseksi apostoli Paavalin kastetta koskevan opetuksen Roomalaiskirjeestä (6:3-4). Vaikka olenkin jo kerran tämän tekstin lainannut, otan sen tähän uudelleen:

ROM 6:3 ἢ ἠγνοοῖτε ὅτι ὅσοι ἐβαπτίσθημεν εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν εἰς
Vai oletteko tietämättömiä että meidät kaikki jotka kastettiin Kristukseen Jeesukseen,

τὴν θάνατον αὐτοῦ ἐβαπτίσθημεν;
hänen kuolemaansa meidät kastettiin?

ROM 6:4 συνετάφημεν οὖν αὐτῷ διὰ τοῦ βαπτισματος εἰς τὴν θάνα-
Meidät haudattiin siis yhdessä hänen kanssaan kasteen kautta

τον, ἵνα ὡσπερ ἠνέστη Χριστὸς ἐκ νεκρῶν διὰ τῆς δόξης τοῦ πατρὸς,
kuolemaan, jotta kuten Kristus herätettiin kuolleista Isän kirkkauden kautta,

οὕτως καὶ ἡμεῖς ἐν καινότητι ζωῆς περιπατήσωμεν.
näin myös me vaeltaisimme elämän uutuudessa.

Seuraavat seikat ovat tekstin perusteella buomion arvoisia:

1. Tekstiin ei sovellu kastekaava "Isän ja Pojan ja Pyhän Hengen nimeen", sillä Isä ei kuollut, eikä myöskään Pyhä Henki. Ainoastaan Poika kuoli, ja hänen kuolemansa ja ylösnousemuksensa osallisuuteen kristitty Paavalin mukaan kastetaan. Käytännössä tämä merkitsee kristitylle omista synneistään pois kuolemista (jae 2).

2. Jeesuksen herättämistä vastaa kristityn kohdalla "uudessa elämässä vaeltaminen", jota kristitty voi harjoittaa vain tietoisesti ja henkilökohtaisesti uskon tullessa. Kristitty on siis kastettu "vaeltamaan", joten on ilmeistä, että hänen täytyy olla kastetutkellaan tietoinen vaeltamisen velvollisuudestaan. Tämä Paavalin kasteopetus näyttää sulkevan pois sen mahdollisuuden, että hän edellyttäisi ketaän kastettavan ilman henkilökohtaista uskon tuloa.

Tässä yhteydessä Johannes Kolitsaran Uuden testamentin parafrasasin teksti on erittäin mielenkiintoinen, hänen pyrkiessään valaisemaan sitä, miten kirkkoisat ovat tämän Paavalin tekstin ymmärtäneet:

"Ἡ δὲ γυναικίστε, ὅτι ὅσοι ἐβαπτίσθημεν μετὰ τὴν πιστιν εἰς τὸν
Vai ettekö te tiedä, että kaikki meidät jotka kastettiin Jeesuk-

Ἰησοῦν Χριστὸν, ἐβαπτίσθημεν συγχρόνως (ἐβυδίσθημεν ἑνὸς ὁμοῦ τινὰ
seen Kristukseen, meidät kastettiin samanaikaisesti (meidät painettiin upoksiin eräällä tavalla

καὶ ἐγίναμεν μετοχοί) εἰς τὴν θάνατον αὐτοῦ; (διὰ τῆς σταυρώσεως
ja me tulimme osallisiksi) hänen kuolemaansa? (vanhan ihmisen ris-

τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου). Ἐτάφημεν, λοιπὸν, μαζί με αὐτὸν διὰ τοῦ
tiinnaulitsemisen kautta). Meidät haudattiin siis yhdessä hänen kanssaan kas-

βαπτισματος καὶ ἐγίναμεν μετοχοί εἰς τὴν θάνατον τοῦ, ἵνα ὡς
teen kautta ja me tulimme osallisiksi hänen kuolemastaan, jotta, kuten

ἀκριβὲς ἀναστήθῃ ὁ Χριστὸς ἐκ νεκρῶν διὰ τῆς δόξης τοῦ οὐρανοῦ
Kristus todella herätettiin kuolleista taivaallisen Isän kirk-

πατρός, ἔτσι καὶ ἡμεῖς ἀναστήθῃμεν καὶ ζήσωμεν μίαν νέαν ζωὴν,
kauden kautta, näin myös me olisimme herätettyjä ja eläisimme uutta elämää,

σὺμφωνον πρὸς τὸ θέλημα ἐκείνου. Διότι, ἐάν, σὺν δύο δένδρα ἀδια-
hänen tahtoon kohtaan sopusointuisaa. Sillä jos, kuten kaksi puuta, erottamattomasti

σπαστὰς ἡνωμένα εἰς ἓνα, ἐγίναμεν ἓνα σῶμα μετὰ τὸν Χριστὸν διὰ τοῦ
yhdistettyinä yhdeksi, me tulimme yhdeksi ruumiiksi Kristuksen kanssa kasteen

βαπτισματος, ποὺ εἶναι ὁμοίωμα τοῦ σταυρικοῦ τοῦ θανάτου, κατὰ
kautta, mikä merkitsee samaistumista hänen ristillä kuolemaansa,

λογικῶν καὶ φυσικῶν συνέπειαν θὰ γίνωμεν ἐνα μὲ αὐτὸν καὶ εἰς τὴν
järjellisen ja luonnollisen seurauksen mukaan me tulemme yhdeksi hänen kanssaan myös

ἀνάστασιν τοῦ (θὰ ἀναστηθῶμεν δηλαδὴ καὶ ἡμεῖς ἐνδοχοί, ὥπως καὶ
hänen ylösnousemuksessaan (myös me tulemme nimittäin ylösnousemaan kirkastettuina, kuten myös
ἐκείνος), γνωρίζοντες τοῦτο, ὅτι ὁ παλαιὸς ἡμῶν ἄνθρωπος, ὃς διεφ-
hän). Tietäen tämän, että meidän vanha ihmistemme, turmeltunut

θαρμὲν ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν φύσιν μας, ἐσταυρώθη μαζί με τὸν Χριστὸν
syntiseltä luonnoltamme, ristiinnaulittiin yhdessä Kristuksen

διὰ τοῦ Βαπτίσματος, διὰ τὴν ἀποθήκη πλέον καὶ νὰ εἶναι σὰν πεθαμέ-
kanssa kasteen kautta, jotta se heikontuisi enemmän ja meidän

νὸν τὸ σῶμα μας ἀπέθανε τῆς ἁμαρτίας, ὥστε νὰ μὴ γίνωμεν πάλιν
ruumiimme olisi kuin kuollut synnille, ettemme joutuisi jälleen

δοῦλοι τῆς ἁμαρτίας. Διότι ἐκεῖνος ποὺ ἀπέθανε ἔχει πλῆον ἐλευθε-
synnin orjiksi. Sillä hän joka kuoli on jo vapautettu

ρῶθι ἀπὸ τὸν κίνδυνον τῆς ἁμαρτίας (δεδομένου ὅτι ὁ πεθαμένος καὶ
synnin vaarasta (onhan tunnettua, että kuolleen olevaa ja

νεκρὸς οὐτε πειράζει οὔτε ἁμαρτάνει). 'Εφ' ὅσον δὲ διὰ τοῦ Βαπτί-
kuollutta ei kiusata, eikä hän tee syntiä). Ja koska me olemme

σματος ἔχομεν ἀποθάνει μαζί με τὸν Χριστὸν, ὡς πρὸς τὴν ἁμαρτίαν,
kasteen kautta kuolleet yhdessä Kristuksen kanssa, mitä tulee syntiin,

πιστεύομεν ὅτι καὶ θὰ ζήσωμεν ἐνδοχοί μαζί με αὐτὸν εἰς τὴν
me uskomme, että me tulemme yhdessä hänen kanssaan myös elämään

αἰωνιότητα.

kirkastettuina iankaikkisuudessa.

Kolitsara selittää kirkkoisien uskoneen Paavalin tarkoittaneen, että Jeesukseen Kristukseen kastaminen
merkitsee kastettavan uskossa suostumista Jeesuksen kuoleman osallisuuteen, eli vertauskuvallisesti
kastettavan omankin ruumiin ristiinnaulittamiseen. Tämä merkitsee käytännössä synnistä erottautumista. Kaste
merkitsee vertauskuvallisesti myös "herättämistä", mikä käytännössä merkitsi velvollisuutta uuden elämän
elämiseen.

Toinen merkittävä Paavalin kirjoittama kasteopetusta sisältävä kohta löytyy kolossalaiskirjeestä:

COL 2:10 καὶ ἐστὲ ἐν αὐτῷ πεπληρωμένοι, ὃς ἐστὶν ἡ κεφαλὴ τῆς
Ja te olette hänessä täydellisiksi tehdyt, joka on kaiken

ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας,
hallituksen ja vallan pää.

COL 2:11 ἐν ᾧ καὶ περιετμήθητε περιτομῇ χειρὸς ὡς ἐν τῇ
Hänessä teidät myös ympärileikattiin käsintekemättömällä ympärileikkauksella,

ἀπεκδόσει τοῦ σώματος τῆς σαρκός, ἐν τῇ περιτομῇ τοῦ Χριστοῦ,
lihan ruumiin poisriisumisella, Kristuksen ympärileikkauksella:

COL 2:12 συνταφέντες αὐτῷ ἐν τῷ Βαπτισμῷ, ἐν ᾧ καὶ συναγέρθητε
Hänen kanssaan teidät yhdessä haudattiin kasteessa, jossa teidät myös yhdessä herätettiin,

διὰ τῆς πίστεως τῆς ἐνεργείας τοῦ θεοῦ τοῦ ἐγείραντος αὐτὸν ἐκ
hänet kuolleista herättäneen Jumalan uskon vaikutuksen

νεκρῶν.
kautta:

Tekstissä ovat huomion arvoisia seuraavat seikat:

1. Kristuksen ympärileikkaus ei Paavalin mukaan ole suinkaan itse kaste, vaan "lihan ruumiin poisriisuminen",
jolla Paavali tarkoittaa uskoon tulon yhteydessä tehtävää mielenmuutosta eli parannusta (vert. Room.8:5-9, 12-
13).
2. Tämä lihan ruumis riisutaan tietoisesti pois, kun mennään uskossa kasteelle. Kaste yhdistää kastettavan
Jeesuksen hautaamiseen: Kastettavan lihan ruumis eli vanha ihminen haudataan kastetapahtumassa.
3. Kun Paavali käyttää ilmaisua "jossa" (ἐν ᾧ), hän edellyttää, että samassa kastetapahtumassa jossa kristityn
poisriisuttu lihan ruumis haudataan, kristitty myös samalla herätetään Kristuksen yhteydessä elettyään uuteen
elämään.
4. Kun Paavali ilmaisee kristityn herättämisen tapahtuvan "Kristuksen kuolleista herättäneen Jumalan
vaikuttaman uskon kautta", hän näyttää tällä ilmaisulla tarkoittavan, että Jumalan vaikuttaman uskon tulee olla
jo kasteen toimittamishetkellä kastettavassa vaikuttamassa.

Samaa näyttää edellyttävän Paavalin Galatalaiskirjeen maininta:

GAL 3:26 Πάντες γὰρ υἱοὶ θεοῦ ἐστε διὰ τῆς πίστεως ἐν Χριστῷ
Sillä kaikki te olette Jumalan poikia uskon kautta Kristuk-

'Ιησοῦ.
sessa Jeesuksessa.

Paavalin jatkaa:

GAL 3:27 ὅσοι γὰρ εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε, Χριστὸν ἐνεδύσασθε.
Sillä niin monta kuin teitä kastettiin Kristukseen, Kristukseen te pukeuditte.

Efesolaiskirjeessä Paavali kertoo, miten Kristus puhdisti seurakuntansa:

EPH 5:25 Οἱ ἄνδρες, ἀγαπάτε τὰς γυναῖκας, καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς
Miehet, rakastakaa vaimoja, kuten myös Kristus

ἡγάγησεν τὴν ἐκκλησίαν καὶ αὐτὸν παρέδωκεν ὑπὲρ αὐτῆς,
rakasti seurakuntaa ja itsensä antoi alttiiksi sen edestä,

EPH 5:26 ἵνα αὐτὴν ἁγιάσῃ καθάρισας τῷ λότρῳ τοῦ ὕδατος ἐν
jotta hän sen pyhittäisi, puhdistettuaan sen veden kylvyllä,

ῥήματι,
sanassa,

EPH 5:27 ἵνα παραστήσῃ αὐτὸς ἑαυτῷ ἑνδοξίον τὴν ἐκκλησίαν, μὴ
jotta hän asettaisi itselleen kirkastetun seurakunnan, joka ei

ἔχουσιν σπῖλον ἢ ρυτίδα ἢ τι τῶν τοιούτων, ἀλλ' ἵνα ᾖ ἁγία καὶ
omaa tahraa eikä ryppyä eikä mitään tuollaista, vaan joka olisi

ἁμωμος.
pyhä ja moitteeton.

Edellä Paavali tarkoittaa "veden kylvyllä" kastetta. Tämä sama kylvyksi kääntämäni sana (τὸ λουτρόν = kylpy, pesu, peso) esiintyy myös Paavalin kirjeessä Tiitukselle (3:5) uudestisyntymisen sanan eli παλιγγενεσίας sanan yhteydessä, tarkoittaen siinäkin kastetta. Ilmaisulla: "ὁ δὲ λουτρὸς παλιγγενεσίας" Paavali näyttää tarkoittavan, että samoin kuin luonnollisessa syntymässä lapsi tavallisesti pestään syntymänsä jälkeen, samoin myös uudestisyntynyt eli uskoon tullut (1 Joh.5:1) pestään kasteessa uudestisyntymisensä eli uskoon tulonsa jälkeen.

Tämä Tiituksen kohta kuuluu:

TIT 3:4 ὅτε δὲ ἡ χρηστότης καὶ ἡ φιλοφροσύνη ἐπεφάνη τοῦ σωτήρος
Mutta kun meidän pelastajamme Jumalan hyvyys ja ihmisrak-

kuuden olo,
kaus tuli ilmi,

TIT 3:5 οὐκ ἔργων τῶν ἐν δικαιοσύνῃ καὶ ἐποιήσαμεν ἡμεῖς ἀλλὰ
ei teoista vanhurskaudessa, joita me olisimme tehneet, vaan

κατὰ τὸ αἰσίου ἔλεος ἐσώσεν ἡμᾶς διὰ τοῦ λουτροῦ παλιγγενεσίας καὶ
hänen laupeutensa mukaan hän pelasti meidät, uudestisyntymisen kylvyn välityksellä ja

ἀνακαινώσεως πνεύματος ἁγίου,
Pyhän Hengen (suorittaman) uudistuksen,

TIT 3:6 οὐ ἔξεχεν ἐφ' ἡμᾶς πλουσίως διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ
jota (Henkeä) hän meidän pelastajamme Jeesuksen Kristuksen

σωτήρος ἡμῶν,
kautta vuodatti meihin runsaasti,

TIT 3:7 ἵνα δικαιωθῆντες τῇ ἐκείνου χάριτι κληρονομήμοι γεννηθῶμεν
jotta vanhurskautettuina hänen armossaan, perillisiksi tulimme,

κατ' ἐλπίδα ζωῆς αἰωνίου.
iankaikkisen elämän toivon mukaan.

Tässä Tiitus kirjeen kohdassa "pelastuminen" sulkee sisäänsä kolme eri asiaa: 1) uudestisyntymisen, 2) uudestisyntymisen kylvyn eli kasteen, ja 3) Pyhän Hengen suorittaman uudistuksen uudeksi luomukseksi. Pelastuskokemuksessa pelastuva kokee tämän kolmannenkin kohdan, eli Pyhän Hengen runsaan vuodatuksen itseensä. Tällä tarkoitetaan Pyhän Hengen kastetta. Näin pelastunut on vanhurskautettu ja iankaikkisen elämän perillisin.

Ensimmäisen Pietarin kirjeen mukaan (3:20-21) vedenpaisumuksen aikana pelastuneet pelastuivat "veden kautta" (διὰ ὕδατος). Tämän pelastumisen vastakuva (ἀντιτύπος) eli vesi, pelastaa kasteena (ὁ δὲ ὕδωρ βάπτισμα) myös kristityn. Kaste ei tekstin mukaan kuitenkaan ole "lihan saastan poistamista", vaan hyvän omantunnon pyyntö (ἐπερώτημα) Jumalalle tai: Jumalaa kohtaan (... οὐνεὶ δέσμεως ἀγαθῆς ἐπερώτημα εἰς Θεόν). Nykykreikkankielisen (Bamban) tekstilaitoksen mukaan kaste on "hyvän omantunnon todistus (μαρτυρία) Jumalalle", ja vuoden -67 laitoksen mukaan "hyvän omantunnon vihkitys (ἀφ' ἐρωσις) Jumalalle." Vuoden -85 laitoksen mukaan kaste on "sitoumus jonka tunnollisesti otatte itsellenne Jumalaa kohtaan" (δέσμευση τοῦ ἀνακαμψάντες εὐσυνείδητα ἀνέναντι στο Θεό).

Kysymme nyt, kenen teksti edellyttää esittävän hyvän omantunnon pyynnön tai todistuksen Jumalalle? Kuka vihkii hyvän omantuntonsa, tai kuka sitoutuu hyvään omaantuntoon Jumalan edessä? Tietenkin kastettava itse, sillä sitähän teksti ilmeisen selvästi tarkoittaa. Hyvää omaantuntoa voidaan pyytää Jumalalta vain tietoisessa uskon tilassa, joten tämä Pietarin kirjeen tekstikin edellyttää siis kastettavalta uskon asennetta toimituksen sisältöön ja merkitykseen.

On myös ajateltu Nooan aikaan pohjautuvan vastakuvan sovellutuksen jäävän siinä mielessä ongelmalliseksi, että pienet lapset (jotka olisivat olleet ymmärtämättömiä ja kykenemättömiä itse menemään arkkiiin) olisi joka tapauksessa vietä arkkiiin vanhempien toimesta. Tähän on todettava, että kristittyjen lapset ovat arkissa jo syntymänsä perusteella (1 Kor.7:14), eivät saamansa kasteen perusteella, jota eivät itse tiedosta. Kun he kristittyjen lapsina tulevat ymmärtävään ikään, heitäkin odottaa henkilökohtainen hyvän omantunnon kasteliiton tekeminen Jumalan kanssa.

Uuden testamentin kasteopetus ei enää jätä epäselvyyttä siitä, että kaste kuuluu vain niille, jotka ovat valmiit tekemään henkilökohtaisen hyvän omantunnon liiton Jumalan kanssa. Liittoa tehdessään heidän tulee riisua pois lihan ruumiin mukainen vaellus, ja sitoutua elämään uutta elämää Kristuksen yhteydessä. Uudestisyntyneen eli uskoon tulleen tulee Uuden testamentin opetuksen mukaan käydä uudestisyntymisen pesulle, ja Jumala on puolestaan pitävä huolen lupauksensa täyttämisestä, eli Pyhän Hengen vuodattamisesta. Tämä on Uuden testamentin selvä kasteteologia, ja tämän vahvistaa myös seuraava Antti J. Pietilän aikaisemmin mainitusta dogmatiikasta tekemäni (III osa, sivut 315-316) tekstilainaus:

"2. Paavalin kaste-oppi. Kasteoppi sellaisena kuin sen on meidän aikamme kristikunnassa esiinnyttävä, kuuluu sikäli koko dogmatiikan vaikeimpiin, että yhtenäisen kirkollisen tradition osoittaminen tällä alalla on mitä vaikeinta ja että lujan raamatullisuudenkin aikaansaaminen tämän sanan tavallisessa merkityksessä on sula mahdottomuus. Pääsyynä tähän on valtiokirkon kastekäytäntö, jonka päämuoto on lapsikaste, ja että teologit pitävät velvollisuutenaan löytää Uuden Testamentin aikuiskastetta koskevasta kasteteologiasta lapsikasteen teologian. Kristillinen kirkko on Hengen uskonnon sille antamien valtuuksien mukaisesti juuri tällä alalla harjoittanut hengellistä täysvaltaisuutta enemmän kuin useimmissa muissa suurissa kysymyksissä, ja tuloksena on ollut, että kirkossa on tapahtunut hämmennystä itse pääasiaan nähden enemmän kuin olisi ollut luvallista. Ainoa todellinen tie kestävään kasteoppiin on Paavalin kasteopin pohjalta rakennettu aikuiskasteen oppi, josta teologia sitten ex analogia päättelee mitä lapsikasteesta on ajateltava."

LASTEN SUHDE UUDEN TESTAMENTIN AIKAISEEN SEURAKUNTAAN

Uudesta testamentista on vielä tutkimatta otsikon aihe, eli lasten suhde Uuden testamentin aikaiseen seurakuntaan. Avainkohta tähän kysymykseen löytyy Paavalin ensimmäisestä Korinttolaiskirjeestä (7:14):

ἡ γυνὴ ὡς ὁ κύριος ὁ κεφαλὴ τῆς ἐκκλησίας, καὶ ἡ ἑαυτῆς
Sillä uskosta osaton mies on pyhitetty vaimossa, ja uskosta-

ἡ γυνὴ ὡς ὁ κύριος ἐν τῷ σώματι. ἕως ἥρα τὰ ἑκκα ὅμων ἀκαθάρτα
ta osaton vaimo on pyhitetty veljessä: muutoin teidän lapsenne

ἐστί, ὡς ὁ κύριος ἕως ἥρα.
olisivat epäpuhtaita, mutta nyt pyhiä ovat.

Ensiksikin on huomioitava, että Paavali käyttää sanaa "teidän" (ὁμων)¹. Tämä voidaan silti tulkita siten, että Paavali tarkoittaa, ei kaikkien kristittyjen, vaan vain seka-avioliitosta syntyneiden kristittyjen lapsia, joiden vanhemmista siis vain toinen on uskossa. Ajatus on tämä: Samoin kuin uskosta osaton aviopuoliso on pyhitetty uskovan puolison kautta, vaikkei hän olekaan seurakunnan kastettu jäsen, samoin myös tällaisten vanhempien lapset ovat pyhitettyjä, vaikka heidän vanhempansa eivät ole seurakunnan kastettuja jäseniä. Koska uskosta osaton puoliso pyhitetty (avioliiton kanssakäymiseen) uskovan puolison välityksellä, niin tällaisesta liitosta syntyneet lapsetkin ovat, eivät ainoastaan "pyhitettyjä" (ἡγιασμένοι) vaan jopa "pyhiä" (ἁγιοί).

Ilmaisu "pyhä" ja "pyhät" ovat Uudessa testamentissa kastetun kristityn nimityksiä. Kun Paavali lähetti kirjeensä "Korintossa olevalle Jumalan seurakunnalle, Jeesuksessa Kristuksessa pyhitetyille, kutsutuille pyhille", hän toteaa myöhemmin heistä (1 Kor. 6:11):

καὶ τὰ ὅσα ἦντε. ἀλλὰ ἀπελοόσασθε, ἀλλὰ ἡγιασθήτε,
Ja näitä (teistä) jotkut olitte: mutta teidät pestiin, mutta teidät pyhitettiin,

¹ Tämä "teidän" olisi luonnollisinta tulkita koskevan kaikkien kristittyjen lapsia. Kuten uskosta osattomat aviopuolisot, niin kaikki lapsetkin olisivat täten kastamattomia, mutta silti pyhiä.

On siis näinollen todettava, että vaikka myös "pyhitetty"- nimityksellä tarkoitetaan tavallisesti kastettua kristittyä, Paavali kuitenkin käyttää tätä ilmaisua luonnehtimaan uskosta osattoman puolison asemaa sekavioliitossa. Tätä pyhitettyä uskosta osatonta puolisoa kun ei luonnollisestikaan ole kastettu. Kun Paavali samassa yhteydessä käyttää lapsista nimitystä "pyhät" sillä perusteella jos toinenkin vanhemmista on kristitty, eikä tämä juuri todista, että kristityn lapset ovat pyhiä kastamattomakin?

"Mikäläi tässä yhteydessä sana 'pyhä' voidaan ymmärtää seurakunnan jäsentä tarkoittavana (kuten 1 Kor.1:2; 6:1,2; 14:33; 16:1,15; 2 Kor.1:1; 8:14; 9:1; 13:12 jne), niin se merkitsisi sitä, että uskovat seurakunnan jäsenenä vielä kastamaton lapsi olisi myös luettu seurakuntaan kuuluvaksi. Alandin mukaan alkuseurakuntaan kuuluikin kahdenlaisia jäseniä. Toiset olivat omakohtaisen kääntymisen ja sitä seuranneen kasteen kautta seurakuntaan liitettyjä varsinaisia jäseniä. Tämän sisärenkaan lisäksi kuului seurakunnan läheiseen yhteyteen kuitenkkin niitä, joita ei vielä ollut kastettu. Sellaisia olivat mm. pienet lapset, koska 'sellaisten on Jumalan valtakunta'. Kuitenkin vasta kasteen ja ehtoolliselle osallistumisen kautta heistä aikanaan tuli seurakunnan täysvaltaisia jäseniä. Kasteelle he tulivat sen jälkeen kun olivat saaneet opetusta ja kun katsottiin, että pikkulapsille luettu erityinen viattomuuden ja puhtauden aika oli ohi."

Se asia, minkä alkuseurakunnan kristityt vanhemmat pyrkivät jättämään perintönä lapsilleen, oli vilpiton usko. Tässä vilpittomässä uskossa on jotakin vanhemmilta lapsille periytyvää, vaikka sen tuleekin muodostua myös lapsen omakohtaisiksi uskoksi. Tästä Paavali kirjoitti Timoteukselle (2 Tim.1:5):

ihminen voi siis jo lapsuudestaan saakka olla Herran opetuslapsi vilpittömän uskon kautta. Tämän vilpittömän uskon hän voi "periä" vanhemmiltaan tai isovanhemmiltaan saamansa opetuksen kautta. Sitten, tämän uskon perittyään, hänen tulisi solmia omakohtainen ja henkilökohtainen hyvän omantunnon liitto Jumalan kanssa, kastattamalla itsensä Herran niemeen.

"...Papin pitää ensin puhdistaa ja pyhittää vesi, jotta se voisi hänen kastaessaan puhdistaa kastettavan ihmisen synnit."

"...Kuinka voisi puhdistaa ja pyhittää vettä se, joka on saastainen, ja jolla ei ole Pyhää Henkeä?"

"...Mutta kastettu pitää voidellakin, jotta hänestä voitelen saaneena tulisi Kristuksesta osallinen. Kerettiläinen ei kuitenkaan saata pyhittää öljyä, koska hänellä ei ole uhrilaitaria eikä kirkkoa, joten kerettiläisellä ei voi olla voiteluakaan. Meillehän on selvää, etteivät he mitenkään voi pyhittää öljyä kiitokseksi. ...Toksopa kerettiläiset, Kristuksen vastustajat, voitelevat ketään."

"...Ja kuinka rukoilisi kastettavan puolesta se, joka ei ole pappi,..."

Itse kirkkoisien käsityksistä antaa oivan kuvan Tertullianuksen käsitys veden siunaamisen muuttavasta voimasta:

"Kaikilla vesillä on sen vuoksi voima vaikuttaa pyhityksen sakramentti, kun Jumalaa huudetaan avuksi: Sillä välittömästi tulee Henki taivaasta ja on vesien yllä, pyhittäen ne itsensä kautta, ja niin ne pyhitettyinä imevät itseensä pyhittämisen voiman... ja koska vedet ovat saaneet parantavia ominaisuuksia enkelien välilintulon kautta, ovat sekä sielu että ruumiin puhdistetut aineellisesti ja hengellisesti vesillä. Pakanat, jotka ovat tietämättömiä hengellisistä asioista, omistavat epäjumalillensa saman voiman vihkimättömän veden kera, mutta pettävät itsensä."

Kun siis jo varhaiset kirkkoisatkin edustavat edellä lainatun mukaisia käsityksiä, ei tarvitse ihmetellä kirkon opin kehitystä. Kasteesta ja ehtoollisesta tahtiin mysteeriöitä eli salaperäisiä uskonnollisia menoja, joille luettiin yliluonnollinen voima puhdistaa synnistä, synnyttää jumalallista elämää ja tehdä kuolemattomaksi. Opilla Jumalan Hengen yhtymisestä kastevedeen on kastevedestä tehty ihmevoide, joka kykenee jopa uudestisyntyttämään sylilapsen.

Kuinka kaukana edellä esittämiäni esimerkkien mukaiset käsitykset ovatkaan aidosta uusitamentillisesta alkuperäisestä kristillisyydestä. Itselleni nämä esimerkit todistavat luopumuksesta, joka on alkanut jo aikaisemmin, ja joka on kehittynyt yhä pitemmälle. Ensinnä luovuttiin Jeesuksen nimeen kastamisesta yhden kerran upottamalla, ja otettiin tilalle kolmen arvonimen kaava, kolme kertaa upottaen. Sen jälkeen luovuttiin kasteen alkuperäisestä merkityksestäkin uudestisyntymisen jälkeisenä kylpynä ja hyvän omantunnon liittona, jolloin tilalle tulivat maagiset käsitykset itse kasteesta tapahtuvasta uudestisyntymisestä. Seuraava askel luopumuksen tiellä olikin omaksutut käsitykset vihittyjen vesien ja öljyjen ihmeitätekevistä voimista, niiden alkuperäisen vertauskuvallisen käytön ja merkityksen sijaan.

KIRKKOISIEN AJASTA MEIDÄN PÄIVIimme

Ne meidänkin päiviemme teologit, jotka yrittävät hinnalla millä hyvänsä sovittaa Uuden testamentin tekstien uskoa, kasteesta ja uudestisyntymisestä puhuvan sisällön yhteen nykykirkon sylilapsien kastekäytännön kanssa, ovat ylitsepääsemättömissä eksegeettisissä vaikeuksissa. He puhuvat sylivauvojen uskosta, joka tietoisesta tai tiedostamattomasta. Samoin sylivauvojen kastamisen yhteydessä tapahtuvasta näiden vauvojen kertakaikkisesta uudestisyntymisestä. Ne heistä, jotka tietävät mitä hengellinen elämä on, joutuvat kuitenkin puhumaan myös toisesta uudestisyntymisestä, tarkoittaen ihmisten omakohtaista uskon tuloa. He puhuvat vedestä syntyisestä sylilapsikastetta tarkoittavana, ja saman tien Hengestä syntyisestä toisesta merkityksessä, eli omakohtaiseen uskon tulemistä tarkoittaen. Ja tämä kaikki vain siksi, etteivät ole valmiita tunnustamaan Uuden testamentin opetuksen selvää linjaa, jonka mukaan vesikaste eli vedestä syntyminen kuului alkuun todellisen uudestisyntymisen eli kääntymyksen ja omakohtaisen uskon tulon yhteyteen.

Silti samoissa piireissä joissa edellä kuvattuja kirkon harhoja ihmisten ekeyttämiseksi sumeilematta viljellään, saatetaan jonkun oppineen esitystä julkaista totuuskin lipsauttaa (ilmeisesti vahingossa) esiin. Tällainen lipsautus on tapahtunut, SLEY:n julkaisussa Jukka Thurenin kirjan "Israelin usko." Kirjan luvussa XXVI: "Tunnustamme yhden kasteen syntien anteeksiantamiseksi" teksti alkaa:

"Yksi kaste'on peräisin Ef. 4:5:stä: 'Yksi Herra, yksi usko, yksi kaste.' Lähtökohtana on yhden Herran tunnustaminen; usko ja kaste liittyvät siihen, koska uskon ratkaiseva tunnustaminen tapahtuu kasteen yhteydessä. ...

...Eroista huolimatta kaikki evankeliumit pitävät yhtä siinä, että Jeesusta kastettaessa Pyhä Henki laskeutui kyyhkysen tavoin Jeesuksen päälle. Joh. 1:33, että Kastaja tunnisti tästä merkistä Jeesuksen siksi 'joka kastaa Pyhällä Hengellä.' Jeesuksen saama kaste on ollut välittömänä mallina, kun Jeesuksen asettamaa kastetta on tulkittu. ...

...Jeesuksen nimeen kastettaessa on tapahtunut Pyhän Hengen vaikutuksesta vanhurskauttaminen ja pyhittäminen: kastetut on puhdistettu aikaisemman elämänsä synnistä ja saastaisuudesta ja heidät on liitetty Jumalan lopunaikaiseen pyhään kansaan. ..."

VÄÄRINKÄSITYSTEN VÄLTÄMISEKSI

Pari vuotta sitten, käydessäni Kreikan pääkaupungissa Ateenassa, löysin sieltä, Kreikan evankeelisten kristittyjen kirkosta, heidän uskoaan selostavan kirjan, nimeltään: "H HETIE TON EAAHNON EVANGELION = Kreikkalaisten evankeelisten usko." Kirjassa on myös luku "To Bap̄t̄ma = Kaste." Sen sisältö on mielestäni siksi raitista opetusta, että katson aiheelliseksi kääntää osan sen sisällöstä tähän:

"Kastaminen on kristillisen seurakunnan vanha tapa ja käytäntö, ainoa sellainen, jonka kristillinen seurakunta on alvan kuin 'lainannut' juutalaisuudesta. Kasteella ei juutalaisessa taloudenhoidossa ollut läheskään sitä tärkeyttä mikä sillä on kristillisyydessä. Juutalaisuudessa käytetyt kasteet olivat vedellä suoritettuja vihmontoja ja pesuja, jotka symbolisoivat puhdistusta saastaisuudesta. Kristillinen kaste sen sijaan on merkityksellinen ja välttämätön julkinen toimitus, joka sinetöi kääntymäisen sisäntulon Kristuksen näkyvään seurakuntaan. Kristillisellä kasteella on se yhteistä juutalaisuuden pesojen kanssa, että sekin symbolisoi puhdistusta synnin saastaisuudesta. On suuriarvoista ja merkittävää havaita, että meidän Herramme valitsi juutalaisuuden useista tavoista ainoastaan kasteen seurakuntansa käyttöön. Sen sijaan Hän hylkäsi muut, kuten ympärileikkauksen, uhritoimitukset, papilliset puvut, jne. Kas-teen toimittamistapa symbolisoi paremmin kuin mikään muu lunastusta synnistä, jonka Pelastaja ihmisille toi. Tässä merkityksessään kaste kuuluu ainoastaan kristilliselle yhteisölle. Olihan tietenkin jo ennen Kristusta 'Johanneksen kaste', joka sekkin oli mielenmuutoksen kaste, syntien anteeksi saamiseksi, mutta tätä kastetta ei myöhemmin pidetty riittävänä niille, jotka tulivat sisään kristilliseen seurakuntaan. Tästä syystä sisäntulevat ihmiset kastettiin uudelleen kristillisellä kasteella, nekin, jotka olivat jo saaneet Johanneksen kasteen. (Apt.19:1-6). Tämä merkitsee sitä, että pelkkä mielenmuutos ei riittänyt Kristuksen kannattajille, vaan mielenmuutoksen ja anteeksisaamisen jälkeen kristityiksi tulleilta odotettiin uutta pyhitettyä ja puhdasta elämää Kristuksen yhteydessä, sekä jokapäiväistä kilvoittelua syntiä ja maailmaa vastaan. Herra itse siis määräsi kasteen sellaiseksi seurakuntansa toimitukseksi, joka erottaa seurakunnan jäsenet muista ihmisistä (Matt.28:19-20, Mark.16:15-16). Kuitenkaan Jeesus itse ei kastanut ketään (edes lihassa vaelluksensa aikana) vaan jätti siitä huolehtimisen (jo silloin) oppilaittensa tehtäväksi (Joh.4:2).

...Kristillisen kasteen historiallisesta yhteydestä Johanneksen kasteeseen voimme vetää sen johtopäätöksen, että kaste tapahtui tavallisesti upottamalla, sillä Johanneskin oli valinnut Aionin, 'koska siellä oli paljon vettä' (Joh.3:23).

...Katolisissa seurakunnissa ja Euroopan evankelisissa seurakunnissa (baptisteja lukuunottamatta) pidetään vihmontakastetta oikeana. Kreikkalaiset pitävät upottamista kastet-teen, sillä ei ole epäilystä siitä, että juuri upottaminen oli ensimmäisen seurakunnan kastetapa.

...Kristillisyyden alkuaikoina kastettavat olivat poikkeuksetta jo ymmärtävässä iässä olevia. He olivat syntyperältään joko juutalaisia tai pakanakansoista, ja tulivat kristityiksi kuultuaan ja uskottuaan evankeliumiin. Juuri kasteen välityksellä he antoivat julkisen tunnustuksen uskostaan ja armon työstä, joka heidän elämässään oli tapahtunut. Näin he tulivat näkyvän Kristuksen seurakunnan jäseniksi. Pyhän sisäntotapahtumana seurakuntaan kaste oli joiensakin vastaava juutalaisten ympärileikkaustapahtumalle. Ympärileikkaukseen olivat velvollisia alistumaan kaikki ne, jotka muista kansoista proselyyttinä tulivat juutalaisen kansan jäsenyyteen. Sanonta tässä kohdalla on varovainen 'jotensakin vastaava', sillä ympärileik-kaus suoritetaan ainoastaan poikalapsille määrättyinä eli kahdeksantena päivänä syntymisestä,

kun taas kaste suoritetaan sekä poika- että tyttölapsille erottelematta, ja aikana jota ei ole edeltä määrätty. Täten vastaavaisuus ympärileikkauksen ja kasteen välillä ei ole täydellinen eikä aukoton.

Toisaalta on sanottava, että jos apostolit ja ensimmäiset kristityt olisivat todellakin pitäneet kastetta ympärileikkauksella vastaavana tapahtumana, he olisivat varmaankin pitäytyneet alusta asti lapsikastekäytäntöön. Tämä ei ole kuitenkaan historiallisesti todennettavissa kuin vasta kolmannelta vuosisadalta lähtien. Kuitenkin tästä kasteen ja ympärileikkauksen kääntämisestä toisaalta vastaaviksi suorituksiksi syntyi apostolien jälkeisellä ajalla lapsikastekäytäntö, ja se valtasi seuraavina vuosisatoina useimmat seurakunnat. Aloitettiin siis kastamaan myös kristittyjen vanhempien lapsia. Muutamat tosin yrittivät vakuuttaa, että tämä tapa olisi periytynyt apostoleilta asti. Väitettä yritetään tukea sillä, että vedotaan Filipin vanginvarijan sekä Lydyian perhekuntien kastetapahtumiin, ja muihinkin Uudessa testamentissa mainittuihin perhekuntakasteisiin. Nämä kohdat eivät kuitenkaan ole tarpeeksi selvä lapsikastekäytännön todisteiksi, sillä emme tiedä, oliko näissä mainituissa perheissä lapsia jotka kastettiin. Ainoa minkä varmasti tiedämme, on se, että kolmannelta vuosisadalla Kristuksen jälkeen lapsikaste oli selvänä seurakuntakäytäntönä.

Kun Origenes ja Kyprianus sanoivat, ettei tule estää lapsia saamasta kastetta, he samalla todistavat vastustuksesta jota tämä lapsien kastaminen sai osakseen. Tiedämme myös, että Krysostomus, Nasionlainen, Grigorios, Vasilios, Efraim Syyrialainen, Augustinus ja Ambrosius, vaikka olivat kaikki syntyneet kristityistä vanhemmista, saivat silti kasteen vasta ymmärtävässä iässä. Tästä voidaan vetää johtopäätös, ettei lapsikastekäytäntö ollut vielä välttämätön vaatimus, eikä se ollut vielä edes levinnyt kaikkien kristittyjen keskuuteen. Viidennen vuosisadan aikana tapa kuitenkin yleistyi lopullisesti, ja siitä lähtien kaikki seurakunnat ovat tavan hyväksyneet, baptisteja ja muutamia pieniä evankeelisten kristittyjen ryhmiä lukuunottamatta. Näin kristittyjen vanhempien velvollisuuksiin kuuluu viedä pienet lapsensa kasteen välityksellä Kristuksen perheen yhteyteen.

Vaikkakaan lapsikastekäytännöstä ei ole osoitettavissa Kristuksen sanallista käskyä tai lupaa (kuten ei myöskään apostolien), tapaa pidetään silti niissä seurakunnissa oikeutettuna, jotka näkevät kasteen vastaavan ja korvaavan ympärileikkauksella, joka oli uskosta vanhurskauttamisen sinetti, ja jonka välityksellä heprealaisten kahdeksan päivää vanhat lapset tuotiin sisälle Jumalan perheväkeeseen. Lapsia kastavat seurakunnat vetoavat myös Kristuksen käyttäytymiseen pienillä lapsilla kohtaan. Jeesus otti heitä syliinsä, ja esitti heidät opetuslapsilleen esimerkiksi sillä, millaisia taivasten valtakunnan jäsenien tulisi olla yksinkertaisuudessa, nöyryydessä ja viattomuudessa. Kristus teki näin, vaikka he heprealaisten lapsina olivat kastamattomia. Vedotaan myöskin apostoli Paavalin ilmaisuun siitä, että uskovien vanhempien lapset ovat 'pyhiä' (1 Kor.7:14). Ilmaisun merkitys, ei synnittömyyttä eikä jumalaisuutta, vaan 'erottamista' Kristukselle, koska lasten vanhemmatkin ovat samoin erotetut. Tämä onkin 'hagios'-sanon oikea merkitys.

Tutkikaamme nyt kasteen merkitystä. Sekä itäinen että läntinen kirkko pitää kastetta (joka toimitetaan meidän päivinämmi miltei poikkeuksetta lapsille) mysteeriona. Tämä mysteerio saa aikaan kastettavan lapsen puhdistumisen perisynnistä, sekä myös lapsen uudestisyntymisen. Evankeliumin seurakunta sen sijaan pitää kastetta sisäisen uudestisyntymisen ulkoisena symbolina, milloin on kysymys ymmärtävässä iässä kastettavasta. Se on pelastavaan Kristukseen kohdistuvan julkisen uskontunnustuksen sinetti. Mitä taas tulee lapsiin, jotka eivät ole sillä päällä, että tulisivat tai ymmärtäisivät mitään näistä asioista, kastetta pidetään vanhempien toimesta suoritettavana lapsien vihkimisenä Kristukselle. Evankeliumin seurakunta hylkää kummijärjestelmän käytön, jota sekä läntinen että itäinen kirkko, kuten myös luterilaisuus käyttävät. Lapsien kohdalla ainoastaan vanhemmat voivat antaa lupauksia lapsien kasvattamisesta elävän kristillisen uskon mukaan, siihen asti, kunnes lapset voivat antaa omakohtaisen uskontunnustuksen. Kukaan toinen ei voi tarpeeksi huolehtia lapsien jokapäiväisestä kasvusta, paitsi lapsien vanhemmat.

Mitä tulee teoriaan kasteen mysteerion ja kastettavan uudestisyntymisestä, sen kannattajat pitäytyvät muutamia Uuden testamentin kohtiin, joissa uudestisyntyminen yhdistetään vesikasteeseen, kuten myös Pyhän Hengen lahjan saaminen (Mark.16:16, Joh.3:5, Apt.22:16, 2:38, 1 Kor.6:11, Gal.3:27, Tiit.3:5). Myös muutamat kirkkoisat kirjoittivat usein kasteesta, yhdistäen sen uudestisyntymiseen ja syntien anteeksiantamiseen. Oletamme kuitenkin, että on verraten helppo osoittaa, ettei kaste aikaansaa ollenkaan uudestisyntymistä, vaan pikemminkin uudestisyntymisen tulee edeltää, tai ainakin sen tulisi edeltää kastetta. Kasteen on oikeastaan vain ulkoinen merkki siitä edeltäneestä uudestisyntymisestä. Täten olisi aina ymmärrettävä ymmärtävässä iässä olevien kasteen merkitys. Uudessa testamentissa ja ensimmäisten vuosisatojen kirkkoisien teoksissa on nimittäin aina kysymys ainoastaan ymmärtävässä iässä olevien kastamisesta, koska (ja tähänhan totesimme jo edellä) lapsikaste tuli seurakuntien käyttöön paljon myöhemmin. Lisäksi myöskin evankeliumeissa on muutamia kohtia sen todistukseksi ja ilmiselväksi vakuudeksi, että kaste ja uudestisyntyminen eivät ole keskenään synonyymejä, eivätkä myöskään samanaikaisia tapahtumia, tai, että kasteella olisi edes lopputulokseen uudestisyntyminen. Sadanpäämies Kornelius läheisineen vastaanottivat ensin Pyhän Hengen, aikaa puhumaan vierailijalle kielillä ja ylistämään Jumalaa. Vasta jälkeempäin Pietari sanoi: 'Ei kai kukaan voi kielittää kastamasta vedellä näitä, jotka vastaanottivat Pyhän Hengen samoin kuin mekin? Ja hän käski kastaa heidät Herran nimeen' (Apt.10:46-48). Tästä me näemme, kuinka Pyhän Hengen lahja eli kastea heidät Herran nimeen. Tästä me näemme, kuinka Pyhän Hengen lahja eli kastea heidät Herran nimeen. Uudestisyntyminen, annettiin kasteen edellä ja kasteesta erotettuna. Kaste alivankuun sinettinä täydensi uudestisyntymisen jälkeempäin. Samoin myös ne, jotka Samariassa tulivat uskonon Filippuksen saarnan välityksellä, ja jotka myös kastettiin Herran nimeen, eivät vastanottaneet Pyhää Henkeä silloin, vaan vasta jälkeempäin, Pietarin ja Johanneksen asettaessa kätensä heidän päälleen. Nämä myös rukouksella heidän puolestaan, jotta he saisivat Pyhän Hengen (Apt.8:15-17). Eräs niistä, joka kastettiin Filippuksen toimesta, oli ymmärtänyt kristillisyydestä niin vähän, että yritti rahalla hankkia itselleen Pyhän Hengen välittämisen lahjan, tarjoten apostoleille rahaa. Tapahtuma innoitti Pietarin ilmoittamaan hänelle, ettei hänellä ole osaa eikä arpaakaan kristilliseen uskoon, ja kuitenkin tämä ihminen oli kastettu. Apostolit eivät myöskään kastaneet samarialaisia Pyhän Hengen vuodatuksen jälkeen uudelleen, vaan heidän Filippukselta saamaansa kastetta pidettiin oikeana ja hyväksyttävänä, vaikka sitä ei ollutkaan välittömästi seurannut Pyhän Hengen lahjan saaminen. Näistä esimerkeistä näemme, että kaste ja uudestisyntyminen ovat evankeliumin tarkoitettavissa merkityksessä täysin keskenään erillisiä asioita.

Kristuksen käskyn mukaan uudestisyntyminen tulee sinetöidä ja aivan kuin julkistaa kasteen välityksellä annettavalla tunnustuksella, mutta kaste itsessään ei vaikuta uudestisyntymistä. Se ei ole synonyymi, eikä edes uudestisyntymisen kanssa samanaikainen tapahtuma. Ne Uuden testamentin kohdat, joihin kastetta mysteeriona pitävät vetoavat, eivät ollenkaan ole ristiriidassa edellä esitettyjen tosiasioiden kanssa. Kristuksen sanat Nikodeemukselle: 'Jos joku ei synny vedestä ja Hengestä' erottavat kyllin selvästi vesikasteen Pyhän Hengen kasteesta. Jos kaste todellakin vaikuttaisi uudestisyntymisen, Kristuksen olisi ollut turhaa lisätä sanat: 'ja Hengestä'. Koko tämä ilmaisu on vain edellisen repliikin selitystä, jolloin hän sanoi Nikodeemukselle: 'Jos joku ei synny ylhäältä, hän ei voi nähdä Jumalan valtakuntaa'. Myös Kristuksen sana: 'Joka uskoo ja kastetaan, pelastuu', kumoaa teorian kasteesta tapahtuvasta uudestisyntymisestä. Jos nimittäin tämä teoria olisi oikea, Kristukselle olisi ollut riittävää sanoa: 'Joka kastetaan, on pelastuva'. Kristus lisäsi kuitenkin välittömästi: '...joka ei usko, hänet tuomitaan.' Näin ollen se mikä pelastaa ihmisen, ei ole kaste vaan usko Kristuksen lunastustyöhön. Epäusko tätä lunastustyötä kohtaan, jonka välityksellä syntinen pelastuu, johtaa hänen tuomitsemiseensa, vaikka hän olisikin jo vastaanottanut vesikasteen.

Muutkaan Uuden testamentin edellä mainitut kohdat eivät vastusta näkemystä, että kaste on anteeksisaamisen ulkoinen symboli, eli symboli sisäisestä kasteesta synneistä lunastuksesta, joka annetaan, kun sitä edeltää mielenmuutos ja usko Kristukseen. Ihminen syntyeä ei pestä pois ulkoisella vedellä, sillä ainoastaan Jeesuksen Kristuksen veri puhdistaa meidät kaikista synneistä (1 Joh.1:7). Kaste vedessä ei voi olla muuta kuin ulkoinen symboli tästä sisäisestä uudestisyntymisen pesosta. Se on siis 'hyvän omantunnon todistus Jumalalle' (Tiit.3:5, 1 Piet.3:21).

... Ef. 5:26 sanotaan seurakunnasta, että seurakunta on 'puhdistettu veden pesossa, sanan kautta.' Se on siis Jumalan sana, jonka välityksellä syntinen puhdistuu, kuten Jeesus sanoi: '...te olette jo puhtaat sen sanan tähden, jonka minä puhuin teille' (Joh.15:3). Jumalan sana uudestisyntyyntä (1 Piet.1:3), ei kaste. Tämän merkityksen kanssa ovat sopusoinnussa myös Tiit.3:5 ja 1 Piet.1:3, sekä muutkin kohdat. Kun lisäksi on ilmiselvää, että kirkkoisat jotka puhuivat kasteesta, eivät tarkoittaneet sylilapsia vaan ihmisiä, jotka olivat kastehetkeillään jo ymmärtävässä iässä, tämän täytyy merkitä seuraavaa: He olivat syntyään joko juutalaisista tai muista kansoista. He olivat uskoneet Kristukseen ja uskon kautta uudestisyntyneet, ja he

tulivat kasteen välityksellä julkisesti näkyvän Kristuksen seurakunnan yhteyteen. Koska kaste oli näille uskoviille välitön heidän uudestisyntymistään seuraava tapahtuma, ensimmäisten vuosikatojen kirkkoisat alkoivat käyttää näitä kahta erillistä ilmaisua samaa merkitsevinä. Myöhemmin, kun käsitys mysteeriosta valtasi seurakunnan, alettiin luonnehtimaan kastettakin mysteerioksi.

Mitä tulee pienten lasten kastamiseen, edellä on jo osoitettu, ettei kaste sisällytä itseensä uudestisyntymistä. Miin ei tapahdu edes ymmärtävässä iässä olevien kohdalla, vaan se on sen uudestisyntymisen seuraus ja sinetti, joka on edeltänyt kastetta. Kun näin on ymmärtävässä iässä olevan kohdalla, on ilmeistä, että kaste voi vielä vähemmän sisällyttää itseensä todellisen uudestisyntymisen pienen lapsen kohdalla. Pienen lapsen kohdalla kaste ei ole edes seuraus eikä sinetti uudestisyntymisestä, sillä pienet lapset eivät ole sillä paikalla, että he yleensäkin voisivat kaivata saati kokea uudestisyntymisen. Uudestisyntyminen edellyttää välttämättömästi henkilökohtaista uskoa Kristukseen.

Mitä uudestisyntyminen siis on? Se on radikaali sydämen muutos: mielihaluja, tarkoitusten, ajatusten, jne. ja jonka muutoksen Pyhä Henki vaikuttaa syntisessä ihmisessä heti, kun tämä tekee parannuksen synnistä ja uskoo Pelastajaan Jeesukseen Kristukseen, jolta hän pyytää anteeksiantoa. Tämä on järjestys myös Paavalin opetuksessa, Ef.1:13:sta. Mielenmuutos ja usko ovat välttämättömiä edellytyksiä ihmisen uudestisyntymiseksi, joka toisin sanoen ilmaistuna merkitsee Pyhällä Hengellä sinetöidyksi tulemistä. Pienen lapsen on mahdollista yleensäkin kokea uudestisyntymistä näiden edellytysten puuttumisen tähden, ja vielä vähemmän häntä kastettaessa. Syllilapsi ei ole sillä paikalla, että hän kykenisi uskomaan, eli ei toisin sanoen ole saavuttanut ymmärtävää ikää, eikä ymmärrä puhetta tuomiosta ja pelastuksesta, eli asioista, jotka ovat välttämättömiä edellytyksiä uudestisyntymiselle.

Suljetaanko nyt kristittyjen vanhempien pienet lapset Kristuksen perhevään ulkopuolelle? Ei todellakaan. Lapset vihitään kristillisen seurakunnan yhteyteen joko pelkän siunaamisen kautta (kuten baptistiset seurakunnat tekevät) tai kasteen välityksellä (kuten evankeliset tekevät). Heitä ei tosin uudestisynnytetä, mutta kylläkin vihitään vanhempien toimesta Kristukselle, ja tuodaan näin sisään Kristuksen perheväkeen, ei täysi-ikäisiksi toimiviksi jäseniksi, vaan yhteisön alaikäisiksi jäseniksi. Näin he seurakunnan yhteydessä kasvavat ja odottavat sitä päivää, jolloin, annettuaan myös omakohtaisen uskontunnustuksen, saavuttavat näin täysi-ikäisten toimivien jäsenten tason. Baptistiset seurakunnat vaativat luonnollisesti tässä yhteydessä ymmärtävää ikää tullen näiden uskovien kastamista (heidät kun oli pieninä ainoastaan siunaamalla vihitty seurakunnan yhteyteen), ja näin he saavat täysi-ikäisten toimivien jäsenten oikeudet.

...Onko kasteella siis todellista merkitystä? On tietenkin. Kaste on välttämätön ymmärtävässä iässä oleville, kristillisyyteen sisälle tuleville yksilöille. Lisäksi useimmat evankeliset seurakunnat uskovat, että myös kristittyjen vanhempien on välttämätöntä kastattaa lapsensa. Tällöin kaste merkitsee vihkimistä Kristuksen yhteyteen, ja se merkitsee myös vanhempien taholta annettavaa lupaa kasvattaa lapset Kristuksen tahdon mukaisesti. Kaste on siis pyhitystapahtuma, joka kuuluu jokaiselle kristitylle. Ymmärtävässä iässä oleville se on ulkoinen symboli sisäisesti tapahtuneesta synnistä puhdistautumisesta, sekä kuva uudestisyntymisestä, kuten myös uskosta vanhurskaaksi tulemisen sinetti. Lapsille kaste merkitsee (sen uskon mukaan, jonka lapsikastetta käyttävät seurakunnat omaavat) lapsen vihkimistä vanhempien toimesta Kristukselle, ja ottamista Kristuksen perhevään yhteyteen. Uudestisyntymistä, joka on sisäinen ja hengellinen tapahtuma, ei pidä sotkea kasteen kanssa, joka on uudestisyntymisen kuva ja symboli. Ne seurakunnat, jotka pitävät dogmiin, että pienet lapset uudestisyntyvät kasteen veden välityksellä, tullen näin oikeiksi Kristuksen seurakunnan jäseniksi, eivät tule koskaan kokemaan keskuudessaan todellista Hengen elämää, vaan tulevat aina pysymään hengellisessä kuoleman tilassa."

Edellä lainaamastani Kreikan Evankelisen Seurakunnan kastetta koskevasta opetuksesta totean, että se on (esimerkiksi virallisen luterilaisen katekismuksen opetukseen verrattuna) todella raitis ja asiallinen. Vaikka he pitävät lapsikastekäytännön, he eivät silti sisällytä uudestisyntymistä kasteeseen. He myös ilmeisesti tunnustavat, että lapsikastekäytännön apostolilaiselta ajalta periytyminen on erittäin epätodennäköinen oletamus.

Minun onkin lisättävä, että pidän baptistista käytäntöä noudattavien seurakuntien kastekäytäntöä alkukristillisyyden mukaisena. Onhan ilmeistä, että lapsikastekäytäntö on alkuseurakunnan alkaisista arvoista luopuneen myöhemmän kirkko-organisaation tietoinen valinta. Haluan lainata tämän tutkistelun lopuksi vielä muutamia rivejä "Pelastusarmeijan opin käsikirjasta." Tämä käsikirja sisältää mielestäni raittiin kannanoton meidän päiviämme koskevaan kastekysymykseen:

"Alkuseurakunta toimitti kasteen osana niistä seremonioista, joiden kautta uskovaiset otettiin seurakunnan yhteyteen. Kasteelle pyrkijän puolelta se oli Kristuksen julkinen tunnustaminen Herrana ja vapahtajana, ja sitoutuminen täyttämään kaiken sen mitä kristityltä opetuslapselta vaadittiin. Tämä on yhtenä syynä siihen, että latinalainen sana 'sacramentum' omaksuttiin kristilliseen sanastoon. Se ei ole uskonnollinen sana, ja se tarkoitti 'sitä millä joku henkilö on sidottu tai sitoo itsensä', ja tätä sanaa käytettiin puhuttaessa sotilaitten vannomasta uskollisuudenvallasta tai siitä vakuudesta, jolla käärijöitsijä sitoutuu alistumaan laillisen tuomioon. Seurakunnan puolelta kaste oli merkki uskovaisen hyväksymisestä ja ottamisesta kristilliseen yhteyteen. ... Apt. 2:38,41 mainitun kasteen silmäänpistävä merkitys ei ollut se, että nuo kolmetuhatta kastettiin - toimitus, jonka katsojat lienevät tulkinneet eri tavoin - vaan se, että kaste toimitettiin ja otettiin vastaan 'Jeesuksen Kristuksen nimeen', sen ainoan, jonka kansalliset johtajat olivat hyljänneet ja tuominneet kuolemaan kirottuna herjaajana. Nuo kolmetuhatta astuivat rohkean askeleen, tunnustaessaan julkisesti Jeesuksen Herraksi ja Messiaaksi.... Upottamalla toimitettu kaste ei tullut yleiseksi maailmanlaajuisessa kirkossa pääasiallisesti käytännöllisistä syistä. On ilmastoja, olosuhteita ja tilanteita, joissa tämä käytäntö olisi mahdoton. Tämän johdosta monet kirkkokunnat ovat korvanneet upottamisen pirsrottamisella, mikä on vertauskuvan vertauskuva. Pelastukselle välttämättömän ehdon täytyy olla yleisesti arvossa pidetty. Jos julkinen veteen upottaminen olisi pelastukselle välttämätön, monet, jotka elävät sellaisissa olosuhteissa joissa he eivät voi tuota ehtoa täyttää, suljettaisiin armon ulkopuolelle. Toiselta puolen katumuksen ja uskon ehdoton vaatimus voidaan täyttää kaikkina aikoina, sen voi täyttää jokainen jokaisessa paikassa."

LÄHDEKIRJALLISUUSLUETTELO

Kaste ja usko	SLEY. -88
Apokryfiset evankeliumit	Johannes Seppälä
Apostoliset isät	H. Koskenniemi
Eusebiuksen kirkkohistoria	Eusebius
Heterodoksit ja ortodoksit	Petri Piirainen
Kirkkohistoria	Christensen - Göransson
Matteuksen evankeliumi	E. Haapa
Markuksen evankeliumi	E. G. Gulin
Matteuksen evankeliumi	
Avaa Uusi testamenttisi-sarja	Aimo T. Nikolainen
Matteuksen evankeliumi	Eduard Schweizer -89
Markuksen evankeliumi	Eduard Schweizer -89
Selville vesille	Olavi Lähteenmäki
Uuden testamentin sanoma	Eduard Lohse
Joka uskoo ja kastetaan	Wiljam Aittala -71
Israelin usko	Jukka Thurén
Uuden testamentin sanakirja	Rafael Gyllenberg -74
Uuden testamentin sanakirja	Juuso Hedberg -87
Novum Testamentum Graece	Nestle - Aland -63
Kristillinen dogmatiikka	A. J. Pietilä -32
Η ΚΑΙΝΗ ΔΙΑΘΗΚΗ	ΒΙΒΛΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΑΘΗΝΑΙ
Η ΚΑΙΝΗ ΔΙΑΘΗΚΗ, ΚΡΙΜΕΝΟΝ - ΕΠΙΜΕΛΕΤΙΚΗ ΑΠΟΔΟΣΙΣ	ΙΩΑΝΝΟΥ ΚΟΛΙΤΕΡΑ
Η ΚΑΙΝΗ ΔΙΑΘΗΚΗ ΜΕΤΑ ΕΥΥΝΟΜΟΥ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑΣ ΑΘΗΝΑΙ -87	N. ΤΡΕΜΠΕΛΑ
Η ΚΑΙΝΗ ΔΙΑΘΗΚΗ ΣΕ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ.	ΒΙΒΛΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΑΘΗΝΑΙ -89
Η ΠΙΣΤΙΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΩΝ ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ "Ο ΔΟΓΜΑΤΙΣΤΗΣ"	ΑΘΗΝΑΙ

FILOSOFIA KRISTINUSKON DOGMISISÄLLÖN MUOKKAAJANA

Nyt seuraava teksti on lainauslyhennelmä Pauli Annalan teoksesta "Antiikin teologinen perintö" (Yliopisto-kirjapaino 1993). Tämä mainittu kirja osoittaa selvääkin selvemmin, kuinka filosofiset näkemykset (ei niinkään Pyhien kirjoitusten sisältö) määräisivät ne opilliset tulokset joihin filosofian hapattamat kristilliset johtajat päätyivät. Tällä lainauslyhennelmällä pyrin tarkoitteellisesti osoittamaan nykyään vallitsevien uskondogmien filosofis-inhimillisen luonteen. Tämä kooste toimii oivana johdantona (tai jälkikirjoituksena) artikkeliini: "Kolminaisuusoppi, filosofinen spekulatio, vaiko jumalallinen totuus?", jossa pyrin osoittamaan, mitä Raamatun tekstit todella opettavat ennen kaikkea Isä-Jumalan ja hänen Poikansa suhteista.

"Kristillisen jumala-ajattelun historia on pitkä ja monipuolinen ja sen kuluessa syntyneet kirjoitukset muodostavat valtavan lähdeaineiston. Aineiston runsaudesta tarjooa jonkinlaisen käsityksen tutustumisen J. P. Mignen johdolla viime vuosisadalla laadittuun patrologian kreikkalaiseen ja latina-laiseen sarjaan: Patrologia Graeca (Pariisi 1857-1866) käsittää 162 nidettä ja Patrologia Latina (Pariisi 1844-1864) on 221 niteen monumentaalinen lähde-teos. Voidaanko näin laaja materiaali millään johdonmukaisella tavalla esitellä niin, ettei kristillisen jumala-ajattelun monimuotoiselle menneisyydelle tehdä vääryyttä? Kysymys on oikeutettu. On kuitenkin luotettava siihen, että teologisen ajattelun päätyypit ja keskeiset suuntaukset on mahdollista tematisoida ja esitellä asianmukaisella tavalla.

Voimallisen teologisen ajatteluperinne ennen aristotelisen filosofian läpimurtoa oli platonistinen perinne eri ilmenemismuodoissaan. Filon Aleksandrialaisesta lähtien se vaikutti perustavalla tavalla kreikkalaisiin ja latinalaisiin kirkkoisiin. Augustinuksen jälkeinen rooli läntisessä teologian-historiassa on antanut aiheen puhua erityisesti uusplatonis-augustinolaisesta traditiosta; läntisen teologianharjoituksen valtavirtana se ulotti vaikutuksensa 1100-luvun lopulle saakka, jolloin nouseva aristotelinen filosofia alkoi horjuttaa sen suosiota. (4) Augustinolaisen perinteen ohella platonista perintöä on vaalinnut mystikanteologinen virtaus. Koska molempien historia on kautta vuosisatojen punoutunut kristillisen platonismin moni-ilmeiseen kehitykseen, platonisen tradition syvällisempi tuntemus johtaa siihen, että onkin itse asiassa vaikea vetää selkeää dogmaattisen ja mystisen teologian välistä rajaa. Vähintäänkin kaksi tekijää vaikuttaa toisella kristillisellä vuosisadalla varsinaisen kristillisen teologian syntyyn: yhtäältä Valentinoksen kaltaiset gnoosiksen opettajat sysäsivät kirkollisia piirejä ilmaisemaan uskoaan teologisesti; toisaalta sivistyneistön esittämä kristinuskon filosofinen kritiikki sekä myös kiinnostus uuteen uskontoon nostattivat apologettisen teologian aallon. Kristinuskon puolustuskirjoituksia laatineet kristilliset kirjailijat pyrkivät antamaan kristinuskosta "tosi filosofian" kuvan, ja näin he joutuivat esittelemään kohdettaan aikansa filosofisella kielellä.

TEOLOGIAN KÄSITTEEN HISTORIA

Antiikin Kreikan klassisen filosofian kaudella käsitteellä "teologia" viitattiin lähinnä mytologiseen tapaan puhua jumalista, heidän alkuperästään ja teostaan sekä jumalien ja ihmisen maailman välisistä suhteista. Teonsanoilla *theologoi* ja *theologia* oli näin sama merkitys. Tieteiden jaotellussaan Aristoteles rinnasti teologian ja "ensimmäisen filosofian", koska ensimmäisen filosofian tavoin teologiassa tutkitaan liikkumattomia substansseja. Aristoteleen mukaan mm. "liikkumattoman liikuttajan" kontemplaatio (= mietiskely) eli teoria oli juuri teologiaa. Stolaaisessa filosofiassa tehtiin ero myyttisen, poliittisen ja luonnollisen teologian välillä. Kristillisen teologian varhaisvaiheessa seurattiin tätä jaottelua, ja mm. Tertullianus, Eusebios Kesarealainen ja Augustinus määrittivät teologian eri osa-alueet tämän stolaaisen jaotellun mukaisesti. Varhaisimmat kristilliset ajattelijat suhtautuivat kuitenkin termiin "teologia" torjuvasti, sillä jumalalliseen ilmoitukseen perustuvana kristillistä uskoa ei haluttu sekoittaa kreikkalaiseen mytologiaan eikä filosofis-peräisiin pohdintoihin ihmiselämän tarkoituksesta. Tehdessään selkoa pelastuksesta, joka oli koko ihmiskunnalle tarjolla inkarnoituneessa Logoksessa, apologetat käyttivät ilmaisua "oikonomia". Tällä he viittasivat vanhatestamentilliselle puhutavalle Jahven pelastavasta toiminnasta historiassa (ks. esim. Hepr 1:1-3). Kesarean piispan Eusebioksen aikana 300-luvulla kristillisissä seurakunnissa käytiin kiivasta keskustelua jumalallisen Kolminaisuudesta. Eusebioksen vaikutuksesta vakiintui käsitys teologiasta, jonka mukaan teologein merkitsi jumalallisen trinitetin kahden ensimmäisen persoonan välisen suhteen selvittelyä. Eusebioksen ansiosta käsitettä "teologia" alettiin käyttää vapaana niistä kielteisistä merkityksistä, joita siihen aikaisemmin oli sisällytynyt. Noinhin aikoihin syntyi myös apofaattinen teologia eli theologia mystica.

Teologian käsitteen historian viimeisenä vaiheena on pidettävä Augustinuksen luomaa määritelmää, joka saavutti klassisen aseman läntisessä teologiassa. De Civitate Dei -teoksen 8. kirjan alussa Augustinus luonnehtii teologiaa seuraavasti:

'Koska viisaus on identtinen Jumalan kanssa, jonka kautta kaikki on tehty, aito filosofi rakastaa näin ollen Jumalaa. ... Mutta siitä, että ihmiset nimittävät itseään filosofeiksi, ei kuitenkaan seuraa että he olisivat kaikki viisauden rakastajia. Tarkoituksenani ei ole tässä kirjassa kumota kaikkien filosofien perusteettomia käsityksiä, jotka kuuluvat teologian alaan - tällä kreikkalaisella sanalla (theologia) ymmärrämme tarkoitettavan jumalallisten asioiden rationaalista ajattelua tai jumalallisista puhetta (quo verbo graeco significari intelligimus de divinitate rationem sive sermonem). Augustinolaisen määritelmän mukaan teologia on kristillisen uskon eli kirkollisen dogman järkipäristä ajattelua (ratio), jotta se voitaisiin tämän rationaalisen ajattelun jälkeen esittää apostolisena keerygmana (sermo) seurakunnalle. Augustinuksen määritelmään sisältyy näin fides quaerens intellectum -aihe, jonka Anselm Canterburylainen lausui myöhemmin julki tällä formulalla.

.....

Jos Justinos suhtautui kreikkalaiseen filosofiaan myönteisesti, vastakkaiselle kannalle ajautui hänen oppilaansa Tatianos. Hänen apologettinen kirjoituksensa Oratio ad Graecos on aggressiivinen filosofian vastainen puheenvuoro, jossa osansa saavat niin Platon kuin Aristoteleskin sekä useat muut klassisen kauden filosofit. Tatianoksen viitoittamaa filosofian vastaista linjaa jatkoi puoli vuosisataa myöhemmin pohjoisafrikkalainen Tertullianus, jolta on peräisin tunnettu lausahdus: "Mitä yhteistä on Ateenalla ja Jerulemilla tai akatemialla ja kirkolla?" (De praescriptione, 7).

Teologisen ajattelun historia olisi muotoutunut perin toisenlaiseksi, jos Tatianoksen kaltaiset hahmot olisivat määränneet sen kulun. Justinoksen edustama dialoginen linja kuitenkin voitti. Kristinuskon ja filosofian välisen vuoropuhelun ja yhteistyön lujittumiseen vaikutti Clemens Aleksandrialainen, jonka vaikutuksesta platonista filosofiasta tuli kristinuskon älyllisen artikulaation orgaaninen osa. Hänen jälkeensä aleksandrialaisen teologian johtavaksi hahmoksi kohosi Origenes, jonka mukaan Platonin ja Plotinoksen filosofiat tarjosivat käyttökelpoisen avun kristillisen teologian harjoittajalle. Myös kappadokialaisen teologian keskeinen edustaja Gregorios Nyssalainen ymmärsi filosofian roolin kristillisten uskontotuuksien ilmaisemisessa, ja uusplatoninen filosofia tarjosikin hänelle sekä metafysisen kehityksen että käsitteelliset välineet mystisen kokemuksen ilmaisemiseksi. Piispallisesta asemastaan huolimatta myös Eusebios suhtautui myönteisesti aikansa filosofiaan. Hänen mielestään filosofia opetti uskovaa ymmärtämään paremmin kristillisiä uskontotuuksia.

Kun Johanneksen prologin eksegeesiä harjoitetaan, se on ehdottomasti tehtävä hellenistijuutalaisen viisaukirjallisuuden tarjoamasta historiallisesta näkökulmasta. Kaksi teemaa nousee tällöin keskeiselle sijalle: ensinnäkin käsitys logoksen pre-eksistentistä; toiseksi käsitys logoksen roolista luomisen agenttina. Logoksen pre-eksistentistä koskevan ajattelun historiallinen tausta tulee esille Sananlaskujen kirjan 8. luvun kohdassa, jossa viisaus puhuu minä-muodossa itsestään seuraavasti:

Minut Herra loi
ennen kaikkea muuta,
luomisensa esikoisena,
ennen taivasta ja maata.
Iankaikkisuudesta minä sain alkuni,
kaiken alussa, ennen kuin maata oli (Snl 8: 22-23).

Jakeissa korostuu viisauden pre-eksistenttinen asema. Viisauden roolista itse luomisen tapahtumassa Sananlaskujen kirja antaa seuraavanlaisen kuvan:

Jo silloin minä, esikoinen,
olin hänen vierellään,
hänen ilonaan päivät pitkät,
kaiken aikaa leikkimässä
hänen edessään (Snl 8: 30).

Apokryfinen viisauden kirja yhdistää logoksen ja viisauden seuraavalla tavalla:

Isien Jumala ja laupeuden Herra,
sinä, joka olet tehnyt kaiken sanallasi
ja joka viisaudellasi olet valmistanut ihmisen,
että hän hallitsisi luotuja,
jotka sinä olet luonut... (Viis 9: 1-2).

Johanneksen evankeliumin prologin ymmärtämistä valaisevat edelleen apokryfisen Siirakin kirjan 24. luku sekä Baarukin apokalypsen jakso 3:9-4:4. Näissä tekstikohdissa viisauden personifikaationa esiintyy feminininen hahmo. Teosofisten ja synkretististen uskontojen aiheuttaman virhetulkinnan takia evankeliumin kirjoittaja käyttää pre-eksistenttisesti luomisen agentista logos-käsitettä eikä sofia-sanaa, jota viisaukirjallisuudessa tavallisesti käytettiin puhuttaessa Jumalan luona olevasta esikoisesta. Toisin sanoen, välttääkseen vaaran tulla leimatuksi gnostikoksi, Johanneksen evankeliumin laati ja piti maskuliinista logos-käsitettä sofia-sanaa sopivampana. Tämä niin hellenistijuutalaisuudessa kuin kreikkalaisessa filosofiassakin runsaasti käytetty logos-käsite muuttuu sisällöltään kristilliseksi välittömästi sillä hetkellä, kun evankelista prologin 14. jakeessa lausuu, että "logos tuli ihmiseksi ja asui meidän keskellemme".

Filonin käsitys Jumalasta:
Filonin mukaan Jumala on täydellisestä tuonpuoleinen eli transsententtinen tosiolevainen (τὸ ὄντως ὄν) Hän Joka on (ὁ ὢν), kuten Ex.3:14 asian ilmaisee. Jumala eksistoi näin maailmankaikkeuden ja maailman tuolla puolen eikä Hän ole minkäänlaisessa välittömässä suhteessa luomaansa maailmankaikkeuden eli kosmoksen kanssa. Jumala kuitenkin on välillisesti suhteessa luomaansa todellisuuteen, ja Filon nimittää agentteja, joiden välityksellä Jumala asettuu suhteeseen kosmoksen ja luomakunnan kanssa. voimiksi (δυνάμεις).

Ehdottoman monoteismin kannattajana Filon ajattelee, että Jumala on yksi, muuttumaton ja liikkumaton maailmankaikkeuden luoja ja hallitsija (De opificio mundi, 100). Tosiolevaisena Jumala on yksi ja ykseys. De vita contemplativa-teoksen toisessa luvussa Filon viittaa keskiplatonisen filosofian esittämällä tavalla siihen miten Jumala on myös ykseyden, itse-hyvyyden ja itse-kauneuden yläpuolella (ks. Platonin Valtio, 509B).

Yksikään ihmiskielen sana ei pysty kuvaamaan Jumalaa, sillä olemukseltaan Jumala on Filonin mukaan nimeämätön ja lausumaton (ἀναρροφήτος καὶ ἀνόματος). Jumalan varsinaisesta olemuksesta ei näin ollen voida lausua mitään määritelmää koska Hän ylittää inhimillisen käsityskyvyn ja pysyy ihmisjärjelle saavuttamattomana kohteena. De Somniis-teoksessa (I, 11, 67) Filon toteaa, että Jumala on ihmisjärjelle käsittämätön (ἀκατάληκτος).

Logos on Filonin mukaan transsendenttista Jumalaa lähinnä oleva periaate ja sillä on keskeinen rooli jumalallisen luomis suunnitelman toteutuksessa. Yhtäältä logos on ideoiden tyvysija ja toisaalta se myös läpäisee kosmoksen ja ylläpitää näin luodun todellisuuden jumalallista järjestystä (De opificio mundi, 20 ja De Somniis, II, 245). Logoksen kahtalainen tehtävä ilmentää sitä, miten Filon ammentaa sekä hellenistijuutalaisesta viisaukirjallisuudesta että stoalaisesta perinteestä; synnyttäessään luomisen esikoisensa (logos) syntynsä saivat samalla olevaisuuden arkkityypit (ἀρχήτυποι) tai mallit (παράδειγμα). Tämä intelligiibeli kosmos järjestäytyi logoksessa ja sen mukaisesti logos toteutti luomisen. Logos on näin Filonin mukaan sekä ideoiden sijaintipaikka että luomisen agentti. Luotu ja näkyvä maailma jäljittelee Filonin samoin kuin Platoninkin mukaan ideaalista kosmosta (kosmos noetos). Filon puolestaan eroaa Platonin kosmologiasta siinä suhteessa, että hänen mukaansa noettinen kosmos on Jumalan luoma.

Filonin ontologiassa vallitsee selkeä hierarkia: ylimpänä on absoluuttisen tuonpuoleinen Jumala; tämän käsittämättömän jumalallisen ykseyden ensimmäinen ulospäin suuntautuva säteily on logos ja kolmatta ontologista tasoa edustavat jumalalliset voimat (δυνάμεις), joita voidaan pitää logoksen säteilyinä. Filonin esittämä hierarkkinen ontologian malli ei ollut uutuus, sillä Filonin aikaisessa keskiplatonismissa vastaavanlainen dynaaminen metafysiikka oli hyvin yleinen.

Filon tarjosi esikuvan eksegeettiselle työlle, jota kirkkoisät pari vuosisataa myöhemmin harjoittivat. Hänen vaikutuksensa ei jäänyt pelkästään tekniseksi, vaan sillä oli syvälinen merkitys kristillisen teologian sisältöön. Juutalais-kristillisen monoteismin määrittelyssä, vanhatestamentillisen luomisuskon tulkinnassa ja logos-kristologisissa esityksissään monet kristilliset teologit rakensivat ajattelunsa Filonin luomalle perustalle. Filonin teologianhistoriallista asemaa korostaa edelleen se, että häntä voidaan perustellusti pitää Aleksandrialaisen teologian perustavana hahmona. Hän loi teologisen tradition, jolla oli keskeinen osa teologiassa työssä, jonka seurauksena ekumeeniset dogmit Jumalan kolminaisuudesta (Nikaia 325) ja kristologiasta (Khalkedon 451) formuloitiin lopulliseen muotoonsa.

Toinen Justinoksen teologiaa jäsentävä teema on logos-kristologinen. Hän liittää logoksen monoteistiseen jumalakäsitykseen opettamalla, että logos on Isän ajatus. Justinos yhtyy näin hellenistisen viisaukirjallisuuden esittämään käsitykseen, jonka mukaan Jumala oli ennen luomista seuranaan viisaus (eli logos). Myös Filon oli Justinosta runsas vuosisata aiemmin määritellyt Jumalan ja hänen logoksensa suhteen tavalla, joka ennakoii binitaarista jumalakäsitystä. Edelleen stoalaisessa filosofiassa esiintynyt λόγος ἐνὶ ὁμοιοῦς -erottelu tarjosi käsitteellisiä edellytyksiä ilmaista Kristus-Logoksen kaksinaimainen olemistapa: Kristus-Logos on Justinoksen mukaan yhtäältä pre-eksistenttinen logos Jumalan sisäisessä ajattelussa ja toisaalta hän on Jumalasta lähtenyt logos proforikos, joka inkarnaatiossa antautuu ajan ja tilan ehdoille.

Ad Autolyicum -teoksen toisessa kirjassa Theofilos tekee lähemmin selkoa raamatullisesta luomisuskosta ja siitä, miten se eroaa kosmoksen syntyä ja alkuperää koskevista selityksistä, joita Kreikan klassisen kauden filosofit olivat esittäneet. Toisen kirjan 10. luvussa hän sanoo, että kristittyjen piirissä opetetaan yksimielisesti, että Jumala teki (ἐποίησεν) kaiken ei-olevaisesta (ἐξ οὐκ ὄντων). Theofilos torjuu kreikkalaisessa filosofiassa yleisesti esitetyn käsityksen materian ikuisuudesta ja formuloi käsityksen materian ei-olevaisesta luonteesta. Ainoastaan Jumala on ikuinen ja luomaton eikä Hänen rinnallaan ole toista ikuista periaatetta. Selvittäessään logoksen roolin itse luomistapahtumassa Theofilos tukeutuu stoalaisen filosofian käsitteistöön; hän kirjoittaa:

'Jumalalla on itsessään sisäinen logoksensa (ὁὗν λόγος ἐνδεδεμένος) jonka hän synnytti yhdessä viisautensa kanssa kaikkea edeltävänä luonnoksesta. Tämä logos oli Jumalan apuna, kun hän loi hänen kauttaan kaiken (ὁ δὲ αὐτοῦ τὰ πάντα κρείσσειν). Logosta nimitetään aluksi (ἀρχῇ), koska hän on kaikkien alku, joka hallitsee kaikkea luomaansa.' (Ad Autolyicum, II, 10).

'Kaikkeuden Jumala ja Isä on etäällä eikä häntä voida löytää mistään paikasta. ... Mutta hänen Logoksensa, hänen voimansa ja viisautensa, jonka kautta hän on kaiken luonut ja joka on kaikkeuden Isän ja Hallitsijan persoonana (ἡγεμονία) tuli Jumalan persoonassa keskustelemaan Aadamin kanssa. ... Ääni ei ollut kenenkään muun kuin Jumalan Logoksen ääni, ja tämä Logos on myös hänen Poikansa. Hän on iankaikkisuudesta asti ollut sisäisenä Logoksena Jumalan sydämessä (ὁὗν λόγος ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ Θεοῦ). Ennen kuin mitään tuli olevaiseksi, hänellä oli tämä rinnallaan neuvonantajana, ollen hänen mielensä (νοῦς) ja hänen ymmärryksensä (φρόνησις). Kun Jumala sitten tahtoi toteuttaa ajattelemaansa, hän synnytti Logoksen (ὁὗν λόγος προφορικῶν) kaikkien luotujen esikuvaksi ja esikoiseksi (πρωτότοκος). Vaikka Jumala lausuiakin Logoksensa ajatuksensa julki (προφορικῶς), ei hänen sisäinen ja potentiaalinen järjellisyys tästä yhtään vähentynyt, vaan Jumala keskustelee yhä Logoksensa kanssa.' (Ad Autolyicum, II, 22).

Lainauksessa esiintyy kaksi teemaa, joiden takia Theofiloksella on pysyvä teologianhistoriallinen asema ja merkitys. Ensinnäkin siitä käy ilmi, miten Theofilos määrittelee kahden ensimmäisen persoonan välisen suhteen stoalaisen logos-opin käsittein. Toiseksi hän käyttää käsitettä ἡγεμονία (lat. persona = rooli, teatterinaamio) kiinnostavasti. Dogmihistorian esityksissä viitataan useimmiten Tertullianukseen teologina, joka on voimallisimmin vaikuttanut trinitaarisen terminologian ja teologian kehitykseen. Tällöin unohdetaan, että hän tunsi Theofiloksen kirjoituksia ja sai niistä vaikutteita. Theofilos näyttääkin olevan ensimmäinen Jumala-ajatteli, joka formuloi klassisen käsityksen Jumalan kolminaisuudesta. Hänen mukaansa Jumalan olemus koostuu kolmesta konstitutiivisesta tekijästä, jotka ovat isyys, järjellisyys (logos) ja viisaus. Jumala on Isä, joka synnyttää iankaikkisuudessa Logoksensa eli Poikansa ja Pyhä Henki viisautena on heidän välisessä yhdistävä side.

Nikaian synodiin kokoontuneet isät määrittelivät kahden ensimmäisen trinitaarisen persoonan suhteen tavalla, joka teologianhistoriallisesti arvioiden synnytti ensimmäisen vakavan kriisin kristillisen platonismin historiassa. Siihen saakka Platonin filosofia oli tarjonnut luontevat puitteet kristillisen uskon teologialle artikulaatiolle. Nikaissa määritellyt uskonlauseet jäsensivät kristillisen platonismin perustuksia. Uusi Isän ja hänen Logoksensa välisen suhteen tulkinta muotoutui väliselvittelyssä, jonka osapuolina olivat yhtäältä Aleksandrian patriarkka Aleksanteri (virassa 312-328) sekä hänen diakoninsa ja sihteerinsä Athanasios ja toisaalta saman kaupungin papistoon kuulunut Areios kannattajineen. Kolminaisuusoppia koskeneen kiistan päämääntämä oli alkujaan juuri Aleksandria, kaupunki, jolla oli pitkät ja kunniaakkaat platoniset perinteet vaalittavanaan.

Areiolaikiistaa kuvatessaan dogmihistorian oppikirjat määrittelevät yleensä Areioksen aristotelikkona, joka lausuu Isän ja Pojan subordinatianistisen suhteen julki syllogismin avulla. Syllogistinen esitystapa oli kuitenkin pelkkä formaalinen keino, jonka avulla Areios esitti tulkintansa Isän ja hänen Logoksensa suhteesta. Tärkeämpää kuin kiinnittää huomiota Areioksen esityksen syllogistiseen muotoon on tarkastella hänen filosofista lähtökohtaansa. Hänen riippuvuuttaan keskiplatonisesta metafysiikasta. Esinikaialaisen teologian keskustelun ymmärtäminen edellyttää kiistakysymysten tarkastelemista eräiden keskiplatonisen filosofian luovuttamattomien periaatteiden näkökulmasta. Vain tätä kautta käy ymmärrettäväksi, miksi Areios piti niin kiihkeästi kiinni Jumalan ykseyden periaatteesta.

Areiolaikiistaan perehtymisen yhteydessä on hyvä pitää mielessä, että Areios edusti kiistassa konservatiivista ja esinikaialaisella kaudella laajinta kannatusta nauttinutta käsitystä Isän ja hänen Logoksensa välisestä suhteesta. Sitä vastoin patriarkka Aleksanterin työn jatkaja Athanasios kohosi filosofisesta taustastaan ulosmurtautuvan ja teologian autonomiia ajaneen linjan keula-kuvaksi.

Areios liittyy Isää ja hänen Logostaan koskevassa tulkinnassaan vain osittain keskiplatoniseen kolmen periaatteen metafysiikkaan. Viimeistä eli materiaalista syytä koskevassa tulkinnassa hän nimittäin poikkeaa siitä selvästi. Tämä johtuu siitä, että hän oli omaksunut creatio ex nihilo - käsityksen. Areios ei pitänyt alkumateriaa ratkaisevana kosmologisena periaatteena, koska Jumala suvereenina luojana on saattanut olemattomat olemaan luomalla kaiken tyhjistä. Tyhjistä olemiseen saattamisen ajatus oli omiaan entisestään korostamaan Jumalan monarkista asemaa Areioksen ajattelussa.

Eudoroksen platonis-pythagoralainen teologia on olennainen osa subordinatianismin esihistoriaa. Sen avaamasta näkökulmasta Areioksen käsitys Jumalan ehdottomasta ykseydestä käy ymmärrettäväksi. Eusebiokselle osoitetussa kirjeessään hän toteaa: "Isä on olemukseltaan Pojalle vieras (ἕτερος), koska hän on aluton (ἀνάρχος). Tiedä siis, että ykseys on, ja ettei kakseutta ollut ennen kuin se tuli olevalksi." Ykseytenä Isä on korkein periaateksi eikä Häneen sisälly mitään kakseutta eikä toiseutta. Tämä keskiplatoninen oletus on Areioksen teologian filosofinen lähtökohta. Isän olemus (οὐσία) on ykseyttä (μονάς) ja ykseys vierastaa kaikkea, mikä ei ole ykseyttä.

Esinikaialaisessa teologiassa ei vielä tehty täsmällistä eroa käsitteiden ὁὗν λόγος eli syntymätön ja ὁὗν λόγος eli luomaton välillä. Aluttomana ja muuttumattomana ainoastaan Jumalaan voidaan viitata ilmaisulla egennetos, ei synnytetty ja autarkkinen Oleva, joka on itse itsensä syy. Koska Jumala on ehdottomasti vailla alkua ja syntyä. Syntymiseen viittaavat ilmaisut eivät sovellu lainkaan Jumalan olemuksen kuvaamiseen. Jokainen ilmaisu johon sisältäyty syntymisen ja muutoksen konnotaatio, puhuu Areioksen mukaan jo luodusta todellisuudesta. Vaikka Areios sanookin, että Poika on Isän iankaikkisuudessa synnyttämä (γεννηθείς), jossa aoristimuoto voidaan kääntää sanalla: ainosyntynen). Pojalla on tästä huolimatta alku, iankaikkisuuteen sijoittuva instanssi, jolloin hän on Isän tahdosta tullut olevalksi. Tällä perusteella on Areioksen mukaan luontevaa sanoa, että "oli, jolloin häntä ei ollut" (ἦν ποτε ὅτε οὐκ ἦν) tai "ennen kuin hän syntyi, häntä ei ollut" (ἦν πρὶν γεννηθῆναι οὐκ ἦν).

KOLMINAISUUSOPPI, FILOSOFINEN SPEKULAATIO VAIKO JUMALALLINEN TOTUUS?

SISÄLLYSLUETTELO

Sivu 22.	Johdanto.
Sivu 22.	Merkittävä maininta.
Sivu 23.	Löytyykö kolminaisuusoppi Raamatusta?
Sivu 24.	"Minä olen..."
Sivu 25.	Jeesus Kristus, luotu vaiko syntynyt?
Sivu 26.	Jeesus Kristus on Herra.
Sivu 28.	Majesteetti.
Sivu 28.	Ainoa Totinen Jumala.
Sivu 29.	Jeesus Kristus, kirkkauden Herra.
Sivu 30.	Loppumietteitä ja lainauksia.
Sivu 32.	Lähdekirjallisuusluettelo.

JOHDANTO

H. Martensen-Larsen kirjoitti aikanaan, tämän vuosisadan alussa (jo vuonna 1917 suomeksikin ilmestyneen) kirjan, nimeltään "Tähtimaailma ja meidän uskomme." Tässä kirjassa on pari huomionarvoista kohtaa, koskien kristillisen kirkon opinkehitystä:

"Kirkollinen kristologia on tehnyt Jeesuksesta jumaluuden olennaisen osan, ja määrittelemällä Jumalan kolmiyhteiseksi ja lihaksi tulleen Jeesuksen jumaluuden toiseksi persoonaksi, aikaansaanut sen johtopäätöksen, että jumaluus ei voi mihinkään muuhun luomakunnan piiriin asettua samaan suhteeseen, kuin mihin se on asettunut ihmiskuntaan nähden. Tätä me emme enää voi uuteen maailmankuvaan yhdistää." (Sivu 143.)

"Ensiksi kirkon opin johdosta. Se nyt kuitenkin saisi jäädä oman onnensa nojaan. Sehän on vain ihmistyötä ja lisäksi varsin heikkoa ihmistyötä. Ja juuri kristologian alalla, kysymyksessä Jeesuksen suhteesta jumaluuteen, on se varmasti astunut niiden rajain yli, jotka ovat inhimilliselle tietämykselle asetetut." (Sivu 147.)

Kirjoittaja siis tarkoittaa, että kirkollinen opetus Jeesuksesta on määritellyt Jumalan kolmiyhteiseksi, ja Jeesuksen tämän jumaluuden toiseksi persoonaksi, ja on näin tehdessään astunut sen rajan yli, mikä on inhimilliselle tietämykselle yleensä mahdollista. Kolminaisuusoppi on siis vain hypoteesi, oletamus, jonka paikkansapitävyys on kyseenalainen.

Jatkossa minulla onkin tarkoitus osoittaa, kuinka kirkon kehittämä kolminaisuusoppi rakentuu eräälle tekstille, jonka historiallinen aitous ja totuusarvo on kyseenalainen. Tähän tekstiin viitataan myös Kotimaa-lehden (12.6.92) artikkelissa, nimeltään "Kolminaisuus on salatun Jumalan kuva." Artikkelissa kysytään ja vastataan:

"Millä perusteella kristittyjen oli oikeutettua sanoa: 'Meillä on yhteys Isään ja hänen Poikaansa Jeesukseen Kristukseen?' Vastauksena kysymykseen syntyi opetus kolmiyhteisestä Jumalasta. Kristillinen kirkko hahmotteli neljän ensimmäisen vuosisatansa aikana salatun Jumalan kuvan, jonka ensimmäiset piirteet näemme Uuden testamentin harvalukuisissa maininnoissa, kuten Jeesuksen kastekäskyssä Mt.28:19 tai Paavalin apostolisessa tervehdyksessä 2. Kor.13:13."

Edellä esitetyssä lainauksessa esiintyvä ensimmäinen tekstiviittaus on juuri se teksti, jota minä tarkoitan, mutta käsitelkäämme nyt ensin viittauksen toista tekstiä. Kun Paavalin apostolinen tervehdys toivottaa, että "Herramme Jeesuksen Kristuksen armo, Isän Jumalan rakkaus ja Pyhän Hengen osallisuus olkoon teidän kanssanne", siinä ei todellisuudessa esiinny mitään kolminaisuusopin ensimmäisiä piirteitä. Jos toivottaisimme jollekin henkilölle, että "sinun isäsi hyväksyntä, äitisi rakkaus ja sisaresi toveruus olkoon sinun kanssasi", tämä toivottus ei suinkaan osoittaisi, että tämän henkilön isä, äiti ja sisar ovat yhtä olemusta kolmessa eri persoonassa. Yhtä vähän Paavalin toivottus osoittaa tällaista ykseyttä. Se ei tosiasiaa osoita muuta kuin sen, että Jeesus Kristus ja armo ovat todellisuutta, että rakastava Isä on olemassa, ja että Pyhä Henkikin on olemassa ja koettavaa todellisuutta.

Sen sijaan toinen teksti, Jeesuksen kastekäsky, sanoo ja tarkoittaa todellakin kolmen persoonan ykseyttä. Kreikankielisessä alkutekstissä nimet "Isä, Poika ja Pyhä Henki" ovat genetiivimuodoissa, mutta näistä kolmesta genetiivistä huolimatta "nimi" on kuitenkin yksikössä, joten on tulkittu tämän kaavan edellyttävän kolmen persoonan täydellistä olemuksen ykseyttä. Juuri tässä esiintyvän kaavan mukaiseen kastetraditioon myöhemmin vedottiin, perusteltaessa uskoa Isään, Poikaan ja Pyhään Henkeen kolmiyhteisenä Jumalana. Edellä sanotusta syystä on ensiarvoisen tärkeää selvittää tämän tekstin aitouskysymys.²

MERKITTÄVÄ MAININTA

Pyhien isien kanooneihin kuuluvasta kanonista n:o 91, eli Basileios Suuren kanonista voimme lainata pätkän mielenkiintoista tekstiä:

"Kirkossa noudatetusta opista ja julistuksesta osan olemme saaneet kirjallisesti, osan apostolien opetuksesta salaisesti; uskollle ne molemmat ovat yhtä tärkeitä, eikä niitä vastusta kukaan, jolla on vähänkään tietoa kirkollisista sääöksistä. Jos koettaisimme päästä eroon kir-

joittamattomasta ikään kuin vähempiarvoisesta, erehtyisimme aivan pääasioissa evankeliumin vahingoksi niin, että julistuskin menettäisi sisältönsä. Mainitakseni ensiksi tärkeän mutta tavallisen asian: Missä on kirjallisesti määrätty siunaamaan ristin merkillä niitä, jotka luottavat Herramme Jeesuksen Kristuksen nimeen? Mikä kirjoitus on meidät opettanut rukoukseen itään päin kääntyneinä? Kuka pyhistä on jättänyt meille kirjallisesti avuksihuodon sanat

² Matteuksen lähetyksikäskyn tutkistelu toistetaan tämän tekstin lopussa (lähdekirjallisuusluettelon jälkeen) miltei samanlaisena kuin artikkelissani "Kastetotuuksia etsimässä." Kuka lukijoista siis on tutustunut mainittuun artikkeliin, voi jättää tämän loppuosan lukematta.

eukaristiaa ja siunauksen kalkkia ylennettäessä? Sillä emme tyydy vain siihen, mitä apostoli tai evankeliumi on maininnut, vaan ennen ja jälkeen lisäämme sanoja, joilla on suuri merkitys salaisuuden kannalta ja jotka olemme saaneet kirjoittamattomasta opetuksesta. Minkä kirjoituksen perusteella siunaamme kasteen veden ja voitelun öljyn, jopa kastettavankin? Eikö vain sanomattoman salaisen perinteen perusteella? Vai kuinka! Missä on kirjallisesti neuvottu voitelemaan öljyllä? Mistä on opittu kastamaan kolmella upotuksella? Entä mistä kirjoituksesta on saatu muu kasteeseen liittyvä, luopuminen Saatanaa ja hänen enkeleistään? Eiköhan vain tästä salaisesta ja sanomattomasta opetuksesta, jonka isämme ovat säilyttäneet selityksettömyydessä ja tutkimattomassa hiljaisuudessa itsekin opittuaan, että salaisuudet säilyvät hiljaisuudessa. Kuinka olisikaan voitu julkisin kirjoituksin opettaa sellaista, mitä vihkimättömän ei sovi edes katsella? Ja sitä paitsi kirjoittamattoman opetuksen synnä on, ettei väljämättömyys ja arkipäiväisyys tekisi oppeja monien silmissä halpa-arvoisiksi. Toista on oppi ja toista on julistus, oppien valetessa julistus kaikuu. Eräänlaisista vaikenemista on se epäselvyyskin, jonka avulla Raamattu, tehdessään opit hämäräksi, hyödyttää lukijan mieltä. Tämän takia me kaikki rukouksemme itään päin kääntyneinä; mutta harva meistä tietää, että silloin etsimme vanhaa isänmaata, paratiisia, jonka Jumala istutti Eedeniin, itään päin. Seisten rukouksemme sunnuntaisiin, mutta syytä emme kaikki tunne; emme selso vain siksi, että nousemme Kristuksen kanssa ylös ja pyrimme korkeuksiin, joka armo meille annettiin ylösnousemuksen päivänä ja josta muistutuksena seisomme rukouksen aikana, vaan tavallaan kuvaten myös odotettua ikuisuutta. Siksi että se on päivien ruhtinas, ei Mooses kutsu sitä ensimmäiseksi vaan ykköseksi. Onhan sanottu, että 'tuli ehtoo, ja tuli aamu, päivä yksi' (Moos.1:5 Septuagintan mukaan) ilmaisten sen kertautumista. Se on yhtä aikaa ensimmäinen ja kahdeksas, juuri se ensimmäinen ja kahdeksas päivä, josta psalminlaulajakin muistuttaa jossain Psalmin päällekirjoituksissa, siten ilmaisten tämän ajan jälkeistä tilaa, loppumatonta, illatonta päivää, jolla ei seuraa jaa ole, päättymätöntä ja iätöntä ikuisuutta. On siis tarpeen, että Kirkko opettaa kättäviaan rukoukseen seisten, jotta loppumatonta elämää jatkuvasti muistaessamme, emme laiminlöisi siihen varustautumista. Ja myös koko viisikymmenpäiväinen helluntaiaika muistuttaa odottamastamme ylösnousemuksesta iankaikkisuuteen. Kun se yksi ja ensimmäinen päivä seitsemästä seitsemästä, saadaan pyhän pääsiäisen seitsemän viikkoa. Viikon ensimmäisestä päivästä se aika ja päättyy samaan päivään, ja samanvertaisia päiviä on viisikymmentä. Näin se muuttumattomuudessaan kuvaa ikuisuutta alkaessaan ja päättyessään ikään kuin ympyrä samasta pisteestä. Kirkon säädökset opettavat meitä sinä aikana mieluiten rukoukseen seisten, käytännön muistutuksena ikäänkuin siirtämään mieleemme tästä ajasta tulevaan. Ja joka päivä polvistuessamme ja noustessamme kuvaamme, miten synnin kautta sorruimme maahan ja Luojaamme ihmisrakkauden kautta saimme taas kutsun taivaaseen. Päivä ei riitä kertoakseni Kirkon kirjoittamattomista salaisuuksista. Jätän muut, kysyn vain, mistä kirjoituksesta olemme saaneet uskontunnustuksen, sen että uskomme Isään ja Poikaan ja Pyhään Henkeen? Varmaankin kasteen traditiosta, siitä, että huraskaasti olemme velvollisia uskomaan niin kuin meidän kastetaan, esittämään samanlaisen tunnustuksen kuin kasteessa. Suotakoon meille samasta syystä, että ylistämme uskomme mukaisesti. Jos joku hylkää ylistyslauselman, koska se on kirjoittamaton, osoittakoon meille kirjalliset todistukset uskon mukaisesta tunnustuksesta ja muusta, mitä olemme luetelleet. Kun nyt on näin paljon kirjoittamatonta, jolla on niin suuri merkitys hurskauden salaisuudelle, he eivät suvaitse meille yhtä isiltämme perittyä sanaa, jonka tapaan kirkkojen väentämättömien jäsenten vilpittömänä käytäntönä ja jonka merkitys ja tarkeys ei ole suinkaan pieni tälle salaisuudelle."

Edellä lainatussa kannanotossa Basileios puolustaa ristin merkkien tekemistä, itään päin kääntyneenä rukouksesta, eukaristian avuksihuodon sanoja, kasteveden ja voiteluöljyn siunaamista, ynnä muuta samankaltaista. Tämän kaiken hän väittää periytyneen isien välityksellä apostolien kirjoittamattomasta opetuksesta. Väite on tietysti paikkansa pitämätön, sillä apostoliset Uuden testamentin kirjoitukset osoittavat selvästi, etteivät mainitut traditiotavat voi olla heistä lähtöisin, vaan ovat myöhemmin syntyneitä.

Erikoisesti se havainto on mielenkiintoinen, että Basileios välttää uskontunnustuksen Isään, Poikaan ja Pyhään Henkeen pohjautuvan, ei mihinkään kirjoitukseen, vaan "kasteen traditiioon." Kun Basileioksen elinvuodet on ajoitettu vuosiin 329-379, on hän siis syntynytkin vasta Nikean kirkolliskokouksen jälkeen. Täten hän ei ole voinut tarkoittaa, ettei kastekäytäntö perustu mihinkään kirjoitettuun kohtaan, ei edes Matteuksen evankeliumin kastekäskyyn. Olihan Matteuksen Lähetyskäsky tällöin jo muutettu (jos se ei ollut nykyisessä muodossaan jo alkuaankin) Eusebiuksen viljelemästä esinikealaisesta muodosta nykyiseen muotoonsa. Myös Didakheen teksti oli olemassa, ja siitakin Basileioksen on täytynyt olla tietoinen.

Näin ollen Basileios viittaakin todennäköisesti juuri Matteuksen ja Didakheen kastekäskyihin, tarkoittaen, ettei niissä esiintyvä kaava kuitenkaan sisällä myöhemmin kehitettyä kolminaisuusoppia valmiina.

LÖYTYYKÖ KOLMINAISUUSOPPI RAAMATUSTA?

Vaikka on lukuisia Vt:n kohtia, jotka on pyritty tulkitsemaan kolminaisuusoppia tukeviksi, nämä tulkinnot ovat poikkeuksesta siksi "köykäisiä", ettei niitä tässä kannata edes toistaa. Riittänee, kun lainaan muutaman rivin edesmenneen Antti J. Pietilän Kristillisen dogmatiikan II:sta osasta, sivulta 144-145. Kolminaisuusopin raamatullisia perusteita käsitellessään hän kirjoitti:

"Mitä siis ensiksi Vanhaan Testamenttiin tulee, voidaan nykyään todellisuutena tutkimuksen tuloksena todeta, että siinä ei ole mitään varsinaista kiinnepaikkaa tälle opille."

"Kolminaisuusaatteen etsiminen Vanhasta Testamentista on tuloksetonta."

Näin siis on siitä huolimatta, että huomioidaan monien kohtien kertoma, Jumalan käyttämä monikkomuoto itsestään, ja muu samankaltainen. Samoin Uuden testamentinkin puolella on lukuisia kohtia, joissa ilmenee kolmen jumalallisen subjektin yhteistyö, sisäkkäisyys ja limittäisyys. Tässä mielessä kolminaisuuden olemassaolo on täyttä todellisuutta, mutta tähän ei olekaan asian ydin. Ydin on siinä, voidaanko niinsanotun Aatanaisuuden uskontunnustuksen määritelmää pitää totuutta vastaavana vaiko ei. Tämä määritelmä väittää, ettei kolminaisuudessa ole yksikään persoona ollut ennen eikä jälkeen toinen toistaan, eikä yksikään ole toista suurempi eikä vähempi, vaan kaikki persoonat ovat toistensa suhteen tasavertaisia, yhtä iankaikkisia ja yhtä suuria. Raamatuntutukseni perusteella minun on todettava, etten voi edellä esitettyyn määritelmään yhtyä. En siis usko sen sisältöön, enkä myöskään usko alkukristittyjenkään siihen uskoneen.

Kaikki läntiset kaste- ja uskontunnustukset pohjautuvat vanhaan roomalaiseen uskontunnustukseen, jonka sanamuoto näyttää kreikankielisenä vakiintuneen 200-luvun ensimmäisten vuosikymmenien aikana. Tämä Symbolum romanum:in teksti on kreikankielisenä säilynyt Marcellus Ancyralaisen vuonna 340 kirjoitetussa kirjeessä Rooman piispalle. Symbolum kuuluu:

Πιστεύω εἰς Θεόν Πατέρα παντοκράτορα. Καὶ εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν υἱὸν
Minä uskon Kaikkivaltiaaseen Isään Jumalaan. Ja hänen ainosyntyiseen Poikaansa

αὐτοῦ τὸν μονογενῆ, τὸν Κύριον ἡμῶν, τὸν γεννηθέντα ἐκ Πνεύματος
Jeesukseen Kristukseen, meidän Herraamme, Pyhästä Hengestä ja

Ἀγίου καὶ Μαρίας τῆς παρθένου, τὸν ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου σταυρωθέντα
neitsyt Mariasta syntyneeseen, Pontius Pilatuksen aikana ristiinnaulittuun

ντα καὶ ταφέντα, τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστάντα ἐκ νεκρῶν, ἀναβάντα εἰς
ja haudattuun, kolmantena päivänä kuolleista nousseeseen, taivai-

τοὺς οὐρανοὺς, καθήμενον ἐν δεξιᾷ τοῦ Πατρὸς, ὁσὲν ἐρχεται κρίναι
siin ylösnousseeseen, Isästä oikealle istuneeseen, josta hän tulee tuomitsemaan

ζῶντας καὶ νεκρούς. Καὶ εἰς Πνεῦμα Ἅγιον, ἁγίαν ἐκκλησίαν, ἀφαιρὶν
eläviä ja kuolleita. Ja Pyhään Henkeen, pyhään seurakuntaan, syn-

ταρτων, σαρκὸς ἀναστάσιν, ἀμὴν.
tien anteeksi antamiseen, lihan ylösnousemukseen, amen.

Tämä tunnustus tunnustaa Isän Jumalan Kaikkivaltiaaksi ja Jeesuksen Kristuksen tämän Isän Jumalan ainosyntyiseksi. Raamatun tämä oli alkukristittyjen uskontunnustus, ja yhdyin sydämestäni tämän tunnustuksen sisältöön.

"MINÄ OLEN..."

Jahven enkelin kerrotaan ilmestyneen aikoinaan Moosekselle palavan orjantappurapensa liekissä. Koska pensas ei tullessa palaessaan ollenkaan kulunut, meni Mooses lähemmäksi näkemäänsä ihmettelemään. Silloin Jumalan kerrotaan puhuneen hänelle pensaan keskeltä. Jumala kielsi häntä tulemasta lähemmäksi, sekä käski häntä riisumaan kengät jalastaan, sanoen perusteeksi: "...paikka jossa seisot, on pyhä maa." Tämän jälkeen (2 Moos.3:1-5) Jumala esitteli itsensä Moosekselle, sanoen: "Minä olen sinun isiesi Jumala, Aabrahamin Jumala, Iisakin Jumala ja Jaakobin Jumala."

Jumala jatkoi, puhuen Moosekselle kansastaan Egyptin orjuudessa, sekä käskien Moosesta menemään Faaraon luo Hänen lähettiläänsään, vapauttamaan kansa orjuudesta, sekä johdattamaan heidät luvattuun maahan. Vastaukseksi Mooses esitti Jumalalle kysymyksen, sanoen: Katso, kun minä menen israelilaisten luo ja sanon heille: 'Teidän isienne Jumala on lähettänyt minut teidän luoksenne', ja kun he kysyvät minulta: 'Mikä hänen nimensä on?' niin mitä minä heille vastaan?' (2 Moos. 3:13). Jumalan vastauksen (3:14) esitän seuraavassa vähän tarkemmin: Haprean teksti latinalaisiin kirjaimiin ja suomenkielisellä käännöksellä varustettuna kuuluu:

Vajjoomer Eloohiim elMooshee Ehjee asher Ehjee.
Silloin sanoi Jumala Moosekselle: "Minä Olen mikä Minä Olen."

Vajjoomer koo toomar libnee Jisraeel Ehjee
Ja Hän sanoi: "Siten sano lapsille Israelin: 'Minä olen

shelaachanii aleekem.
lähetti minut luoksenne'."

Tekstin mukaan Jumala esitteli nimensä olevan haprean kielellä "Ehjee", mikä merkitsee "Minä olen" (sanasta "haajaa" = olla olemassa / omistaa elämä.)

Ehjee-sanaa käytetään haprean alkutekstissä Jumalan olemisesta ihmisten kanssa:

"Ja Herra sanoi Jaakobille: 'Palaja isiesi maahan ja sukusi tykö, ja Minä Olen (veEhjee) sinun kanssasi' (1 Moos.31:3).

"Hän vastasi: 'Sillä Minä Olen (kiiEhjee) sinun kanssasi' (2 Moos 3:12).

"Mene siis nyt, ja Minä Olen (veaanookii Ehjee) sinun kanssasi" (2 Moos. 4:12).

Tästä Jumalan nimen "Minä Olen"- merkityksestä on tehty pitkälle meneviä johtopäätöksiä. Uuden testamentin sanomaa tulkittaessa ja selitettäessä on katsottu Jeesuksen käyttäneen tätä nimeä itsestään esimerkiksi seuraavissa kohdissa:

"Sen tähden minä sanon teille, että te kuollette synteihinne, sillä ellette usko että Minä Olen, kuollette synteihinne" (Joh.8:24).

"Kun te olette ylentäneet Ihmisen Pojan, silloin te ymmärrätte, että Minä Olen, etten itsestäni tee mitään..." (Joh.8:28).

"Niin juutalaiset sanoivat hänelle: 'Et ole vielä viisikymmenvuotias, ja olet nähnyt Aabrahamin.' Jeesus sanoi heille: 'Totisesti, totisesti sanon teille: ennen Aabrahamin syntymistä Minä Olen' (Joh.8:58).

Edellä esitetyt lainaukset ovat Vapaan Evankeliumisäätiön kustantamasta Uuden testamentin sanatarkasta käännöksestä. Saman laitoksen Joh.8:58 alaviitteessä on seuraava selitys:

"8:58 Vrt. Jh.1:1-3, 2 Moos.3:14. Sanat 'minä olen' vastaavat tarkasti alkutekstiä: Kirkkoraamattuun on mielivaltaisesti lisätty sana 'ollut'... Sanat 'Minä Olen' viittaavat Vanhan testamentin Jumalan nimeen, josta tunnetaan vain konsonantit 'jhy', mutta vokaaleista ei ole tietoa. Luther rinnasti tämän Vt:n nimen Kristukseen."

Edellä lainatuissa evankeliumikohdissa on kyse kreikkankielen sanoista "ἐγώ εἰμι." "Ἐγώ" on persoonapronomini "minä", ja "εἰμι" on olla-verbin yksikön ensimmäinen persoona "olen", siis: "minä olen." Verbi "εἰμι" on preesensmuoto, merkiten nykyhetkessä jatkuvaa olemista.

Kirjassaan "Johdatus Uuden testamentin kreikkaan" (sivulla 191) Jerker Blomqvist puolustaa (nyt jo entisen) Kirkkoraamatun Joh. 8:58 käännöstä, kirjoittaen:

"Muoto εἰμι on tosin preesens, mutta se käännetään tässä: 'olen ollut' (jo ennen kuin...). Toiminnasta joka on jonkun aikaa jatkunut ja jatkuu yhä, kreikka käyttää prees:ä suomi perf:ä."

Havaisemme siis, että Saarisalo ja Blomqvist ovat keskenään eri mieltä siitä, miten ἐγώ εἰμι-sanat tulisi edellä lainatuissa evankeliumin kohdissa tulkita.

Apostoli Johannes kirjoitti evankeliuminsa kreikan kielellä. Tarkoittiko siis Johannes, ilmaistessaan Herramme Jeesuksen puhumia arameankielisiä sanoja kreikkankielisillä vastineilla, ja käyttäessään tässä yhteydessä sanoja ἐγώ εἰμι, että Herramme olisi näitä ilmaisuja käyttäessään tarkoittanut olevansa sama Vanhan testamentin "Ehjee", joka puhui 2 Moos.3:14:sta?

Tähän kysymykseen löytyy apu Septuagintasta, jossa kohta kuuluu:

καὶ εἶπεν ὁ θεὸς πρὸς Μωϋσῆν Ἐγώ εἰμι ὁ ὢν· καὶ εἶπεν
Ja sanoi Jumala Moosekselle: "Minä olen Oleva": Ja hän sanoi:

Ὁ ὢν εἰς τοὺς αἰῶνες τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ
'Näin sinun tulee sanoa pojille Israelin:

Ὁ ὢν ἀπεστείλεν με πρὸς ὑμᾶς.
'Oleva lähetti minut luo teidän'."

Havaitsemme siis, ettei Jumalan "Ehjee"-nimen vastineena Septuagintassa esiinnykään persoonapronominin "minä"-muotoa (ἐγώ) yhdessä "olla"-verbin yksikön ensimmäisen persoonan (εἰμι) kanssa, vaan saman "olla"-verbin määräävällä artikkelilla substantivoitu preesensin partisiiplin maskuliinimuoto ὁ ὢν." Tämä substantivoitu partisiiippi merkitsee: "joka on" ja/tai: "oleva."

Tämä ero εἰμι-verbin ja verbin partisiiplin ὢν välillä ei itsessään ole järkeä, eikä se vielä paljon merkitse. Kun Johanneksen kirjoitukset kuitenkin muuallakin käyttävät tätä samaa partisiiippiä Isästä Jumalasta, vieläpä selvästi eroittaen sen käytön Jeesuksen persoonasta (Jeesus mainitaan erikseen), silloin myös edellä mainitun verbin ja sen partisiiippimuodon eron merkitys kasvaa merkittävästi. Johanneksen ilmestyskirjasta löydämme ainakin 5 kohtaa, joissa tällä ὁ ὢν- partisiiipillä tarkoitetaan aina Isää, muttei koskaan Poikaa. Tästä esimerkkinä Ilm. 1:4-5:

Ἰωάννης τοῖς ἐκκλησίαις τοῖς ἐν τῇ Ἀσίᾳ· χαίρεις ὑμῖν καὶ
Johannes seitsemälle seurakunnalle Aasiassa: Armo teille ja

εἰρήνη ἀπὸ τοῦ ὢν καὶ τοῦ ἦν καὶ τοῦ ἐρχόμενου, καὶ ἀπὸ τῶν ἐπὶ πνευμάτων
rauha Olevailta ja Joka Oli ja joka (on) Tuleva, ja seitsemältä

τῶν ἑπτὰ πνευμάτων τοῦ θρόνου αὐτοῦ,
Hengeltä, jotka edessä hänen valtaistuintensa,

καὶ ἀπὸ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ μάρτυς ὁ πιστός, ὁ πρωτότοκος τῶν νεκρῶν
ja Jeesukselta Kristukselta joka (on) uskollinen todistaja, ensin syntynyt kuolleiden joukosta,

καὶ ὁ ὄρων τῶν βασιλέων τῆς γῆς...
ja hallitsija maan kuninkaiden...

Kuten tekstistä havaitsemme, ilmaisu: "Oleva" / "joka On" kuuluu yksinomaan Isälle Jumalalle, koska meidän Herramme Jeesus mainitaan erikseen vasta myöhemmin.

Kun tämän jälkeen vertaamme muutamia 2 Moos. 3:14 sanoja heprean- ja kreikkankielisissä teksteissä keskenään, asettaen ne alustusten, mitä havaitsemme?

Ehjee	asher	Ehjee...	Ehjee	shelaashanii...
Εγώ εἰμι	ὁ	ὦν...	Ὁ	ὦν ἀπεσταλκέν...
Minä olen	joka	On...	Joka	On lähettä...

Havaitsemme, että ehjee-verbi merkitsee verbinä "minä olen"-sanontaa, ilman mitään erikoista korostusta. Samoin kreikkankielen ἐγώ- persoonapronomini + olla-(εἰμι-) verbi merkitsee "minä olen"- sanontaa, ilman mitään erikoista korostusta. Heprean "asher"-sana merkitsee: "joka", ja vastaa kreikkankielen substantivoidussa partisiippi-ilmaisussa määräävää "ὁ"- artikkelia. Sen sijaan heprean "Ehjee"-verbi Jumalan nimenä merkitsee "Minä Olen" (nyt korostettuna), mutta tämän vastine ilmaistaankin kreikkankielellä εἰμι-verbin substantivoidulla partisiipilla ὁ ὦν, merkiten: "joka On" / "Oleva."

Apostoli Johannes oli varmasti tietoinen siitä, että Septuagintassa esiintyvät sanat: "Εγώ εἰμι ὁ ὦν" Jumalan itse-esittelyä. Jos Johannes siis Joh.8:58 kirjoittaessaan olisi tarkoittanut Jeesuksen tarkoittaneen olevansa 2 Moos. 3:14 puhuva Jahve, hän (todennäköisesti) olisi kirjoittanut Jeesuksen sanoneen: "ἀμὴν ἔμην λέγω ὑμῖν, πρὶν Ἀβραὰμ γενέσθαι ἐγώ εἰμι ὁ ὦν." Hän olisi siis kirjoittanut evankeliuminsa näihin kohtiin ἐγώ εἰμι-sanojen perään sanat ὁ ὦν.

Silti ei näiden Johanneksen evankeliumikohtien ἐγώ εἰμι-ilmaisuja tarvitse välttämättä olla pelkästään Jeesuksen aikaisempaa olemassaoloa merkitseviä. Niillä on nimittäin ilmeinen yhteys Jesajan Kirjan kohtiin: 43:10, 44:6, 41:4, 48:12. Näiden kohtien Septuagintakäännöksessä Jumala puhuu itsestään ἐγώ εἰμι-ilmaisulla, joskus jopa ilman predikatiivin täydennystä. Näitä Jesajan Kirjan ilmaisuja sovelletaan myös muuallakin Uudessa testamentissa Herramme Jeesukseen: Hepr. 13:8, Joh. 11m. 1:17, 2:8, 22:13. Edellä sanotun vahvistaa vielä seuraava toteamus: Isän Jumalan kirkkauden säteilyä ja Hänen olemuksensa juurikuvana (Hepr.1:1-4) Herramme Jeesus oli Johanneksen mukaan juuri se Jahve (Jes.6:1-3), jonka Jesaja näki (Joh.12:41) istuvan korkealla ja ylhäisellä istuimellaan.

JESUS KRISTUS; LUOTU VAIKO SYNTYNYT?

On kristillisen uskomme perustotuus, että Herramme syntyi tänne aikaan neitsyt Mariasta. Uusi testamentti kertoo Jeesuksen sikiämisen olemassaoloon Pyhän Hengen vaikutuksesta, ilman Marian kihlatun puolison apua, eli ilman Joosefin osuutta. Kuitenkaan meidän Herramme persoonallisuuden alku ei ole Johanneksen mukaan syntyisin maasta, kuten tavallisten ihmisten (Joh.3:31), vaan "hän joka taivaasta tulee, on yli kaikkien." Raamattumme tuntee hänet pre-eksistenttisenä eli ennen ihmiseksi syntymistään ennalta olemassa olleena persoonana (Matt.1:17-23, Luuk.1:26-35).

Apostoli Paavali kertoo Jeesuksen olemassaolosta ennen ihmiseksi syntymistään seuraavin sanoin:

PHI 2:6 ὁς ἐν μορφῇ θεοῦ ὑπάρχων οὐχ ἁρπαγμὴν ἡγήσατο τὸ εἶναι
Joka muodossa Jumalan olemassaolovana ei ryöstösaalina pitänyt

ἰσα θεῷ,
sitä että on Jumalan vertainen,

PHI 2:7 ἃλλὰ ταῦτα ἐκένωσεν μορφὴν δοῦλον λαβὼν, ἐν ὁμοιωματί
vaan hän tyhjensi itsensä, orjan muodon ottaen, kaltaisuudessa

ἀνθρώπων γενόμενος ...
ihmisten tulien: ...

Profeetta Miika ennusti aikanaan Jeesuksen syntymisen Beethlehemissä (Miika 5:1 = Matt.2:3-6, Joh.7:42), mutta lisäsi hänen alkuperänsä olevan "muinaisuudesta, iankaikkisista ajoista."

Kuningas Salomonin sananlaskujen Kirjan 8:22-31 on vanhaastaan ymmärretty puhuvan Herramme pre-eksistentssistä. Kirkkoisä Eusebius viittaa Kirkkohistoriaansa tähän kohtaan, lainaten samalla tekstiä Septuagintan mukaisena:

"Siitä, että oli Olento, joka eli ja oli olemassa ennen maailman luomista, joka avusti Isää ja maailman Jumalaa kaikkien elävien olentojen luomisessa, jota sanottiin Jumalan Sanaksi ja Viisaudeksi, siitä voidaan...kuulla itse Viisaudelta, hänen omasta suustaan, sillä hän lausuu Salomonin kautta selvästi nämä salaperäiset sanat (San.1.8:12,15,16,22 seur.): 'Minä, Viisaus olen majoittunut Neuvokkuuden luo; olen kutsunut avukseni tiedon ja ajatuksen. ... Herrä loi minut töittensä aluksi, tekojansa varten. Ennen aikojen alkua hän loi minut, alussa, ennen kuin hän loi maan, ennen kuin veden lähteet tulivat näkyviin, ennen kuin vuoret saivat sijansa, ennen kaikkia kumpuja hän loi minut. Kun hän valmisti taivasta, olin hänen mukanaan, kun hän kiinnitti vesipilvet taivaan alle, olin hänen kanssaan järjestämässä. Minä se olin, jonka kanssa hän joka päivä iloitsi. Riemuitsin hänen kanssaan, kun hän riemuitsi, valmistettuaan maailman.'"

Eusebiuksen mukaan Jumalan Sana ja Viisaus kertoo edellä lainatussa tekstissä itse sen, että hänet on luotu! Septuagintan teksti sanookin (8:22-23):

κύριος ἐκτίσεν με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ εἰς ἔργα αὐτοῦ, πρὸ
Herra loi minut hänen teittensä aluksi, töitään varten,

τοῦ αἰῶνος ἐθεμελίωσεν με ἐν ἀρχῇ,...
ennen kuin aika oli, hän asetti minut olemaan, alussa,...

Heprean tekstissä esiintyy "Kanani"-verbi, joka on muuallakin kuin tässä käännetty luomista tarkoittavaksi:

"Niinkö sinä maksat Herralle, sinä houkka ja tyhmä kansa? Eikö hän ole sinun Isäsi, joka sinut loi? Hän sinut teki ja valmisti"(5 Moos.32:6).

"Sillä sinä olet luonut minun munaskuuni, sinä kudoit minut kokoon äitini kohdussa"(Ps. 139:13).

Ei siis ole perää siinä väitteessä, jonka joskus kuulee, ja jonka mukaan heprean verbi "kaanaa" ei koskaan eikä missään merkitse luomista, vaan aina ja kaikkialla "hankkimista", "ostamista" tai "omistamista."

On kuitenkin merkittävää, että Uuden testamentin kirjoittajat ovat hyväksyneet Septuagintakäännöksen käyttöön. Ja mikä vielä merkittävämpää, he ovat hyväksyneet Septuagintan tekstin myös sananlaskujen 8:22 omissa kyseessä. Itse asiassa tähän Sananlaskujen kohtaan perustuu Paavalin Kolossalaiskirjeen 1: 15 teksti:

KOL 1:15 ὁς ἐστὶν εἰκὼν τοῦ θεοῦ τοῦ ἀοράτου, πρῶτότοκος
Joka on kuva Jumalan näkymättömän, ensinsyntynyt

πάσης κτίσεως,
kaiken luomakunnan,

KOL 1:16 ὅτι ἐν αὐτῷ ἐκτίσθη τὰ πάντα ἐν τοῖς οὐρανοῖς καὶ ἐπὶ
sillä hänessä luotiin kaikki taivaissa ja päällä maan,

τῆς γῆς, τὰ ὁρατὰ καὶ τὰ ἀόρατα, εἴτε θρόνοι εἴτε κυριότητες εἴτε
näkyväiset ja näkymättömät, joko valtaistuimia tai herrauksia tai

ἀρχαὶ εἴτε ἐξουσίαι· τὰ πάντα δι' αὐτοῦ καὶ εἰς αὐτὸν ἐκτίσται,
hallituksia tai valtoja: kaikki hänen kauttaan ja häneen on luotu,

KOL 1:17 καὶ αὐτός ἐστιν πρὸ πάντων καὶ τὰ πάντα ἐν αὐτῷ συνέ-
Ja hän on ennen kaikkia ja kaikki hänessä pysyy

στηκεν.
voimassa.

Ensiksikin on huomioitava, että apostoli Paavali ei kirjoittanut: "Ensinsyntynyt, ennen kaikkea luomakuntaa" vaan "kaiken luomakunnan ensinsyntynyt." Toiseksi on huomioitava ettei hän myöskään kirjoittanut: "πρωτόκτιστος" = ensinluotu, vaan "πρωτότοκος" = ensinsyntynyt. Kolmanneksi on huomioitava, ettei hän myöskään kirjoittanut: "πρωτότοκος τῆς κτίσεως" = luomakunnan esikoinen, vaan: "πρωτότοκος πατρὸς κτίσεως" = Kaiken luomakunnan esikoinen.

Paavali siis selvästi puhuu Herramme pre-eksistenssistä siten, että hän on syntynyt, ei luotu. Kun hän käyttää ilmaisua "kaiken luomakunnan esikoinen", ja seuraavassa jakeessa nimenomaan selittää, että "kaikki on luotu hänen kauttansa ja häneen", hän selvästi erottaa hänet muusta luomakunnasta.

Mutta mitä hän tarkoittaa kirjoittaessaan, että Herramme on "kaiken luomakunnan ensinsyntynyt", siis kuitenkin luomakunnan piiriin kuuluva? Tämä selviää, kun vertaamme sanontaa toiseen ilmaisuun, muutamaa jaetta myöhemmin. Kol. 1:18 lue:me:

καὶ αὐτὸς ἐστὶν ἡ κεφαλὴ τοῦ σώματος, τῆς ἐκκλησίας· ὃς
Ja hän on pää ruumiin, seurakunnan:(hän)joka

ἐστὶν ἀρχή, πρωτότοκος ἐκ τῶν νεκρῶν, ἵνα γένηται ἐν πατρὶν αὐτῶν
on alku, ensinsyntynyt kuolleista, jotta hän olisi kaikessa

πρωτεύων...
ensimmäinen...

Kun sanotaan hänen olevan "kuolleista ensinsyntynyt" eli kuolleitten joukosta ensinsyntynyt, ymmärretään sen tarkoittavan, että hän on ensimmäinen kuolleitten joukosta uuteen elämään noussut. Kun siis muutamaa jaetta aikaisemmin sanotaan hänen olevan "kaiken luomakunnan ensinsyntynyt", emme analogian mukaan voi välttää siltä toteamuksesta, että hän kuitenkin kaiken luomakunnan esikoisena on jollakin tapaa itsekin luomakunnan piiriin kuuluva.

Ilmestyskirjassa on myös kohta, jossa Herra itse kutsuu itseään "Jumalan luomakunnan aluksi."

Ilm. 3:14 Καὶ τῷ ἁγγέλῳ τῆς ἐν Λαοδικαίᾳ ἐκκλησίας γράψον· Τάδε
Ja seurakunnan enkelille Laodikeiassa kirjoita: "Näin

λέγει ὁ Ἀμὴν, ὁ μαρτυρῶν ὅτι σὸς καὶ ὁληθὴνός, ὃ ἀρχὴ τῆς κτίσεως
sanoo Aamen, uskollinen ja totuudellinen todistaja, Jumalan

τοῦ θεοῦ...
luomakunnan alku:..."

On ilmeistä, että kumpikin näistä teksteistä (Kol.1:15, Ilm.3:14) pohjautuvat Septuagintan ilmaisuun: "Herra loi minut teittäni aluksi, töitäni varten." Emme täten voi välttää siltä toteamuksesta, että joskus menneisyyden iankaikkisuudessa on todellakin ollut hetki, jolloin tämä Jumalan luomakunnan ensinsyntynyt ja alku on tullut olemassaoloon.

Heprealaiskirje kylläkin puhuu Melkisedekistä (7:1-3), jolla "...ei ole isää, ei äitiä, ei sukua, ei päivien alkua eikä elämän loppua, mutta joka on Jumalan Poikaan verrattava." Tämä lausuma lienee kuitenkin ymmärrettävä inhimillisestä ajasta käsin katsottuna, jossa merkityksessä Jeesuksella, taivaasta kotoisin olevana, ei ollut tavallisen ihmisen merkityksessä päivien alkua. Kun puhutaan Herramme muinaisesta alkuperästä (Miika 5:1), sekä hänen luomisestaan (San.1:8:22), asia voidaan ilmaista myös Joh. 5:26:n pohjalta: Sekä Isällä että Pojalla on elämä itsessään, mutta Pojalla se on siksi, että Isä on antanut elämän myös Pojalle.

Sananlaskujen 8 luku (jao 25) puhuu Herramme pre-eksistenssin alusta myös syntymisen verbiä käyttäen: "...πρὸ δὲ πάντων βουὼν γενέσθαι με. = ...ja ennen kaikkia kukkuloita hän synnytti minut." Tästäkin johtaa selvä linja Duteen testamenttiin, joka Joh. 1:18 puhuu vanhimpina pidettyjen käsikirjoitusten mukaan näkymättömän Jumalan lisäksi "ainosyntisestä Jumalasta."

Θεὸν οὐδεὶς ἑώρακεν πώποτε· μονογενὴς θεὸς ὁ ὢν καὶ ὁ πατὴρ τοῦ πατρὸς
Jumalaa ei kukaan ole nähnyt koskaan: ainosyntinen Jumala, joka on (menny) Isän helmaan,

ἐκείνος ἐξηγήσατο.
hän on hänet selittänyt.

Jesajan kirja ennustaa syntyneestä lapsesta, Pojasta, joka on meille annettu, ja jonka hartioilla lepää Herraus, ja jonka nimi on: Ihmeellinen Neuvonantaja, Väkevä Jumala, Iankaikkinen Isä, Rauhan Ruhtinas (9:5). Se Jahve joka Jes. 43:10:ssä puhuu itsestään, sanoo: "...ennen minua ei luotu yhtäkään Jumalaa, eikä minun jälkeeni toista tule." Jahve puhuu siis itsestään luotuna (heprean : jaasar = valmistaa, muovata.)

Pre-eksistenttisessä olemassaolossaan Herramme Jeesus oli Kirjoitusten mukaan Isästä Jumalasta selvästi erillinen Olento. Hänen alkuperästään iankaikkisuudessa käytetään sekä ilmaisua "hän on syntynyt", mutta myöskin ilmaisua "hänet on luotu." Joka tämän kieltää, ei ole Raamatun tekstien edessä rehellinen. Kumpikaan ilmaisu ei kuitenkaan kykene tyhjentävästi selittämään Herramme alkuperää, eikä Isän ja Pojan suhdetta toisiinsa.

JEEBUS KRISTUS ON HERRA

Apostoli Paavali kirjoitti (Fil.2:11) ajasta, jolloin "...jokaisen kielen pitää tunnustaa Isän Jumalan kunniaksi, että Jeesus Kristus on Herra." Mitä tällä Jeesuksen Herraudella tarkoitetaan? Yleensä aikamme teologit esittävät selitykseksi seuraavaa:

"Kun lausutaan: Kristus on Herra (Κρίστος ὁ Χριστός), on jo luovuttu ns. unitarismista, jonka mukaan Jumala on vain yksi persoona." (Osio Tiililä: Johdatus teologiaan.)

Herramme Jeesuksen pre-eksistenssiä pääasiassa tarkoittaen, Paavali sanoo tämän maailman valtiaista, että jos he olisivat tunteneet Jumalan viisauden, "he eivät olisi kirkkauden Herraa ristiinnaulinneet"(1 Kor.2:8). Paavali ei kuitenkaan tällä ilmaisullaan samaistanut tätä Herraa Jumalaan, sillä Paavali teki melkein aina selvän eron Herran ja Jumalan välillä:

"Niin on meillä kuitenkin ainoastaan yksi Jumala, Isä, josta kaikki on, ja johon me olemme luodut, ja yksi Herra, Jeesus Kristus, jonka kautta kaikki on, niin myös me hänen kauttansa"(1 Kor.8:6).

"Yksi Herra, yksi usko, yksi kaste, yksi Jumala ja kaikkien Isä, joka on yli kaikkien ja kaikkien kautta ja kaikissa"(Ef.4:5-6).

Melkein jokaisen kirjeensä alussa Paavali tekee selvän eron Jumalan ja Herran välillä: 1 Kor.1:1-3, 2 Kor.1:1-2, Gal.1:1-3, Ef.1:1-2, Fil.1:1-2, jne. Hän kirjoittaa: "Armo teille ja rauha Jumalalta, meidän Isältämme, ja Herralta Jeesukselta Kristukselta." On siis nähtävissä, että Paavali tarkoitti yleensä ainoalla yhdellä Jumalalla yksinomaan Isää, ei Poikaa, joka oli hänelle Herra.

Yksi poikkeus Paavalin kielenkäytössä kuitenkin löytyy. Room.9:5 hän kirjoittaa:

...ὃν οἱ πατέρες, καὶ ἐξ ὧν ὁ Χριστὸς τὸ κατὰ σάρκα, ὃ ὢν ἐπὶ
...joiden isät, ja josta Kristus lihan mukaan, joka on yli

πάντων θεός, εὐλογητός εἰς τοὺς αἰῶνες, ἀμήν.
kaikkien Jumala, ylistetty iankaikkisuuksiin, aamen.

Tämän edellä esitetyn perinnäisen vaihtoehdon mukaan Paavali nimittää Jeesusta "yli kaiken Jumalaksi", käyttäen ἐπὶ-verbini partisiippiä korostamattomassa "joka on" merkityksessä.

Kun alkuperäisessä Paavalin tekstissä sanat kirjoitettiin yhteen ja välimerkkejä ei käytetty, voidaan teksti jakaa toisinkin, jopa kahdella eri tavalla:

...ὁν οἱ πατέρες, καὶ ἐξ ὧν ὁ Χριστὸς τὸ κατὰ σάρκα, ὁ ὧν ἐπὶ
...Joiden isät, ja joista Kristus lihan mukaan, joka on yli

πάντων. Θεὸς εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν.
Kaikkien Jumala (olkoon) ylistetty iankaikkisuuksiin, aamen.

Tässä vaihtoehdossa Jeesus on edelleen "yli kaikkien", mutta silti Paavali kohtistaisi "Jumala"-ylistyksensä Isälle.

Kolmas vaihtoehto jakaa tekstin:

...ὁν οἱ πατέρες, καὶ ἐξ ὧν ὁ Χριστὸς τὸ κατὰ σάρκα. ὁ ὧν ἐπὶ
...joiden isät, ja joista Kristus lihan mukaan. Oleva yli
(Joka On)

πάντων, Θεὸς, εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν.
Kaikkien, Jumala, (olkoon) ylistetty iankaikkisuuksiin, aamen.

Tässä nykyään kovin paljon kannatusta saaneessa vaihtoehdossa Paavali tarkoittaisi "yli kaikkien Olevalla" Isää Jumalaa, joka siis saa häneltä ylistyksen. Tällöin myös Septuagintassa esiintyvä (2 Moos.3:14) ja ilmestyskirjassa (1:4-5) toistettu Jumalan nimenä käytetty partisiippiirakenne "Ὁ ὢν" = "Oleva / Joka On", olisi Paavalinkin tekstissä korostetussa käytössä.

Itse pidän täysin mahdollisena ensimmäistä käännösvaihtoehtoa seuraavista syistä: a) Paavali itse puhuu Filippiiläiskirjeessä Jeesuksen pre-eksistenssistä, käyttäen ilmaisua:

"...ὃς ἐν μορφῇ Θεοῦ ὤπαρχεν ... = ...joka muodossa Jumalan olemassaolevana..."

Paavali siis tarkoittaa Filippiiläiskirjeessä, että Jeesus oli ennen ihmiseksi tuloaan "Jumalan muodossa olemassaolevana." Kun Paavali Room.9:5:ssä juuri edellä lausuu, että "Jeesus on lihan puolesta syntynyt juutalaisista", olisi luonnollista, että hän samassa yhteydessä viittaa myös Jeesuksen pre-eksistenttiseen alkuperään.

b) Kun Heparalaiskirjeessäkin Jeesukselle omistetaan Vanhan testamentin kohtia jotka puhuvat selvästi alkuaan Jumalasta, osoittaa tämä samanlaisen Jumala-nimen käytön olevan mahdollista myös Paavalille.

HEB 1:7 καὶ πρὸς μὲν τοὺς ἀγγέλους λέγει, 'Ὁ ποιῶν τοὺς ἀγγέλους
Ja enkeleille hän tosin sanoo: "(olen) tekevä hänen en-

αὐτοῦ πνεύματα, καὶ τοὺς λείτουργοὺς αὐτοῦ πυρὸς φλόγα.
kelinsä hengiksi, ja hänen palvelijansa tulen leimaukseksi."

HEB 1:8 πρὸς δὲ τὸν υἱόν, 'Ὁ θρόνος σου, ὁ Θεός, εἰς τὸν αἰῶνα
Mutta Pojalle: "Sinun valtaistuimesi, Jumala, iäisyyskiin iäi-

τοῦ αἰῶνος, καὶ ἡ ῥάβδος τῆς ἐξουσίας τῆς βασιλείας σου. syyden,
ja sinun valtakuntasi sauva (on) oikeamielisyyden sauva.

HEB 1:9 ἡ γὰρ πηγάς δίκαιον ὁδὸν καὶ ἐμίσσησας ἀνομίαν· διὰ τοῦτο
Sinä rakastit vanhurskautta ja vihasit laittomuutta; tämän tähden

ἐχρισέν σε ὁ Θεός, ὁ Θεός σου, ἔλαβον ἀγαλλιάσεως παρὰ τοὺς μετέ-
Jumala voiteli sinua, sinun Jumalasi, riemun öljyllä yli osatove-

χους σου.
reitteesi."

HEB 1:10 καί, Ἐδ κατ' ἀρχάς, κύριε, τὴν γῆν ἐθεμελίωσας, καὶ
Ja: "Sinä, Herra, perustit alussa maan, ja

ἔργα τῶν χειρῶν σου εἰσιν οἱ οὐρανοί...."
sinun käsiesi tekoja ovat taivaat:..."

Lainaan tähän kuitenkin vielä Aimo T. Nikolaisen Roomalaiskirjeen selitysteoksesta (SUTS.) pätkän, valaisemaan tätä asiaa:

"5 b Doksologia, jolla Paavali tyyliilleen uskollisena päättää ensimmäisen Israel-lausumansa, sisältää yhden UT:n vaikeimmista eksegeettisistä ongelmista. Onko Paavali sanoilla: 'joka on yli kaikkien Jumala' tarkoittanut itse Jumalaa vai Kristusta? Jo vanhan Kirkon isät olivat tästä eri mieltä, vaikka heidän enemmistönsä katsoikin juuri tämän Paavalin lausuman todistavan Kristuksen täyden jumaluuden puolesta. Ne taas, jotka omistivat nämä sanat Jumalalle, eivät olleet pelkästään areiolaisia, vaan päättelivät, ettei vielä Paavali - vaan vasta Johannes - on puhunut Kristuksesta Jumalana. Itse asiassa voidaan Paavalin teksti lukea kolmella-neljällä tavalla: 1) Kristus saa määreeksen relatiivilauseen 'joka on yli kaikkien Jumala'. 2) Jälkiossa on itsenäinen lause, joten ylistys kohdistuu Jumalaan. 'Hän joka on yli kaikkien, on Jumala, hän olkoon ylistetty iankaikkisesti'. 3) Ylistys jaetaan kahteen osaan. 'Kristus on yli kaikkien. 'Jumala olkoon ylistetty iankaikkisesti'. 4) Konjektuura, jossa kaksi pientä sanaa (ὁ ὧν - ὧν ὁ) vaihtaa paikkaa, antaa ajatuksen, että israelilaisten on myös hän, joka on yli kaikkien, nim. Jumala. Kristologista tulkintaa, jota mm. KR seuraa, voidaan pitää kielipilillä sillä ja tyyliillisillä perusteilla parhaiten tuettuna. Paavalin doksologiat noudattavat yleensä järjestystä, että ensin mainitaan hän, jolle ylistys kuuluu. Teologisesti taas on todettava, että Paavalille Kristus oli pre-eksistenttinen ja Jumalan veroinen (Fil.2:11). 'Jumala' olisi siis tässä Kristuksen jumalallisuuden ilmaisu. Mutta myös toisella vaihtoehdolla on jatkuvasti vahvaa kannatusta (esim. Käsemann vuoden 1973 kommentaarissaan). 'Hän joka on yli kaikkien' on aidosti Jumala-tunnustus. Paavalihan sanoi, että Kristuskin lopuksi alistetaan Isän alaisuuteen (1 Kor. 15:28). ..."

Entä mitä apostoli Pietari tarkoitti, kutsuessaan Jeesusta Herraksi? Tarkoittiko hän tällä, että Jeesus on itse Jumala? Saamme vastauksen Pietarin helluntaipäivän jälkeisestä saarnasta (Apt.2:36), sekä myös vähän nyöhäisemmästä puheesta ylipappien edessä (5:30-31).

"Varmasti tietäköön siis koko Israelin huone, että Jumala teki hänet sekä Herraksi että Messiaaksi, tämän Jeesuksen, jonka te ristiinnaulitsitte."

"Meidän isiemme Jumala on herättänyt Jeesuksen... Hänet on Jumala oikealla kädellään korottanut päämieheksi ja Vapahtajaksi..."

Pietarin mukaan Jeesus on Herra siitä syystä, että Jumala on tehnyt hänet Herraksi.

Raamattumme ilmoittaa Jeesuksen olevan "näkyvämmän Jumalan kuva" (Kol.1:15), "hänen kirkkautensa säteily ja hänen olemuksensa tarkka muotokuva" (Hepr.1:3), joka oli ennen ihmiseksi syntyistään "Jumalan muodossa" (Fil.2:6). Tässä merkityksessä hän saattoi sanoa: "Joka on nähnyt minut, on nähnyt Isän" (Joh.14:9). Apostoli Johanneshan itse todistaa "...ettei kukaan ole Jumalaa milloinkaan nähnyt (Joh.1:18), vaikka eräs toinen, eli 'ainosyntyinen Jumala', onkin hänet ilmoittanut. Paavalin mukaan kukaan ei edes voi häntä (se on: Jumalaa) nähdä (1 Tim.6:16).

Paavali toivotti kristityille: "Herramme Jeesuksen Kristuksen armo, Isän Jumalan rakkaus, ja Pyhän Hengen osallisuus olkoon teidän kaikkien kanssa" (2 Kor.13:13). Tällä toivotuksellaan Paavali ei suinkaan samaista Herraa Jeesusta ja Jumalaa, vaan päinvastoin vahvistaa Herran ja Jumalan selvän eron.

MAJESTEETTI

Kreikankielisen Uuden testamentin tekstissä on kaksi sanaa, jotka on kumpikin käännetty majesteetti-sanaksi. Toinen näistä sanoista on adjektiivi *σεβαστός*, merkiten kunnioitettavaa, kunnianarvoista ja pyhää. Tätä sanaa käytettiin latinankielisen augustinus-sanaston vastineena. Uudessa testamentissa tällä sanalla tarkoitetaan kahdessa kohtaa Rooman keisaria (Apt.25:21,25), sekä kerran keisarillista sotaväenosausta (Apt.27:1). Toinen majesteetti-merkityksellä sana on substantiivi *μειγαλωσύνη*, merkiten suuruutta, valtasuuruutta ja majesteettiutta. Tätä sanaa käytetään Ut:ssa vain Jumalasta, ja se esiintyy siellä vain kolmessa kohtaa. Juudaan kirjeessä (Jakee 24-25) sanotaan:

"Mutta hänelle, joka voi varjella teidät lankeamasta ja asettaa teidät nuhteettomina, riemuitsevinä, kirkkautensa eteen, hänelle, ainoalle Jumalalle ja meidän Pelastajallemme Herramme Jeesuksen Kristuksen kautta, hänelle kunnia, majesteetti (*μειγαλωσύνη*), voima ja valta ennen kaikkia aikoja, sekä nyt että iankaikkisesti, amen."

Edellä majesteettius osoitetaan "ainoalle Jumalalle", mutta kylläkin Herramme Jeesuksen kautta. Persoonana, jolle majesteettius kuuluu, on siis Isä Jumala. Heprealaiskirje nimittää meidän Herramme Jeesusta Kristusta "ylimmäiseksi papiksemme (8:1), joka on istunut Majesteetin valtaistuimen oikealle puolelle taivaissa" (*ὁ ἐκ δεξιῶν ἐν δεξιᾷ τοῦ θρόνου τῆς μεγαλειότητος ἐν τοῖς οὐρανοῖς*). Herrallamme Jeesuksella on siis kunniaapaikka Majesteetin oikealla puolella, mutta hän ei itse istu Majesteetin istuimella, koska hän ei itse ole tämä Majesteetti. Toimitettuaan puhdistuksen synneistä, on ylipappimme istunut Majesteetin oikealle puolelle korkeuksissa, tulien enkeleitä niin paljon korkeammaksi kuin hänen perimänsä nimi on jalompi kuin heidän" (Hepr.1:1-4). Entä, mikä on se nimi, jonka Jeesus peri? Teksti jatkaa selitykseksi: "Sillä kenelle enkeleistä hän (se on: Jumala) koskaan on sanonut: 'Sinä olet minun Poikani, tänä päivänä minä sinut synnytin.'"

Jeesus siis peri Jumalan Pojan nimen koroituksessaan, ylösnousemuksensa yhteydessä. Synnyttämisen tarkoittaa tässä kuolleista herättämistä: Pisidian Antiokiassa Paavali julisti synagoogassa Israelin miehille:

"Jumala on isille annetun lupauksen täyttänyt meille lapsille, herättäen Jeesuksen, niin kuin myös toisessa Psalmissa on kirjoitettu: 'Sinä olet minun Poikani; tänä päivänä minä olen sinut synnyttänyt.'"

Roomalaiskirjeessään Paavali kertoo, että hänet on kutsuttu ja eroitettu julistamaan evankeliumia "hänen Pojastansa, joka lihan puolesta on syntynyt Daavidin siemenestä, ja pyhyiden Hengen puolesta, kuolleista nousemisen kautta asetettu (τὸ ὀφειλόμενον) Jumalan Pojaksi voimassa" (Room.1:1-4). Meidän Herramme Jeesus on siis kuolleista herättämisestään lähtien asetettu Jumalan Pojaksi voimassa. Hän on siis Jumalan Poika, joka istuu Majesteetin valtaistuimen oikealla puolella taivaissa, mutta itse Majesteetti on yksin ja ainoastaan itse Isä Jumala.

Edellä esitetyn täytyy merkitä seuraavaa: Ennen ihmiseksi tuloaan hän oli "Jumalan muodossa" olemassa. Tällöin hän todellakin "tyhjensi itsensä" Jumalan kaltaisuudesta, syntyessään ihmiseksi. Ihmisenä hän kärsi kuoleman, mutta koki myös ylösnousemuksen Isän Jumalan herättämänä. Tämä tapahtuma merkitsi, että hänet nyt, kuolleista ylösnousseena ihmisenä, synnytettiin ja asetettiin Jumalan Pojan asemaan.

AINOA TOTINEN JUMALA

Meidän Herramme Jeesuksen lihassa vaelluksen päivinä tuli eräs kirjanoppinut kysymään häneltä: "Mikä on ensimmäinen kaikista kysymistä?" Herramme vastasi, vahvistaen Mooseksen kirjan (5 Moos.6:4-5) sanoman, sanoen:

"Kuule Israel, Herra meidän Jumalamme, Herra on yksi ainoa; ja rakasta Herraa, sinun Jumalaasi kaikesta sydäimestäsi ja kaikesta sielustasi ja kaikesta mielestäsi ja kaikesta voimastasi" (Mark.12:29-30).

Ensimmäiseen kysymyseen siis sisältyy sanoma siitä, että Herra, meidän Jumalamme on yksi ainoa. Meidän Herramme Jeesus teki myös selvän eron itsensä ja tämän ainoan Jumalan välillä. Hän puhui Isälle:

"Mutta tämä on iankaikkinen elämä, että he tuntevat Sinut, joka yksin olet Totinen Jumala, ja hänet, jonka sinä olet lähettänyt, Jeesuksen Kristuksen" (Joh.17:3).

Herramme kylläkin sanoi myös: "ἐγὼ καὶ ὁ πατήρ ἐν ἑαυτῷ = Minä ja Isä yksi³ olemme" (Joh.10.:30), mutta mitä hän tällä lausumalla tarkoitti, selviää saman evankeliumin 17 luvusta, jakeista 11, 21-23.

JOH 17:11 καὶ οὐκέτι εἰμι ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ αὐτοὶ ἐν τῷ κόσμῳ
Ja en enää ole maailmassa, mutta he maailmassa

εἰσὶν, καὶ γὰρ πρὸς σὲ ἔρχονται. Πάτερ ὁ ἐν τῇ γῇ, τῇ γῇ σου αὐτοὶ ἐν τῇ
ovat, ja minä tulen sinun luoksesi. Pyhä Isä, ota vaari heistä sinun

ὀνείσματι σου ὃ δέδωκάς μοι, ἵνα ὦσιν ἐν καθάρᾳ ἡμεῖς.
nimessäsi jonka olet antanut minulle, jotta olisivat yksi kuten me.

JOH 17:21 ἵνα πάντες ἐν ὧν, καθὰ σὺ, πάτερ, ἐν ἐμοὶ καὶ ἐν
Jotta he kaikki yksi olisivat, kuten sinä, Isä, minussa ja minä

σοί, ἵνα καὶ αὐτοὶ ἐν ἡμῖν ὦσιν, ...
sinussa, jotta myös he meissä olisivat, ...

JOH 17:22 καὶ γὰρ τὴν δόξαν ἣν δέδωκάς μοι δέδωκας αὐτοῖς, ἵνα ὦσιν
Ja kirkkauden, jonka olet antanut minulle, minä olen antanut heille, jotta olisivat

ἐν καθάρᾳ ἡμεῖς ἐν,
yksi, kuten me yksi (olemme).

JOH 17:23 ἐγὼ ἐν αὐτοῖς καὶ σὺ ἐν ἐμοί, ἵνα ὦσιν τετελειωμένοι
Minä heissä ja sinä minussa, jotta he olisivat täydellistyneitä

εἰς ἓν,
yhdeksi,...

Tämä yhtenä olo vaatii siis varjelusta ja täydellistymistä. Kun oppilaat voivat olla samalla lailla "yksi" kuin Poika Isän kanssa, voi olla kyse vain ajattelun ja päämäärien yhteydestä. Heprealaiskirje kertoo Jeesuksen lihansa päivinä "väkevällä huudolla ja kyynelillä" uhranneen "rukouksia ja anomuksia sille, joka voi hänet kuolemasta pelastaa; ja hänen rukouksensa kuultiin hänen Jumalanpelkonsa tähden. Ja niin hän, vaikka oli Poika, oppi siitä mitä hän kärsi kuuliaisuuden" (5:7-8). Herrallamme Jeesuksella oli siis pelkoa Jumalaa kohtaan. Hän uhrasi rukouksia ja anomuksia Jumalalle. Ei hän suinkaan pelännyt eikä rukoillut itseänsä, eikä oppinut kuuliaisuutta itseään kohtaan, vaan sitä Ainoa kohtaan joka yksin on Totinen Jumala, Majesteetti ja kaikkivaltias. Apostoli Paavali esittelee meille Majesteetin, kun hän antaa kehoituksen Timoteukselle (1 Tim.6:13-16):

"Jumalan edessä joka kaikki eläväksi tekee, ja Kristuksen Jeesuksen edessä, joka Pontius Pilatuksen edessä todisti, tunnustuen hyvän tunnustuksen, minä kehoitan sinua, että tahratto-masti ja motteattomasti pidät käskyn meidän Herramme Jeesuksen Kristuksen ilmestymiseen saakka, jonka (ilmestymisen) alkanansa on antava meidän nähdä se autuas ja ainoa Valtias, kuningasten Kuningas ja herrain Herra, jolla ainoalla on kuolemattomuus; joka asuu valkeudessa, mihin ei kukaan taida tulla; jota yksikään ihminen ei ole nähnyt eikä voi nähdä. Hänen olkoon kunnia ja iankaikkinen valta, Amen."

Tämän Paavalin edellä esittelemän Majesteetin alle tulee "itse Poikakin" vielä alistumaan, jotta Jumala olisi kaikki kaikissa" (1 Kor.15:24-28). Pojan tulee hallita siihen asti, kunnes on pannut kaikki viholliset jalkojensa alle.

³ Johannes käyttää neutristä "yksi"-sanaa: "ἐν", ei siis maskuliinista "yksi"-sanaa "εἰς", vaikka hän kirjoittaa maskuliinisesta "Isästä" = "ὁ Πατήρ" ja maskuliinisesta "Pojasta" = "ὁ Υἱός." Tällöin olisi oikeastaan käännettävä: "Minä ja Isä yhtä olemme."

JESUS KRISTUS, KIRKKAUDEN HERRA

Eräänä syyskuisena lauantaina sain vieraakseni kaksi Jehovan todistajaa. He ottivat puheeksi Uuden testamentin jakeen 1 Kor.2:8:n. Toinen heistä oli jo aikaisemmin minulle tuttu edellisistä käynneistä, jolloin olimme keskustelleet heidän Uuden testamentin Uuden maailman käännöksestä. Käännöksen tutkittuani olen esittänyt sitä kohtaan arvostelua siitä syystä, että opilliset ennakkosuhteet näyttävät olleen joidenkin kohtien kääntämisen lähtökohtana. Yksi näistä kohdista (jotka olen heille aikaisemmin esittänyt edellä sanomani esimerkiksi) oli juuri tämä 1 Kor.2:8.

Toisen tämän lauantain vieraistani tuli nyt edustaa kreikkankielisten sanojen asiantuntemusta (Kreikassa syntyneenä ja asuneena, vasta puolitoista vuotta sitten Suomeen muuttaneena). Huomaisin kuitenkin lähes parituntisesta keskustelusta huolimatta asian jääneen vierailleni epäselväksi, eivätkä heidän olleet järin tyytyväisiä tulokseensa minun suhteeni.

Heidän käyntinsä antoi sysäyksen tämän osa-artikkelin syntymiseen, ja tässä nyt tulee suurin piirtein kerratuksi se, mitä heille silloin esitin, koskien Jeesusta Kristusta kirkkauden Herrana.

Lähtökohtana oli tämä mainittu raamatunkohta (1 Kor.2:8), joka (nyt jo vanhan) Kirkkoraamatun mukaisena kuuluu:

"...sitä, jota ei kukaan tämän maailman valtiaista ole tuntenut - sillä jos he olisivat sen tunteneet, eivät he olisi kirkkauden Herraa ristiinnaulinneet."

Tässä jakeessa Paavali siis kertoo, että jos tämän maailman valtiat olisivat tunteneet Jumalan viisautta, olemalla siitä osallisia, he eivät olisi naulinneet ristiin Jeesusta Kristusta, kirkkauden Herraa. Paavali siis nimittää Jeesusta kirkkauden Herraksi, kuuluen alkutekstissä: "...ὅτι ἂν τὸν κύριον ἦς ὁ ἰσχυρὸς ἐστραφῆσαν." Tekstissä esiintyy ἡ δόξα substantiivin genetiivimuoto ἡς δόξης, jota ei ole mielestäni oikein kääntää adjektiivina, kuten Uuden maailman käännös on tehnyt:

"Tätä viisautta ei yksikään tämän asiainjärjestelmän hallitsijoista tullut tuntemaan, sillä jos he olisivat tunteneet (sen), he eivät olisi panneet paaluun loistoisaa Herraa."

Samoin kuin kuningas Jaakon käännös sanoo: "...they would not have crucified the Lord of glory", on Uuden maailman käännös vaihtanut tilalle adjektiivin: "...they would not have impaled the glorious Lord."

Vertailun vuoksi kreikkalaisen raamattuoppineen, Ateenan yliopiston teologisen tiedekunnan opettajan P. N. Trempelan Uuden testamentin parafrasoin teksti on mielenkiintoinen:

"...ὅτι ὁ ἑκάρφωνεν εἰς τὸν σταυρὸν τῆς ἀτιμίας τὸν κύριον, ὁ ὁποῖος εἶναι χορηγὸς τῆς δόξης. = ...he eivät olisi naulinneet häpeäpaaluun Herraa, joka on kirkkauden lahjoittaja."

Trempelan mukaan Herra on "kirkkauden Herra" kirkkauden lahjoittajana. Kreikan sana χορηγός merkitsee, paitsi lahjoittajaa, myös muonamestaria / hankitsijaa / varustajaa / tavaranhankkijaa / luovuttajaa. Tessalonikan yliopiston oppineiden vuoden -85 käännösparafrasi on tässä kohtaa jopa jättänyt κύριος (Herra)-sanan pois, puhuen siis vain kirkkauden lahjoittajasta:

"...γιατί ἂν το εἶχαν καταλάβει, ὅτι ὁ ἑκάρφωνεν στο σταυρὸ το χορηγὸ τῆς δόξης. = ...sillä jos he olisivat sen ymmärtäneet, he eivät olisi naulinneet ristiin kirkkauden lahjoittajaa."

Kiinnittää huomiota, että "kirkkauden lahjoittaja" ja "Herra, joka lahjoittaa kirkkauden", tuntuvat olevan jotakin muuta kuin "Kirkkauden Herra." Jo vuonna 1926 ilmestyneessä Uuden testamentin selitysteoksessa U. Paunu selittää samansuuntaisesti, "Kirkkauden Herraa" koskevassa alaviitteessä:

"Kirkkauden Herra on Jeesus Kristus. Syvimmässä alennustilassaanakin oli hän Jumalan Kirkkaudesta osallinen, Joh.1:14, ja kärsimisensä jälkeen on hän kirkkauteen korotettu, Fil.2:9 ss. Ollen itse kirkastettu, voi hän kirkkautta rajattomasti muillekin jakaa, ja heitä kirkkauteen johdattaa."

Rafael Gyllenberg kirjoittaa (SUTS.) Korinttolaiskirjeiden selitysteoksessaan, ollen samoilla linjoilla:

"Kristusta nimitetään tässä 'Kirkkauden Herraksi' (ὁ κύριος τῆς δόξης). Hän on seurakunnan Herra ja hänen olemuksensa on kirkkautta. Hänen välityksellään seurakunnan jäsenet tulevat heille tarkoitettua kirkkaudesta osallisiksi."

Sen sijaan Aimo T. Nikolainen sanoo "Aava Uusi testamenttisi"-sarjan Korinttolaiskirjeitä käsittelevässä 7:ssä niteessä:

"Jos he olisivat tunteneet Jumalan salaisen viisauden, he eivät olisi ristiinnaulinneet Jeesusta. Paavali käyttää Jeesuksesta arvonimeä 'kirkkauden Herra', joka vastaa hänen tosiasiallista persoonansa."

Ilmaisu "Kirkkauden Herra" Jeesusta tarkoittavana löytyy myös Jaakobin kirjeen 2:1:stä. Kohdassa esiintyy sama ἡ δόξα-substantiivin genetiivimuoto ἡς δόξης kuin 1 Kor.2:8:ssa. Kirkkoraamattu, kuten myös Saarisalon sanatarkka käännös ovat tässä tekstissä kääntäneet ἡς δόξης-genetiivin merkitykseksi: "kirkastettu", mikä on ilmeisen väärä käännös. Toivo Koilokin on Suuressa Ilsonomassaan kääntänyt sen "kirkastetuksi", mutta on sentään alaviitteessään huomauttanut sananmukaisesta merkityksestä: "kirkkauden."

Aarre Lauha kirjoitti Jaakobin Kirjeen selitysteoksessaan (SUTS.):

"Kun määreet ovat kasautuneet lauselmassa kielellisesti raskaaksi, jopa epäselväksi kimpuksi, on usein ajateltu, että Kristus-nimi onkin tässä myöhempi lisä ja että alkuun on puhuttu vain 'kirkkauden Herrasta', so. Jumalasta. Sällyneet tekstilähteet todistavat kuitenkin täyteläisen asun puolesta. Sana δόξα lienee tällöin paras käsittää attribuutiksi koko Kristus-nimiyhdistelmälle: 'meidän kirkkauden (valtopiirissä oleva) Herramme Jeesus Kristus' (vert. Ef.6:24). Tulkinta, että δόξα olisi Kristus nimen appositio, ja että siis Kristusta nimitettäisiin 'kirkkaudeksi' 1. 'Majesteetiksi' (Moffatt), ei ole muun alkukristillisen kielenkäytön mukainen."

Aava Uusi testamenttisi-sarjan Jaakobin Kirjetä käsittelevässä 11:sta niteessä Aimo T. Nikolainen kirjoittaa:

"Uskon kohdistuminen Jeesukseen Kristukseen ei ole alunperin juutalaiseen tekstiin tehty lisäys...vaikka moninkertainen genetiivirakenne onkin vaikeasti käännettävissä. ... Sanojen kääntämisessä on valittava lähinnä kahden vaihtoehdon välillä: sana 'kirkkauden' on lisämääre, joka luonnehtii kaikkea edellä olevaa; kysymys olisi uskosta Herramme Jeesukseen 'kirkkaudesta' (näin useimmat kommentaarit), jolloin toinen mahdollisuus olisi yhdistää sanat 'kirkkaus' ja 'Herra'. Tällä kannalla on RKK. joka kuitenkin on kahdentanut määreen 'Herran'. Herramme Jeesus Kristus on 'kirkkauden Herra'."

RKK:n käännös kuuluu: "Veljeni, te jotka uskotte meidän Herramme Jeesukseen Kristukseen, kirkkauden Herraan, alkää erotelko ihmisistä."

Mielenkiintoinen on myös uskreikkankielinen Bamban (Vanvan) käännös, joka käyttää tässä kohdassa δόξης-genetiivin käännöksenä perfektin partisiiplin genetiiviä: "δεδοξαμένους = kirkastetun." Ateenan yliopiston oppineiden vuoden -67 käännös käyttää ἐν δόξῃ-adjektiivin genetiivimuotoa ἐν δόξῃ. Tämä ἐν δόξῃ merkitsee: kunnioitettu / kirkas / loistava / ihmeellinen / maineikas / kuuluisa / kunniakas. Sen sijaan Tessalonikan yliopiston oppineet ovat vuoden -85 käännös-parafrasissaan palanneet ilmaisuun: "kirkkauden Herra" (...τῶν πιστῶν αὐτοῦ κύριος τῆς δόξης... = ...teidän uskonne kirkkauden Herraan...).

Uuden maailman käännös on Jaakob 2:1:ssä yhdistänyt δόξης-genetiivin persoonapronominin ἡμῶν = meidän kanssa, kääntäen:

"Veljeni, ette kai puolueellisin teoin pidä kiinni Herramme Jeesuksen, kirkkaudemme, uskosta?"

Tässä he siis ovat olleet uskollisempia substantiivien genetiivin δόξης merkityksellä. Saman δόξης genetiivin kääntäminen "loistoisaksi" 1 Kor. 2:8:ssa ei mielestäni ole oikeutettua. Heidän käännöksensä "loistoisaa Herraa" vastaamassa pitäisi kreikkankielisessä alkutekstissä olla adjektiivi ἐν δόξῃ. Tällöin käännös olisi oikeutettu.

"Ennen maailman luomista Jumala ei ollut yksin, sillä hänessä itessään ja hänen kanssaan oli hänen järkensä... Kun Jumala loi maailman, astui Logos ulos Jumalasta luovaksi ulkoiseksi sanaksi. Kun Jumala sanoi: 'Tulkoon valkeus', se oli Sanan todellinen syntyä. ...Jumala antoi Sanan lähteä itsestään..."

Tertullianuksen Puolustuskirjoituksen 21 luku sisältää seuraavaa:

"...Olemme oppineet että hän (Sana) lähtee Jumalasta, ja tässä lähtemisessä hän syntyy, ja siksi häntä kutsutaan Jumalan Pojaksi. Häntä kutsutaan myös Jumalaksi, olemuksien yskseyden vuoksi, sillä myös Jumala on henki. Samalla tavalla kuin säde lähtee auringosta: se on osa kokonaisuutta, ja kuitenkin aurinko itse on säteessä, koska se on auringonsäde. Olemus ei jakaannu vaan laajenee... Samalla tavalla on se, mikä on lähtenyt Jumalasta, itse Jumala ja Jumalan Poika, ja he kaksi ovat yksi. Samalla tavalla teki Jumala Hengen Hengestä ja Jumalan Jumalasta... Tämä Jumalasta lähtenyt säde laskeutui alas...neitseeseen ja tuli hänen kohdustaan lihaksi, ja syntyi ihmiseksi, joka on yhdistynyt Jumalan kanssa. ..."

Myöhemmin myös Eusebius Pamfilos Kesarealainen, kirkkohistorian isäksi nimitetty, sekä lukemattomat muut hänen aikalaisensa, olivat tällä samalla kannalla. Olen jo lainannut hänen kirkkohistoriastaan ptkän, mutta tässä vielä lisäksi lainaukset parista kohdasta.

1:2:4-5:ssä lukee: "Mooses...kuvaillessaan jumalallisen Hengen avulla maailman luomista ja järjestämistä, opettaa, että maailman Luoja ja kaikkeen perustaja ei uskonut kenellekään toiselle kuin tietysti omalle jumalalliselle esikoiselleen, Sanalle, alhaisempien olentojen luomista, ja että hän oli keskustellut hänen kanssaan ihmisten luomisesta: 'Tehkäämme ihminen meidän kuvamme ja yhtäläisyydemme mukaan.' ... Hän asettaa Isän ja Luoja ylijohantajaksi, joka kuninkaallisella tahdollaan määrää kaikki, mutta hänen jälkeensä hän toiselle sijalle asettaa jumalallisen Sanan, joka ei ole toinen henkilö, kuin meidän julistamamme, Isän käskyjen toimeenpanijaksi."

1:2:21:ssä lukee: "...Jumalan ensin syntynyt ja ensinluotu Viisauts ilmestyi, ja itse ennen maailmaa ollut sana ylitsevuotavasta ihmisrakkaudesta..."

1:2:23:ssa lukee: "...Jumalan jumalallinen ja taivaallinen sana ihmisruumissa, joka ei missään suhteessa ollut toisenlainen kuin meidän...samalla ihminen ja Jumala..."

Edellä lainatuista Eusebiuksen kirkkohistorian ptkistä ilmenee, että Eusebius piti Kristusta, Sanaa, sekä ihmisenä mutta samalla myös Jumalana (1:2:23). Hän nimittää Kristusta "ensin syntyneeksi", mutta tämä ei estä nimeäntä Jeesusta samalla myös "ensin luoduksi Viisaudeksi" (1:2:21). Eusebius pitää (Mooseseen vedoten) Isää Jumalaa "ylijohantajana", mutta "jumalallista Sanaa, Kristusta", vasta "toisella sijalla" olevana.

Itse olen oman raamatuntutemukseni ja tässäkin tutkistelussa esittämäni näkökohtien perusteella tullut vakuuttuneeksi, että juuri Eusebius samanlaisuuden edustaa paremmin todellista ortodoksista eli oikeaoppista näkemystä Isän ja Pojan suhteesta, kuin mihin Athanasiuksen uskontunnustuksen laatijat myöhemmin päätyivät. Toivon Herramme Jeesuksen nimessä saman vakuutuneisuuden valtaavan myös kaikki tämän tutkisteluni lukijat. Emmehan voi mitään totuutta vastaan, mutta voimme jotakin totuuden puolesta, ensin itse sen omaksuttuamme.

Mitä sanokaan professori Heikki Palva Raamatun Tietosananaston Kolminaisuusoppia käsittelevässä artikkelissaan:

"Kolminaisuusoppi, jonka mukaan Jumalassa on yhteen luontoon liittyneinä kolme persoonaa, Isä, Poika ja Pyhä Henki, kiteytyi kristillisen kirkon opiksi vasta neljännen ja viidennen vuosisadan teologisissa keskusteluissa. Sanat 'luonto' ja 'persoonat' ovat Raamatun ulkopuolelta saatuja filosofisia termejä, joiden pohja selvinnee parhaiten, tarkastelemalla Uuden testamentin kirjoista löytyviä kolminaisuusopin juuria. ... (Uuden testamentin) sanoista on pitkä matka filosofis-dogmaattiseen selvittelyyn kolminaisuuden olemuksesta. ..."

Ja todellakin: Nikean kirkolliskokouksessa (v. 325) ei vielä puhuttu kolminaisuudesta yhtään mitään. Siellä päätettiin vain, että Kristus on yhtä substanssia, samaa olemusta kuin Isäkin, mutta Pyhästä Hengestä Jumalan kolmantena persoonana ei puhuttu mitään. Vasta Konstantinopolin kirkolliskokouksessa v. 381 Pyhästä Hengestä alettiin puhua itsenäisenä persoonana Isän ja Pojan rinnalla. Athanasiuksen uskontunnustuksessa kolminaisuusoppi kiteytettiin uskonkaavan muotoon. Nimestään huolimatta tunnustus ei ole Athanasiuksen (kuoli v.373) laatima, vaan se laadittiin todennäköisesti Ranskan eteläosassa 400-luvulla.

Edellisen valossa on myös merkittävää, mitä kirkkoneuvos Eetu Rissanen kirjoitti kirjaansa "Kirkon Herrat":

"Nikean ja Konstantinopolin kirkolliskokouksissa (325, 381) käsitellyistä asioista olivat tärkeimpiä kolminaisuusoppi... Edellä on todettu, että kristillisyydelle vieraista aineksista on muodostettu dogmeja, jotka eivät ole yhtäpitäviä totuuden kanssa. Myös puheena olevien opillisten keskustelujen ja kiistojen taustalla on uskonnollista ajattelua, jossa Uuden testamentin edustamalle kristillisyydelle vieraat tarkoitukset häiritsevät järkevää harkintaa. Tässä yhteydessä on syytä mainita kristinuskoon sekoittunut helleeninen gnostilaisuus, jota ilmeisesti sen levinneisyyden vuoksi on sanottu klassiseksi gnostilaisuudeksi. Nimenomaan helleeniseen gnostilaisuuteen sisältyi spekulatioita, so. todellisuudelle vierasta, mystillistä mietiskelyä.

Voidaan kysyä, oliko se juuri gnostilaisuus, joka hämärsi kristinuskon alkuperäisen sanoman ja lumsi monet Nikean kokouksen päättäjistä, niin etteivät he kuulleet, kun 'erittäin suuri joukko' suhtautui 'epäillien filosofisiin spekulatioihin' sanoen, että oltiin tekemisissä sellaisten seikkojen kanssa, jotka ovat inhimillisen käsityskyvyn ulkopuolella."

...Nikean päätöksen kannalta on tärkeä todistuskappale italialaisen gnostikon Ptolemeuksen kirje vuoden 160 paikkeilta. Kirje osoittaa, että Nikeassa käsitellyn oppiriidan kaavat ja käsitteet, niiden mukana keskeisin termi homousios (tarkoittaa samaa olemusta), juontavat juurensa gnostilaisuudesta. Valon valtakunnan alkuperästä, persoonattomasta jumaludesta, tuli Kristus maan päälle opettamaan ihmisille pelastavaa tietoa (gnosisia), palatakseen jälleen Jumalaan, jonka kanssa hän on 'samaa olemusta'. ... Sen gnostilaisella alkuperällä ei enää ollut merkitystä. Keisarin yllättävän muotoilun mukaisesti Nikean tunnustuksessa lausutaan Kristuksesta: "...joka ennen alkojen alkua on Isästä syntynyt, valkeus valkeudesta, tosi Jumala tosi Jumalasta, syntynyt, ei luotu, joka on Isän kanssa yhtä olemusta."

Alkuaan gnostilaisuuden filosofinen spekulatio sai näin kristillisen tunnustuksen muodon, jossa panteistinen Jumala-käsite oli perusteellisesti muuttunut: Isän ja Pojan persoona tuli siinä selkeästi ilmaistuksi. Helleenisen gnostilaisuuden spekulatiivista muotoa on siinä kuitenkin selvästi näkyvissä.

...Voidaan kysyä, eikö olisi ollut uskottavaa niitä Nikean kokouksen edustajia, jotka varoittivat ryhtymästä määrittelemään ihmisjärjellä asioita, jotka ovat järjen käsityskyvyn yläpuolella. Kiistanalaisten oppien täytyi olla tavalliselle kansalle mieletöntä filosofiaa. Voidaan myös kysyä, olisiko Idän kirkolla ilman teologisia intohimoja ja valtaistelua ollut onnellisempi nuoruus ja valoisaampi tulevaisuus. Kirkko olisi tuskin yoskään mitään menettänyt, jos se olisi jäänyt ilman nikealais-konstantinopolilaisia tunnustusta. Tunnustukset eivät ole samaa kuin Jumalan sana, vaan ne ovat inhimillisiä luomuksia. ..."

Lienee vielä syytä tehdä yksi lainaus, joka osoittaa, miten ainakin osa nykypäivän messiaanista juutalaisista suhtautuvat viralliseen kristinuskoon ja erikoisesti sen edustamaan kolminaisuusoppiin. Lainaan tunnetun ja tunnustetun messiaanisen juutalaisen, Moshe Immanuel Ben-Meir'in kirjaa "Efesolaiskirjeen sanoma" (Pyhiinvaeltajat ry):

"En ole pettynyt Herraan Jeshuaan. Jeshua on hän, josta Mooses ja profeetat kirjoittivat JHWH:n (Jahven), Israelin Jumalan käskystä ja innoittamina. En kadu enkä valita niitä menestyksen ja ahdingon vuosia, jotka olen vaeltanut Jeshuan seurassa. Mutta Hän ei ole kristikunta eikä kristikunta ole Hän. Laitoskirkko ei ole se ruumis jonka hän perusti. Kirkosta on alkojen kuluessa muodostunut pakanallinen maailmanuskonto, joka kilpailee ylhärsuudesta juutalaisten ja islamin kanssa.

...Paavali väittää lisäksi, että hänen apostolin virkansa on 'Jumalan tahdosta'. ... Paavali osoittaa sanoillaan, että hän ei asettanut Messiaista Jumalan vertaiseksi. Paavaliilla oli aina rajansa korottaessaan Messiaista. Hän ei koskaan näe Messiaista JHWH:na. Muiden Uuden testamentin kirjoittajien tavoin hänkin aina vakuuttaa, että kaikki se kunnia, voima, valta, kirkkaus ja majesteetti mikä Jeshualla on, on Isän hänelle antamaa. JHWH on suonut sen a) tehdäkseen Jeshuan hänelle määrättyyn tehtävään soveliaaksi, b) palkaksi tai palkkioksi aina kuolemaan asti osoitetusta kuuliaisuudesta.

...JHWH asetti Messiaan ja antoi hänelle kaiken vallan ja voiman taivaissa ja maan päällä, jotta hän olisi lunastuksen ja uudistuksen välikappaleena. Taivas ja maa tullaan uudelleen yhdistämään hänen lunastustyönsä ansiosta.

...Historia osoittaa, että se, minkä Paavali halusi kirjeillään estää, todella tapahtui. Kirkko, missä suurena enemmistönä olivat ei-juutalaiset, luopui, ja siitä tuli maailmallinen uskonto, sen jälkeen kun se oli heittänyt yli laidan melkein kaiken sen, missä oli juutalaisuuden aromi.

Nyt (1977 jKr.) virallinen kristinusko on pakanauskonto, ja sen muodostavat pääasiallisesti jaafetilaiset kansat, Euroopan kansat sekä muissa maanosissa ne, jotka ovat eurooppalaista alkuperää.

... 'Minä notkistan polveni Isän edessä' (14). Hän ei kirjoita: 'Pojan edessä'. Hän polvistui JHWH:n edessä, Isän, joka on taivaissa. Kristityt korottavat ja ylistävät väärää henkilöä. Protestantit korottavat Pojan Isän edelle, ja katolilaiset asettavat Marian Pojan yläpuolelle. Isä on pantu jonnekin huomaamattomalle sijalle. Tämän vuoksi ei heidän rukouksiinsa vastata, ja ne vastaukset joita he luulevat saavansa, ovat väärä vastauksia.

Jeshua Messias ei anastanut Isän paikkaa ja asemaa. Hän ei koskaan ohjannut opetuslapsiaan rukoilemaan itseään. ... 'Kun rukoillette, sanokaa: Isä meidän, joka olet taivaissa' (Matt.6:9). Samarialaiselle naiselle hän sanoi: 'Tulee aika ja on jo, jolloin totiset rukoilijat rukoilevat Isää hengessä ja totuudessa' (Joh.4:23). Hän ei sanonut, että totiset rukoilijat rukoilevat Poikkaa, 'Jumalan Poikkaa' tai 'Ihmisen Poikkaa'.

Hän kehoitti opetuslapsiaan rukoilemaan Isää hänen nimessään (Joh.16:23,24, 26:15,16). Rukoukset, jotka osoitetaan Isälle hänen nimessään, otetaan huomioon ja niihin myönnytään (Joh.15:16, 16:23-24). Hän, Jeshua, kantaa meidän rukouksemme Isälle, nimessään, omista rukouksistaan Isälle (Joh. 16:26). Hän itse sanoi: 'Isä on minua suurempi' (Joh.14:28).

...Emme voi täyttyä koko JHWH:n (pleerooma) täyteydellä, mutta meidät täytetään hänen täyteydestään. Vain Messias on täytetty JHWH:n koko täyteydellä, sillä hän on näkymättömän Jumalan kuva (Kol.1:15) ja hänessä asuu Jumalan koko täyteys (Kol.2:9).

...Se että olemme kaikella täyteydellä täytetyt, ei tee meitä jumaliksi, mutta se tekee meidät luonteeltamme Jumalan kaltaisiksi: Messias oli (ja on) 'Jumalan Poika', mutta hän ei ollut (eikä ole) eikä koskaan tule olemaan Jumala. Hän on Jumala siinä mielessä kuin Mooses oli Jumalana Faaraolle (2 Moos.7:1) ja kuin olivat tuomarit sekä enkelit, joita kutsutaan 'jumaliksi'. Mutta hän ei ole Jumala absoluuttisessa mielessä. Vanhassa ja Uudessa testamentissa Messiaan sanotaan olevan Jumalan Poika. Tätä edemmäksi meneminen on lisäämistä Jumalan sanaan, ja joka lisää Jumalan sanaan jotakin, hän vetää päälleen kaikki siihen kirjoitetut kiroukset.

...Ainoa ihminen, jolle Jumala on antanut kaiken vallan, on Messias.

...Vuonna 325 jKr. seurakunta oli väsynyt taisteluun. Etsiessään hengähdystaukoa ja helpotusta, seurakuntalaiset tarttuivat saatanaan tarjoamaan tilaisuuteen - keisari Konstantinuksen diplomaattiseen ja taktilliseen kääntymykseen. He tekivät kompromissin, vaihtamalla Jerusalemin Roomaan ja taivasten valtakunnan, joka oli tulevassa maailmassa, tämän saatanaan hallitseman maailman loistoon ja kunniaan. Näin kirkosta tuli pakanallinen maailmanuskonto. Kaikki vainot lakkasivat. Enää ei tarvinnut hakea turvaa katakombeista ja maakuopista. Luopumus, josta apostolit varoittivat, tuli todellisuudeksi, ja kirkosta tuli kuninkaallinen portto, 'hengellinen Babylon'."

LÄHDEKIRJALLISUUTTA

- Tähtimaailma ja meidän uskomme. H. Martensen - Larsen Porvoo 1917
- Ortodoksisen kirkon kanonit selityksineen. Pieksämäki 1980
- Katoliset kirjeet (SUTS.) Aarre Lauha
- Roomalaiskirje (SUTS.) Aimo T. Nikolainen
- Ihmiseksitulon ihme Oskar Skarsaune Pieksämäki 1990
- Kirkon herrat Eetu Rissanen Lohja 1984
- Septuaginta Id vetus testamentum graece iuxta LXX interpretes edidit Alfred Rahlfs. Volumen 1, 2. Novum Testamentum Graece. Nestle - Aland 1935.
- Uuden testamentin tulkinta ja tutkimus. Aimo T. Nikolainen 1971.
- Keskustelu kristillisestä toivosta. Aimo T. Nikolainen 1954.
- Ihminen evankeliumien valossa. Aimo T. Nikolainen 1941.
- Etiopialainen Eenokin kirja. Ortokirja oy. 1982. Johannes Seppälä.
- Luukkaan evankeliumi. (SUTS.) Aimo T. Nikolainen 1980.
- Raamatun sanakirja. Kolmas painos 1965. Aapeli Saarisalo.
- Korinttolaiskirjeet. (SUTS.) Rafael Gyllenberg 1978.
- Lopun ajat eilen ja tänään. Kirkon tutkimuskeskus 1988. Risto Saarinen, Risto Uro.
- Raamattua alkukielellä. 1 osa. Kustannusosakeyhtiö Kanava 1943.
- Novum testamentum Graece. Eberhard Nestle. 1963 painos.
- Uuden testamentin kreikkalais-suomalainen sanakirja. Rafael Gyllenberg 1967.
- Uuden testamentin kreikkalais-suomalainen sanakirja Juuso Hedberg 1890.
- Kreikan kielioppi. Weikko Pakarinen. Suomalainen Kirjallisuuden Seura. Helsinki 1977.
- Johdatus Uuden testamentin kreikkaan. Jerger Blomqvist-Aarne Toivanen. Oy Gauteamus ab. 1974.
- Septuaginta. Württembergische Bibelanstalt Stuttgart. Alfred Rahlfs.
- Novum testamentum Latine. Eberhard Nestle. Stuttgart.
- The New Scofield reference Bible. C. I. Scofield. D. D.
- Interlinear Greek-English New testament. Nestle-Marshall.
- The Greek New testament. Second Edition 1974. Unided Bible Societies.
- Greek-English Lexicon. Liddel and Scott. Oxford 1974.
- Modern English-Greek and Greek-English dictionary. Kykkotis. London.
- Handkonkordanz zum Griechischen Neuen testament. Alfred Schmoller. Stuttgart.

Η ΚΑΙΝΗ ΔΙΑΘΗΚΗ ΚΑΤΑ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΝ ΑΠΟΔΟΣΕΙΝ. ΒΙΒΛΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ. ΑΘΗΝΑΙ.

ΤΑ ΙΕΡΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ. ΒΙΒΛΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ. ΑΘΗΝΑΙ.

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΓΡΑΦΗΣ. HALLEY.

ΝΕΟΝ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΓΡΑΦΗΣ. Γ. Ζ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗ. ΑΘΗΝΑΙ.

Η ΚΑΥΝΗ ΔΙΑΘΗΚΗ. Τὸ πρῶτον κείμενον με νεοελληνικῇ μετάφρασιν. ΒΙΒΛΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ. ΑΘΗΝΑΙ.

ΤΑ ΙΕΡΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ. ΜΕΤΑΦΡΑΣΘΕΝΤΑ ΕΚ ΤΩΝ ΘΕΙΩΝ ΑΡΧΕΤΥΠΩΝ, καὶ Η ΚΑΙΝΗ ΔΙΑΘΗΚΗ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡΟΣ ΗΜΩΝ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, ΜΕΤΑΦΡΑΣΘΕΙΣΑ ΕΚ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ὑπὸ τοῦ Ὁρθοδόξου κληρικοῦ καὶ καθηγητοῦ τοῦ Ἑθνικοῦ Πανεπιστημίου Δειμνήστου Νεοφύτου Βάμβα. ΒΙΒΛΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ. ΑΘΗΝΑΙ.

Η ΠΑΛΑΙΑ ΔΙΑΘΗΚΗ ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ΕΒΔΟΜΗΚΟΝΤΑ. ΑΔΕΛΦΟΤΗΣ ΘΕΟΛΟΓΩΝ Η "ΖΩΗ." ΑΘΗΝΑΙ.

KOLMINAISUUSOPPI EENOKIN KIRJAN VALOSSA¹

E. G. Gulinin jo sota-aikana (v. 1940) ilmestyneessä teoksessa "Uuden testamentin teologia", on luvussa: "Juutalainen tulevaisuudenodotus" mielenkiintoinen viittaus etiopialaiseen Eenokin kirjaan:

"Ensimmäisen esikristillisen vuosisadan ensi puoliskolta peräisin olevan Heenokin kirjan ns. kuvapuheet (kirjan luvut 37-71) tarjoavat paljon aineista Ihmisen Pojan kuvaan. Heen. 48:2 ss. 69.26 ss. mukaan tähän kuuluu mm.: 1) Jumala on luonut hänet ennen kaikkia muita luotuja, 2) Jumala säilyttänyt häntä luonaan "kätöksessä", kunnes 3) hän päivän päässä ottaa haltuunsa maailmanhallinnan ja kuolleiden ylösnousemisen yhteydessä toimeenpanee maailmantuomion: 4) hänen nimensä esiintyvät "valittu", "vanhurskas" ja "voideltu" (= messias). ..."

Eenok eli Heenok eli Hanok oli Aadamin jälkeen seitsemäs patriarkka Vanhan testamentin kertomuksessa (1 Moos. 5:18-24.) Hänen nimissään tunnetaan kolme eri teosta. Kaikki ne kuuluvat apokryfisiin kirjoihin, joita protestanttisessa kirkossa nimitetään myös pseudepigrifeiksi eli vääränimisiksi. Apokryfikirjat kertovat yleensä niistä näkemyksistä ja odotuksista, joita juutalaisilla oli tulevaisuudesta ensimmäisellä vuosisadalla, ennen ja jälkeen ajanlaskumme alun. Tunnetuin näistä kolmesta Eenokin nimellä kulkevasta kirjasta on ensimmäinen Eenokin kirja eli etiopialainen Heenok. Se on saanut nimensä löytöpaikkansa mukaan, ja useimmat tutkijat ajoittavat sen kirjoittamisen vuosiin 170 - 30 eKr. Nykyiseen muotoonsa se kirjoitettiin viidenkymmenellä vuosisadalla jKr. Kun koptilainen kirkko on lukenut sen pyhien kirjojen joukkoon, se on säilynyt Etiopiassa, josta James Bruce löysi sen v. 1773, ja toi sen käsikirjoituksen (kolmena kappaleena) mukanaan länteen.

Etiopialainen Eenokin kirja on juutalainen kokoomateos, joka pohjautuu itämaisiin ja juutalaisiin perinteisiin, ja on lähtöisin apokalyptisista ja essealaisista piireistä. Siitä on löydetty katkelmia hepreaksi, arameaksi, kreikaksi, latinaksi, koptiksi ja persiaksi, mutta alkuun se kirjoitettiin heprean ja/tai aramean kielillä. Etiopialainen käännös on tehty kreikan kielestä noin vuonna 500 jKr.

Varhaiskristillisinä aikana Eenokin kirja oli laajassa käytössä. Tuon ajan kristillisestä kirjallisuudesta löytyy useita viittauksia siihen. Oletetaan, että näissä lainauksissa on kyseessä juuri etiopialaiseen Eenokiin viittaaminen. Myös Uuteen testamenttiin Eenokin kirja on vaikuttanut. Vaikka vain Juudan jakeet 14-15 sanotaan selvästi Eenokin lausumiksi, kirjaan on laskettu viitattavan 21 kertaa Ilmestyskirjassa, ja 12 kertaa evankeliumeissa. Myös Apostolien teoissa ja Paavalin kirjeissä on ilmeisiä kohtia, joiden pohjana on Eenokin kirja. On näinollen luonnollista, että apostolisen ajan jälkeiset kristilliset kirjailijat ja ensimmäiset niinaanotut kirkkoisat pitivät Eenokin kirjaa pyhänä kirjana. Jotkut rinnastivat sen täysin Raamatun muihin kirjoituksiin.

Kuitenkaan se Eenok, jota varhaiskristillisellä ajalla luettiin, ei ole täysin sama sisällöltään meidän päiviimme säilyneen ensimmäisen Eenokin kirjan kanssa. Erikoisesti luvut 37 - 71 ovat joutuneet kristillisen muokkauksen kohteiksi. Kuolleiden meren luolista on löydetty katkelmia kaikista muista Eenokin kirjan osista, paitsi juuri edellä mainituista vertauksista sisältävistä messiaanistista kohdista. Pidetään selvänä, että tämä kirjan osa on alkukristillisellä ajalla syntynyt juutalainen teos, ja että se myöhemmin, Uuden testamentin kirjoitusten avulla muokattiin kristilliseksi. Näin ollen vertaukset (luvut 37-71) ovat Eenokin kirjaan tehty myöhempi kristillinen lisäys.

Ensimmäinen tunnettu kristillinen kirjailija, joka hylkäsi Eenokin kirjan, oli toisen ja kolmannen kristillisen vuosisadan vaihteessa elänyt Origenes, joka teoksessaan Kelsosta vastaan kiivain sanoin sitä vastustaa. Tämän teoksensa: "Contra Celsum" (Kelsosta vastaan) Origenes kirjoitti lähes 60 vuotiaana Ambrosioksen pyynnöstä, platonilaisen filosofin Kelsoksen "Alethees logos" (Totinen sana) nimisen teoksen kumoamiseksi. Tässä noin vuonna 178 kirjoitetussa teoksessa Kelsos selittää Kristuksen olleen aivan tavallisen ihmisen, jolle ometut yliluonnolliset piirteet ovat vain hänen ensimmäisten seuraajiensä kuvitteluja. Oppimattomissa ihmisissä ilmennyt pelko oli syynä kristinuskon nopeaan leviämiseen. Tämän pelon synnytti Kelsoksen mukaan kristinuskon oppi viimeisestä tuomiosta ja helvetin tuesta. Pitäessään Kristusta ihmisenä, Kelsos vetosi Eenokin kirjan "Ihmisen Poika"-tulkintaan, ja tästä syystä Origenes joutui ottamaan kantaa Eenokin kirjaa vastaan. Seuraavat merkittävät miehet, jotka julistivat Eenokin kirjan "pannaan", olivat Hilarius (eli v.315-367 jKr.), Hieronymus (eli v.347-420 jKr.) ja Augustinus (eli v. 354-430 jKr.), kaikki vannoutuneita Nikean uskontunnustuksen ja Atanasioksen kannattajia.

Kun useita vuosisatoja arvossa pidetty profeettallinen kirja hylätään ja julistetaan pannaan, täytyy syidenkin olla painavia. Mielestäni eräs ilmeisvä syy tähän Nikean kirkolliskokouksen jälkeiseen Eenokin kirjan hylkäämiseen oli se, ettei Eenokin kirjan antama kuva Isän ja Pojan suhteesta toisiinsa sopinut kehittäillä oleviin kolminaisuus-käsityksiin. Syy oli siis osittain sama kuin Origeneksellakin, tämän polemikissa Kelsosta vastaan. Eenokin kirjan hylkäämistä helpotti juutalaisten Jannian synodissa omaksuama kanta, jossa kirja rajattiin kanonin ulkopuolelle. Koska paavi Damasuksen valta ei ulottunut Etiopiaan, säilyi Eenokin kirja siellä pyhänä kirjana, vaikka Hieronymus jättikin sen uuden latinankielisen Vulgata-käännöksensä ulkopuolelle.

Englantilainen raamatuntutkija Tri Charles Francis Potter on kuvaillut niitä syitä, jotka johtivat kristittyjen taholta tapahtuneeseen Eenokin kirjan hylkäämiseen:

"Koska Heenokin kirja kertoi aivan liian paljon varhaiskristillisen kirkon monien ajatusten, oppien ja menojen todellisesta alkuerästä ja paljasti, kuinka teologit olivat 'tulkinneet', väärinllettelleet, poistaneet, sovitelleet ja jopa virheellisesti lainanneet osia alkuperäisistä teksteistä, niin ei ole vaikea ymmärtää, miksi Heenok ja kaikki hänen tarinansa, ja niiden ohella samantapaiset yhtä vaaralliset apokalyptiset ja pseudepigrafiset kirjat yksinkertaisesti täytyi jättää pois virallisten Raamatun kirjojen joukosta."

Kuten jo otsikkomme sanoi, tämän tutkistelun kohteena on Eenokin kirjan suhde kolminaisuusopillisiin käsityksiin. Toivon jatkoon lainauksista jokaiselle lukijalleni selviävän seuraava tosiasia: Vaikka lainatut ensimmäisen Eenokin kirjan kohdat olisivatkin alkukristillisyyden nykyiseen muotoonsa muokkauksia, niiden antama kuva Isän ja Pojan suhteesta on aivan toinen, kuin myöhemmän kristillisyyden keskuuteensa kehittämiä kolminaisuusoppi.

39:6. "ja sillä paikalla näkivät silmäni vanhurskaiden ja uskon Valitun, ja vanhurskaus hallitsee hänen päivinänsä ja lukemattomia ovat valitut hänen silmiensä edessä iankaikkiseen. (7) Ja minä näin hänen asumuksensa Henkien Herran siipien suojassa. Kaikki vanhurskaat ja valitut loistavat Hänen edessään kuin tulen liekit, heidän suunsa on ylistystä täynnä ja heidän kielensä veisaavat ylistystä Henkien Herran nimelle,..."

40:3. "ja kuulin niiden neljän äänen veisaavan kunnian Herran edessä. (4) Ensimmäinen ääni ylistää Henkien Herraa iankaikkiseen iankaikkiseen. (5) Ja toisen äänen kuulin ylistävän Valittua ja valittuja, jotka on luovutettu Henkien Herralle."

48:2. "Ja sillä hetkellä kutsuttiin nimeltä tuota Ihmisen Poikaa Henkien Herran edessä, ja hänen nimensä Päivien Pään edessä. (4) Hän on oleva vanhurskaiden savua, johon he nojautuvat, etteivät lankeaisi, ja hän on kansojen valkeus ja sydämessään ahdistettujen toivo. (5) Kaikki maan päällä asuvat lankeavat maahan ja kumartavat hänen edessään, veisaavat ja ylistävät ja juhliivat lauluin Henkien Herraa. Sen tähden hänet valittiin ja kätettiin Hänen edessään, ennen maailman luomista, iankaikkisesti. (10) ... koska he ovat kieltäneet Henkien Herran ja Hänen voideltunsa. Kiitetty olkoon Henkien Herran nimi."

¹ Tämä teksti on lisäysliite artikkeliini: "Kolminaisuusoppi, filosofinen spekulatio vai ko jumalallinen totuus?"

49:2."...Sillä Valittu seisoo Henkien Herran edessä, ja hänen kunniansa on iankaikkinen ja hänen voimansa pysyy polvesta polveen. (3) Hänessä asuu viisauden henki ja henki, joka antaa ymmärrystä, käsittämisen ja voiman henki, ja niiden henki, jotka ovat nukkuneet vanhurskaudessa. (4) Hän on tuomitseva salaisetkin asiat, eikä kukaan voi esittää valheellista puhetta hänen edessään, sillä hän on Valittu Henkien Herran edessä Hänen suopeutensa mukaan."

51:3 "Niinä päivinä Valittu istuu istuimelleni ja hänen suunsa sanoista tulevat ilmi kaikki viisauden salaisuudet, sillä Henkien Herra on antanut ne hänelle ja antanut hänelle kunnian. ... (5) Niinä päivinä Valittu korotetaan, ja maa riemuitsee, (6) vanhurskaat saavat siellä asua ja valitut käyskennellä."

61:8. "Ja Henkien Herra asetti Valitun kunnian valtaistuimelle, ja hän on tuomitseva kaikki pyhien teot taivaassa ja heidän tekonsa punnitaan vaa'alla. (9) Kun hän korottaa kasvonsa tuomitsemaan heidän salaisia teitään Henkien Herran nimen voimalla."

62:1. "Näin käski Herra kuninkaita ja väkeviä ja ruhtinaita ja niitä, jotka maan päällä asuvat, ja sanoi: 'Aukaistkaa silmännne ja kohottakaa sarvenne, jos pystytte tuntemaan Valitun.' Ja Henkien Herra asetti Valitun istumaan kunniansa valtaistuimelle. (2) Ja vanhurskauden henki vuodatettiin hänen päällensä ja hänen suunsa sana surmaa kaikki syntiset ja kaikki jumalattomat häviävät hänen kasvojensa edestä. ... (5) Ja tuska valtaa heidät, kun he näkevät sen Ihmisen Pojan istumassa kunnian valtaistuimella. (6) Ja kuninkaat ja väkevät ja kaikki maan hallitsijat ylistävät Herraa kaiken salattun takia, ja he kiittävät ja veisaavat, (7) sillä Ihmisen Poika on kätkeyty hänen luoksensa, ja kaikki voimallinen on voimallansa hänet varjellut ja paljastanut valituille. ... (9) Ja kaikki kuninkaat ja väkevät ja suuret ja hallitsijat maan päällä lankeavat kasvoilleen hänen edessään ja palvelevat ja panevat toivonsa tähän Ihmisen Poikaan, ja pyytävät ja rukoulevat häntä olemaan laupias. (10) Siitä huolimatta tuo Henkien Herra hyökkää heidät, niin että he pikaisesti poistuvat hänen kasvojensa edestä. ... (13) Sinä päivänä vanhurskaat ja valitut pelastuvat, eivätkä he enää koskaan ole näkevä syntisten ja jumalattomien kasvoja. (14) Ja Henkien Herra pysyy heidän päällensä, ja he saavat alati syödä, nukkua ja herätä sen Ihmisen Pojan kanssa."

69:26. "Ja heidän keskellensä tuli suuri ilo ja he siunasivat ja ylistivät ja korottivat (Herraa), sillä sen Ihmisen Pojan nimi oli heille ilmoitettu. (27) Ihmisen Poika istui kunniansa valtaistuimella ja kaikki tuomio annettiin heille. Hän hävittää syntiset ja tuhoaa maan kasvojen edestä, kuten nekin jotka eksyttivät maailman. ... (29) Sen jälkeen ei kukaan enää joudu tuhoon, sillä Ihmisen Poika on ilmoitettu ja hän on istunut kunniansa valtaistuimelle, ja kaikki paha tuhoutuu ja häviää hänen kasvojensa edestä, ja sen Ihmisen Pojan sana lähtee ja on oleva väkevä Henkien Herran edessä."

70:1. "Ja tämän jälkeen tapahtui, että hänen nimensä hänen elämänsä aikana kohosi ylös sen Ihmisen Pojan tykö ja Henkien Herran tykö maan päällä asuvien keskuudesta."

71:1. "Tämän jälkeen henkeni kohotettiin ylös ja se nousi taivaisiin. Ja näin Jumalan pyhät pojat käyskentelemässä tulen liekkien päällä. ... (5) Ja hän kohotti henkeni taivasten taivaaseen asti ja näin siellä, sen valon keskellä, rakennuksen kristallikivestä, ... (8) Ja näin lukemattomia enkelit, tuhannen tuhatta ja kymmenentuhannen kymmenen tuhatta, jotka ympäröivät sitä taloa. ... (9) Ja siitä talosta tulivat Mikael ja Rafael ja Gabriel ja Fanuel ja monet pyhät enkelit ilman lukua. (10) Ja heidän kanssansa (tuli) Vanhaikäinen. Hänen päänsä oli valkea ja puhdas kuin villa ja hänen vaatetuksensa kuvaamaton. ... (14) Mikael tuli luokseni, tervehti minua äänellään ja sanoi minulle: 'Sinä olet ihmisen poika joka olet syntynyt vanhurskautta varten. Vanhurskaus asuu päälläsi, eikä Vanhaikäisen vanhurskaus sinua jätä.' ... (17) Niin on oleva päivien pituus tuon Ihmisen Pojan kanssa ja vanhurskailla on rauha ja hänen suora tiensä (kuljettavanaan) Henkien Herran nimessä iankaikkisesta iankaikkiseen."

Edellä lainattujen Heenokin kirjan kohtien antama kuva Isän ja Pojan suhteesta sopii mielestäni hyvin yhteen itse Raamatun tekstien kanssa. Kohdat eivät sensijaan ollenkaan tue myöhemmin syntyneitä Aitanasiuksen uskonnustuksen sisältämiä kolminaisuusopillisia dogmeja Isän ja Pojan samanarvoisuudesta.² Kun Uuden testamentin Juudaan kirje (14,15) jopa lainaa tämän Heenokin kirjan kohtaa (1:9), edellä sanottu merkitsee sitäkin enemmän. Ei näet voida kovin helpolla turhentaa Uuden testamentin tekstissä lainatun kirjan sanomaa.³

² Lisäksi on huomioitava, että vaikka Eenokiakin nimitettiin ihmisen pojaksi, hän ei silti ole sama Ihmisen Poika, jonka tykö hänet korotettiin (71:14, 70:1.)

³ Kirkkoisä Tertullianuskin puolusti tämän Heenokin kirjan profeetallista arvoa vetoamalla juuri siihen, että sitä on lainattu Uudessa testamentissa. Etiopialaisen kirkon Raamatussa tämä Eenokin kirja puolustaa paikkaansa tänäkin päivänä pyhien tekstien joukossa.

Raimo Poutiainen

KUKA KUKIN ON JUMALUUDESSA?

Johdannoksi

Uudessa testamentissa esiintyy kreikankielisessä alkutekstissä kolme pienin vivahte-eroin jumaluudesta puhuvaa sanaa. Adjektiivit $\theta\epsilon\iota\omicron\varsigma$, $\theta\epsilon\iota\alpha$, $\theta\epsilon\iota\omicron\nu$ = jumalallinen (2 Piet. 1:3-4, $\tau\acute{o}\ \theta\epsilon\iota\omicron\nu$ = jumaluus Apt. 17:29) feminiininen $\eta\ \theta\epsilon\iota\delta\eta\varsigma$ = jumalallinen (Room. 1: 20), sekä samoin feminiininen $\eta\ \theta\epsilon\delta\eta\varsigma$ = jumaluus (Kol. 2:9). Apostolien tekojen kohdassa Paavali käyttää adjektiivia neutrimuodossa ($\tau\acute{o}\ \theta\epsilon\iota\omicron\nu$) kertoessaan, ettei jumaluus (tai: jumal'olento) ole minkään aineen, eikä ihmisen mielikuvituksen luoman kuvan kaltainen. Toisen Pietarin kirjeen peräkkäiset jakeet puhuvat "hänen (se on: Jumalan) jumalallisesta voimastaan" ($\tau\acute{\eta}\varsigma\ \theta\epsilon\iota\alpha\varsigma\ \delta\upsilon\nu\alpha\mu\epsilon\omega\varsigma\ \alpha\upsilon\tau\omicron\upsilon$), jonka lahjoittamana meillä on kaikki se, mikä kuuluu elämään ja jumalanpelkoon ($\epsilon\upsilon\delta\acute{o}\kappa\eta\sigma\epsilon\nu$). Seuraava jae sanoo tarkoituksen olevan, että meillä lahjoitettujen suurten ja kalliiden lupauksen kautta "tulimme jumalallisesta luonnosta osallisiksi" ($\gamma\epsilon\nu\eta\sigma\theta\epsilon\ \theta\epsilon\iota\alpha\varsigma\ \kappa\omicron\iota\nu\alpha\nu\omicron\iota\ \phi\acute{o}\sigma\epsilon\omega\varsigma$). Jumalallinen luonto ($\eta\ \theta\epsilon\iota\alpha\ \phi\acute{o}\sigma\iota\varsigma$) on siis tässä monikollinen käsite, koska useat eri henkilöt voivat olla siitä samanaikaisesti osallisia.

Roomalaiskirjeessä Paavali puhuu Jumalan "iäisestä voimasta ja jumalallisuudesta" ($\delta\iota\delta\iota\omicron\varsigma\ \alpha\upsilon\tau\omicron\upsilon\ \delta\acute{\upsilon}\nu\alpha\mu\iota\varsigma\ \kappa\alpha\iota\ \theta\epsilon\iota\delta\eta\varsigma$), jotka ovat maailman luomisesta asti tekojen kautta havaittavissa.

Kolossalaiskirjeen kohta puhuu Kristuksesta, mainiten, että: "...hänessä asuu koko jumaluuden täyteys ruumiillisesti,..." ($\dots\epsilon\nu\ \alpha\upsilon\tau\acute{\omega}\ \kappa\alpha\tau\omicron\iota\kappa\epsilon\iota\ \pi\acute{\alpha}\nu\ \tau\acute{o}\ \pi\acute{\lambda}\eta\rho\omega\mu\alpha\ \tau\acute{\eta}\varsigma\ \theta\epsilon\delta\eta\tau\omicron\varsigma\ \sigma\omega\mu\alpha\tau\iota\kappa\ \dots$).

Kol. 1:19 selittää: "Sillä koko täyteys näki hyväksi asettua asumaan häneen..." ($\delta\tau\iota\ \epsilon\nu\ \alpha\upsilon\tau\acute{\omega}\ \epsilon\upsilon\delta\acute{o}\kappa\eta\sigma\epsilon\nu\ \pi\acute{\alpha}\nu\ \tau\acute{o}\ \pi\acute{\lambda}\eta\rho\omega\mu\alpha\ \kappa\alpha\tau\omicron\iota\kappa\eta\sigma\alpha\iota\ \dots$).¹ Koko täyteydellä ($\pi\acute{\alpha}\nu\ \tau\acute{o}\ \pi\acute{\lambda}\eta\rho\omega\mu\alpha$) tarkoitetaan siis jumaluuden täyteyttä personifioituna.

Otsikossani kysyn tarkoituksella: "Kuka kukin on jumaluudessa?", en sen sijaan: "Kuka kukin on Jumalassa." Paavalikaan ei kirjoittanut: "Hänessä asuu koko Jumalan täyteys ruumiillisesti..." vaan: "Hänessä asuu koko jumaluuden täyteys ruumiillisesti..."

Mitä tulee kristikunnassa vallitsevaan hypoteesiin "Jumalan kolmiyhteydestä", käsite jää pysyvästi terveen järjen ja matematiikan vastaiseksi. Jos sen sijaan puhuttaisiin "jumaluuden kolmiyhteyden" hypoteesista, matemaattisia ja järjellisiä vaikeuksia olisi huomattavasti vähemmän. Onhan "jumaluus" käsite, johon monikollisuus vaikeuksista mahtuu.

Todelliseen jumaluuteen sisällytän siis tässä artikkelissani kolmen persoonan olemassaolon: Isän Jumalan, Herran Jeesuksen Kristuksen sekä Pyhän Hengen.

Kun tässä artikkelissani pyrin tutkimaan, kuka kukin on jumaluudessa, tarkastelun kohteena on pääasiassa Isän ja Pojan suhde toisiinsa eräitten kreikankielisessä Raamatussa heistä käytettyjen nimien valossa. R.P.

ADOONAAJ JEHOOVII - ΔΕΣΠΟΤΑ ΚΥΡΙΕ

Kun hebrean kielessä Jahve-sana seuraa Adonai-sanaa, se saa Elohiim-sanan ääntiöt. Seuraavassa esitän esimerkkinä kaksi hebrean tekstin jaetta (1 Moos. 15:2,8) latinalaisin aakkosin ja käännöksen kanssa:

VAJJOOMER ABRAAM ADOONAAJ JEHOOVII MAATITTENLII
Niin sanoi Abram: "Herrani Jehoovii. Mitä annat minulle
VEAANOOKII HOOLEEK ARIIRII UUBENMESHEK BEETII
sillä minä menen lapsetonni ja perijäpoika huoneeni
HUU DAMMESEK ELIESER.
hän damaskolainen Elieser."

VAJJOOMER ADOONAAJ JEHOOVII BAMMAA EEDA KII
Ja hän sanoi: "Herrani Jehoovii. Mistä tiedän että
IIRAASHENNNA.
saan sen omakseni?"

Samat jakeet on käännetty Septuagintaan seuraavasti:

λέγει δὲ Ἀβραμ. Δέσποτα Κύριε, τί μοι δώσεις; ἐγὼ δὲ
Ja Abram sanoi: "Valtias Herra, mitä sinä tulet antamaan minulle? Sillä minä
ἀπολόβομαι ἄτεκνος· ὁ δὲ Μασέκ τῆς οἰκογενεῦός μου,
olen eriyvä lapsettomana: Ja minun talossani syntynyt Masekin poika
οὗτος Δαμασκός ἑστι ἐξ ἐρ.
tämä Damaskoksesta (kotoisin oleva) Eliedzer."
εἶπε δὲ, Δέσποτα Κύριε, κατὰ τί γινώσκωμι ὅτι
Ja Hän sanoi: "Valtias Herra, minkä mukaan olen tuleva tietämään että
κληρονομήσω αὐτήν;
olen tuleva perimään tämän?"

Aabrahamin puhuttelussa heprean ilmaisu "AdonaaJ Jehoovii" (Herrani Jahve) ovat siis Septuagintassa saanut vastineekseen sanat: "Δέσποτα Κύριε" (Valtias Herra).

ABIIR - ΔΥΝΑΣΤΗΣ

1 Moos. 49:24 kuuluu hebrean tekstin mukaan:

VATTEESHEB BE-EETAAN KASHTOO VAJJAAPOOZZU
Mutta pysyy lujana jousensa ja notkistuneet ovat
ZEROOEE JAADAAV MIIDEE ABIIR JA'AAKOOB
käsivarret kätensä kädestä Väkevän Jaakobin
MISHSHAAM ROOEE EBEN JASRAAEEL.
Sieltä paimen, kivi Israelin.

¹ Olen tässä käännöksessäni tulkinut lauseen subjektiksi personifioitua "koko täyteyden" ($\pi\acute{\alpha}\nu\ \tau\acute{o}\ \pi\acute{\lambda}\eta\rho\omega\mu\alpha$), koska $\pi\acute{\lambda}\eta\rho\omega\mu\alpha$ 2:9:kin tarkoittaa jumaluuden täyteyttä. Silti lauseen verbin "näki hyväksi" ($\epsilon\upsilon\delta\acute{o}\kappa\eta\sigma\epsilon\nu$) voidaan ymmärtää sisältävän myös subjektin, merkityksessä "hän näki hyväksi", jolloin "hän" siis viittaisi Jumalaan. Tällöin ilmaisu " $\pi\acute{\alpha}\nu\ \tau\acute{o}\ \pi\acute{\lambda}\eta\rho\omega\mu\alpha$ " ei olisikaan subjektin vaan objektin asemassa. Tällöin ei myöskään "täyteyden" sisältöä tulisi personifioiduksi eli Isää Jumalaa tarkoittavaksi, vaan sillä tarkoitettaisiin Jeesuksessa asuvaa Jumalan Henkeä ja Viisautta.

Septuagintaan sama kohta on käännetty seuraavasti:

καὶ συνετρίβη μετὰ κράτους τὰ τόξα αὐτῶν, καὶ
Ja heidän jousensa musertui(vat) voimalla, ja
ἐξέλιθθη τὰ νεῦρα βραχιόνων χειρὸς αὐτῶν διὰ
heidän kätensä käsivarsien jänteet höltyi(vät),
χείρα Δαυὶδ σου Ἰακώβ, ἐκείθεν ὁ κατισχύσας
Jaakobin Valtiaan käsien kautta. Sieltä hän joka vahvistaa
Ἰσραήλ. παρὰ Θεοῦ τοῦ πατρὸς σου.
Israelin: sinun isäsi Jumalan luota.

Kiinnittämättä nyt huomiota tekstien sanoman eroavaisuuteen, totean, että heprean sana "abiir" on käännetty Septuagintassa δυνάστης-sanan genetiivimuodoksi. Tämä maskuliininen ὁ δυνάστης-sana merkitsee valtiasta, mahtimiestä.

KΥΠΙΟΣ - ΔΕΣΠΟΤΗΣ - ΣΑΒΑΩΘ - ΔΥΝΑΣΤΗΣ

Edellä esittämäni valossa erittäin mielenkiintoinen on Kreikan kirkon virallisessa Septuagintakäännöksessä Jesajan kirjan 1:24 esiintyvä teksti, joka tavataan myös V/VI vuosisadalta peräisin olevasta Codex Purpureus Vindobonensiksestä. Tämä teksti kuuluu:

διὰ τοῦτο τάδε λέγει Κύριος ὁ δεσπότης σαβαώθ, ὁ δυνάστης
Sen tähden täten sanoo Herra, sotajoukkojen Hallitsija, Valtias
τοῦ Ἰσραήλ. οὐαὶ τοῖς ἰσχυροῖς ἐν Ἱερουσαλὴμ. οὐ
Israelin: Voi voimamiehille Jerusalemissa: sillä
παύσεται γὰρ μου ὁ θυμὸς ἐν τοῖς ὑπεναντιοῖς, καὶ κρίσιν
ei minun vihani ole lakkaava vastustajissani, ja tuomion
ἐκ τῶ ἐχθρῶν μου ποιήσω.
minun vihollisistani olen tekävä.

Edellä lainatussa tekstiesimerkissä esiintyvät ne kaikki kolme merkittävää sanaa, joiden käyttöä Uuden testamentin puolella seuraavaksi tutkistelemme.

ΔΕΣΠΟΤΗΣ UUDESSA TESTAMENTISSA²

LUK 2:25 Καὶ ἰδοὺ ἄνθρωπος ἦν ἐν Ἱερουσαλὴμ ᾧ ὄνομα Συμεὼν, καὶ
Ja katso, mies oli Jerusalemissa jolla nimi Simeon, ja
ὁ ἄνθρωπος οὗτος δίκαιος καὶ εὐλαβής, προσδεχόμενος παράκλησιν τοῦ
tämä mies (oli) hurskas ja jumalinen, odottaen Israelin
Ἰσραήλ, καὶ πνεῦμα ἦν ἄγιον ἐπ' αὐτόν.
lohdutusta, ja Pyhä Henki oli hänen päällään.

LUK 2:26 καὶ ἦν αὐτῷ κεχρηματισμένον ὑπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου
Ja hänelle oli ilmoitettu Pyhän Hengen toimesta,

μή ἰδεῖν θάνατον πρὶν [ἢ] ἂν ἴδῃ τὸν Χριστὸν κυρίου.
ettei hän näkisi kuolemaa, ennen kuin näkisi Herran Voidellun.

LUK 2:27 καὶ ἦλθεν ἐν τῷ πνεύματι εἰς τὸ ἱερὸν. καὶ ἐν τῷ εἰσα-
Ja hän tuli Hengessä temppeliin: ja sinä aikana kun

γαγεῖν τοὺς γονεῖς τὸ παιδίον Ἰησοῦν τοῦ ποιῆσαι αὐτοὺς κατὰ τὸ
vanhemmat toivat sisään lasta, Jeesusta, jotta he tekisivät

εἰθισμένον τοῦ νόμου περὶ αὐτοῦ
hänelle tapana olevan lain mukaan.

LUK 2:28 καὶ αὐτὸς ἐδέξατο αὐτὸ εἰς τὰς ἀγκάλας καὶ εὐλόγησεν
Ja hän otti hänet käsivarsille ja hän ylisti

τὸν Θεὸν καὶ εἶπεν,
Jumalaa ja sanoi:

LUK 2:29 Νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλόν σου, δέσποτα, κατὰ τὸ ῥῆμά σου
"Nyt sinä poispäästät sinun orjasi, Hallitsija, mukaan

ἐν εἰρήνῃ.
sinun sanasi, rauhassa:

LUK 2:30 ὅτι εἶδον οἱ ὀφθαλμοί μου τὸ σωτήριόν σου
sillä minun silmäni näkivät sinun pelastuksesi,

LUK 2:31 ὃ ἡτοίμασας κατὰ πρόσωπον πάντων τῶν λαῶν,
jonka sinä valmistit eteen kaikkien kansojen kasvojen,

LUK 2:32 φῶς εἰς ἀποκάλυψιν ἔθνων καὶ δόξαν λαοῦ σου Ἰσραήλ.
valon ilmestykseksi kansoille ja kirkkaudeksi sinun kansallesi Israelille."

Edellä lainatussa tekstissä Simeon puhutteli Isää Jumalaa nimellä δέσποτα, ja tämän hän teki Jeesus-lapsen tähden, pitäessään Jeesusta sylissään.

ACT 4:24 οἱ δὲ ἀκούσαντες ὁμοθυμαδὸν ἤραν φωνὴν πρὸς τὸν Θεόν
Ja kuultuaan he yksimielisesti korottivat äänen Jumalaa kohti

καὶ εἶπαν, Δέσποτα, σὺ ὁ ποιήσας τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ τὴν
ja sanoivat: "Hallitsija, sinä taivaan ja maan tekijä ja

θάλασσαν καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς,
meren ja kaikkien mitkä niissä,

ACT 4:25 ὁ τοῦ πατρὸς ἡμῶν διὰ πνεύματος ἁγίου στόματος Δαυὶδ
joka Pyhän Hengen kautta, meidän isämme Daavidin, sinun

² Laina ja käsittelen tässä artikkelissa vain niitä kohtia, joissa δεσπότης-sana esiintyy Jumalaa tai Jeesusta tarkoittamassa. Sanaa käytetään myös maallisista isännistä seuraavissa kohdissa: 1 Tim. 6:1-2, 2Tim. 2:21, Tiit. 2:9, 1Piet. 2:18. Näitä kohtia en katso aiheelliseksi tähän lainata.

παιδός σου εἰπών, Ἰνατί ἐφρούαζαν ἔθνη καὶ λαοὶ ἐμελέτησαν κενά;
palvelijasi suusta puhuit: "Miksi pakanat raivoavat ja kansat
turhia huolehtivat?

ACT 4:26 παρέστησαν οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς καὶ οἱ ἄρχοντες συνήχθη-
maan kuninkaat nousivat ja hallitsijat kokoontuivat

σαν ἐπὶ τὸ αὐτὸ κατὰ τοῦ κυρίου καὶ κατὰ τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ.
yhteen vastaan Herraa ja vastaan hänen Voideltuaan."

ACT 4:27 συνήχθησαν γὰρ ἐπ' ἀληθείας ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἐπὶ τὸν
Sillä todellakin he kokoontuivat tässä kaupungissa

ἀγίον παῖδά σου Ἰησοῦν, ὃν ἔχρισας, Ἡρώδης τε καὶ Πόντιος Πιλά-
sinun pyhää palvelijaasi Jeesusta vastaan, jonka sinä voitelit, sekä Herodes ja Pontius Pilatus
τος σὺν ἔθνεσιν καὶ λαοῖς Ἰσραήλ,
pakanoiden ja Israelin heimojen kanssa,

ACT 4:28 ποιῆσαι ὅσα ἡ χεὶρ σου καὶ ἡ βουλὴ [σου] προώρισεν
tekemään, joita sinun kätesi ja (sinun) neuvosi edeltä määräsi

γενέσθαι.
tapahtumaan.

ACT 4:29 καὶ τὰ νῦν, κύριε, ἐπιδε ἐπὶ τὰς ἀπειλὰς αὐτῶν, καὶ ὁδός
Ja nyt, Herra, päällekatso heidän uhkauksiinsa, ja anna

τοῖς δούλοις σου μετὰ παρρησίας πάσης λαλεῖν τὸν λόγον σου,
sinun palvelijoittesi kaikella rohkeudella puhua sinun sanaasi,

ACT 4:30 ἐν τῷ τῇν χεὶρᾶ [σου] ἐκτείνειν σε εἰς ἱάσιν καὶ σημεῖα
samalla kun sinä ojennat kätesi parantamaan, ja merkkejä

καὶ τέρατα γίνεσθαι διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἀγίου πατρὸς σου Ἰησοῦ.
sekä ihmeitä tapahtuu sinun pyhän palvelijasi Jeesuksen nimen kautta.

Kuten edellä olevasta ilmenee, alkuseurakunnassa rukoihtiin Isää Jumalaa, ja nimitettiin häntä Hallitsijaksi.
Jeesusta nimitettiin Herran Voidelluksi ja pyhäksi palvelijaksi.

2PE 2:1 Ἐγένοντο δὲ καὶ ψευδοπροφῆται ἐν τῷ λαῷ, ὡς καὶ ἐν ὑμῖν
Mutta myös valheprofeettoja oli kansan joukossa, kuten myös teidän joukossanne

ἔσονται ψευδοδιδάσκαλοι, οἵτινες παρείσασουσιν αἰρέσεις ἀπωλείας,
on tuleva olemaan valheenopettajia, jotka tulevat kuljettamaan salaa sisään tuhon harhaoppeja,

καὶ τὸν ἀγοράσαντα αὐτοὺς δέσποτην ἀρνούμενοι, ἐπάγοντες ἑαυτοῖς
ja heidät ostaneen Hallitsijan kieltävinä, he tuottavat heidän itsensä päälle

ταχινὴν ἀπώλειαν.
äkillisen tuhon.

Edellä lainatussa toisen Pietarin kirjeen tekstissä ei selvästi sanota, ketä Hallitsijalla tarkoitetaan, mutta
tekstiyhteyden perusteella on luonnollisin tulkinta, että tässä δέσποτης-nimen haltija on Jeesus. Silti Hallit-
sijan ymmärtäminen tarkoitamaan Isää Jumalaa ei suinkaan ole sekään mahdotonta.

JUD 1:3 Ἀγαπητοί, πᾶσαν σπουδὴν ποιούμενος γράφειν ὑμῖν περὶ
Rakkaat, omaten jatkuvasti kaikkea intoa kirjoittaa teille

τῆς κοινῆς ἡμῶν σωτηρίας ἀνάγκην ἔσχον γράφαι ὑμῖν παρακαλῶν
meidän yhteisestä pelastuksestamme, omasin nyt pakon kirjoittaa teille, pyytäen

ἐπαγωνίζεσθαι τῇ ἀπαξ παραδοθείσῃ τοῖς ἀγίοις πίστει.
teitä jatkamaan taistelua kerran pyhille annetun uskon tähden.

JUD 1:4 παρείδουσιν γὰρ τινὲς ἄνθρωποι, οἱ παλαιὶ προγεγραμμένοι
Sillä eräät ihmiset rujahtivat sisään, jotka vanhastaan on edeltä kirjoitettu

εἰς τοῦτο τὸ κρίμα, ἁσεβεῖς, τῇν τοῦ θεοῦ ἡμῶν χάριτα μετατιθέντες
tähän tuomioon. Jumalattomat, jotka meidän Jumalamme armon irstauksiksi

εἰς ἁσέλγειαν καὶ τὸν μόνον δέσποτην καὶ κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν
muuttaen, myös ainoan Hallitsijamme ja meidän Herramme Jeesuksen

Χριστὸν ἀρνούμενοι.
Kristuksen kieltävät.

Tässä Juudan kirjeessä on myös luonnollisinta käsittää δέσποτης-nimen haltija Jeesukseksi. Silti ei tässäkään
ole mahdotonta, että Hallitsijalla tarkoitettaisiin Isää Jumalaa, eroitukseksi meidän Herrastamme Jeesuksesta
Kristuksesta.

Nykyajan raamattututkimus ajoittaa nämä kaksi kirjettä (2 Pietari ja Juuda) pitkälti toisella vuosisadalla
syntyneiksi³, ja tätä seikkaa pidetään myös selityksenä siihen, että δέσποτης-sanaa sovelletaan (todennäköi-
sesti) Jeesukseen.

REV 6:9 Καὶ ὅτε ἤνοιξεν τὴν πέμπτην σφραγίδα, εἶδον ὑποκάτω τοῦ
Ja kun hän avasi viidennen sinetin, minä näin uhrialttarin

θυσιαστηρίου τὰς ψυχὰς τῶν ἐσφαγμένων διὰ τὸν λόγον τοῦ θεοῦ καὶ
alapuolella (Jumalan sanan tähden ja sen todistuksen tähden jonka

διὰ τὴν μαρτυρίαν ἣν εἶχον.
he omasivat) teurastettujen sielut.

REV 6:10 καὶ ἔκραζαν φωνῇ μεγάλῃ λέγοντες, Ἔως πότε, ὁ δέσποτης
Ja he huusivat suurella äänellä, sanoen: "Mihin asti, Hallitsija,

ὁ ἄγιος καὶ ἀληθινός, οὐ κρίνεις καὶ ἐδικεῖς τὸ αἷμα ἡμῶν ἐκ τῶν
pyhä ja todellinen, et tuomitse ja vaadi meidän vertamme

κατοικούντων ἐπὶ τῆς γῆς;
maan päällä asuvilta?"

REV 6:11 καὶ ἐδόθη αὐτοῖς ἐκάστῳ στολὴ λευκή, καὶ ἐρρέθη αὐτοῖς
ja heille jokaiselle annettiin valkoinen puku, ja heille sanottiin,

ἵνα ἀναπαύσονται ἔτι χρόνον μικρόν, ἕως πληρωθῶσιν καὶ οἱ σύνδου-
että he lepäisivät vielä pienen aikaa, kunnes tulisi täyteen myös

³ Se, missä merkityksessä eräissä Apostolisten isien teksteissä δέσποτης-sanaa käytetään (kuten
tulemme jatkossa tämän tutkistelun yhteydessä näkemään), sekin antaa tukea 2 Pietarin ja Juudan kirjeen
myöhäiselle ajoitukselle.

λοι αὐτῶν καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτῶν οἱ μέλλοντες ἀποκτενεσθαι ὡς καὶ
heidän kanssapalvelijansa ja heidän veljensä, jotka tulevat tapettaviksi kuten myös

αὐτοί.
he.

Tässä Ilmestyskirjan tekstissä on sen sijaan selvää, että tällä Δεσπότης- / Hallitsija-sanalla tarkoitetaan
Isää Jumalaa.

ΔΥΝΑΣΤΗΣ ΟΥΔΕΣΣΑ ΤΕΣΤΑΜΕΝΤΙΣΣΑ

1ΤΙ 6:13 παραγγέλλω [σοι] ἐνώπιον τοῦ θεοῦ τοῦ ζῳογονοῦντος τὰ
Käskän (sinua) kaikki elossa pitävän Jumalan edessä

πάντα καὶ Χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ μαρτυρήσαντος ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου τὴν
ja Pontius Pilatukselle hyvän tunnustuksen todistaneen

καλὴν ὁμολογίαν,
Kristuksen Jeesuksen edessä,

1ΤΙ 6:14 τηρήσαι σε τὴν ἐντολὴν ἀσπίλον ἀνεπίληπτον μέχρι τῆς
että sinä varjelisit käskyn tahrattomana ja moitteettomana

ἐπιφανείας τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ,
meidän Herramme Jeesuksen Kristuksen ilmestymiseen asti,

1ΤΙ 6:15 ἢν καιροῖς ἰδίοις δείξει ὁ μακάριος καὶ μόνος δυνάστης,
jonka (ilmestymisen) autuas ja ainoa Valtias, kuninkaina

ὁ βασιλεὺς τῶν βασιλευδόντων καὶ κύριος τῶν κυριευόντων,
olevien Kuningas ja herroina olevien Herra, on tuova omina aikoinaan näkyviin.

1ΤΙ 6:16 ὁ μόνος ἔχων ἀθανάσιαν, φῶς οἰκῶν ἀπρόσιτον, ὃν εἶδεν
Hän, ainoa kuolemattomuuden omaava, luoksepääsemättömässä valossa asuva, jota ei kukaan

οὐδεὶς ἀνθρώπων οὐδὲ ἰδεῖν δύναται· ὃ τιμὴ καὶ κράτος αἰώνιον.
ihmisistä ole nähnyt eikä voi nähdä: jolle kunnia ja iankaikkinen

ἀμήν.
valta. Aamen.

Edellä lainatussa ainoassa kohdassa, jossa δυνάστης-sana Uudessa testamentissa esiintyy, ei ole epäselvyyttä
siitä, ketä nimityksellä tarkoitetaan. Teksti sanoo, kuinka tämä autuas ja ainoa Valtias, Isä Jumala, on
saattava kerran Herran Jeesuksen ilmestymisen näköpiiriimme.

On myös mielenkiintoista todeta, että uskrekriekielinen Νεοφύτου Βαμβακάν käännös on korvannut δυνάστης-sanana
1 Tim. 6:15 kohdassa Δεσπότης-sanalla. Δυνάστης-sanalle kun on nykykreikassa kehittynyt tyrannin, mielivaltai-
sen herran merkitys, kun taas Δεσπότης-sana on tämän aikaisemman vivahteen menettänyt, merkiten nykyään vain
itsevaltiasta, hallitsijaa. Ateenan yliopiston oppineiden vuoden -67 käännöksen kääntäjät ovat palauttaneet
kohtaan δυνάστης-sanana, ja Tessalonikan yliopiston oppineiden vuoden -85 käännös on käyttänyt sanaa εἰσοσιστής
= vallanpitäjä.

Ristin Voiton UTS-Novumin 5 osa, eli sanakirjaosa esittää Δεσπότης-sanasta seuraavaa selitystä:

" Sana merkitsee oikeastaan 'talon herra', joka hallitsee ehdottomasti perheväkeään ja
orjiaan. Se on samanlainen ilmaisu kuin heprean ba'al ha-bajit, 'talon tai maan omistaja'.
Sana kyrios (2639) täsmentää voimakkaammin hallintasuhteen laillisuutta, kun taas Δεσπότης
kuvaa enemmänkin rajatonta hallintavaltaa, ja siihen sisältyy sama kovuuden ja oikullisuuden
vivahte, joka on myös lainasanassa despootti.

Ut:ssa despotes esiintyy vain 10 kertaa (kyrios yli 700 kertaa) ja sitä käytetään inhimil-
lisistä herroista neljästi. Jumalasta kolmesti (sekä kerran vertauskuvallisesti. 2 Tim 2:21)
ja Jeesuksesta Kristuksesta kahdesti (2 Piet 2:1; Juud 4), jolloin Jeesus siis rinnastetaan
Isään sanoilla "meidän ainoa valtiamme". Tässä sanan despotes käyttötavassa on hyödyllinen
muistutus Jumalan/Kristuksen rajattomasta hallintavallasta ja herraudesta."

ΔΥΝΑΣΤΗΣ ΕΝΣΙΜΜΑΙΣΕΣΣΑ ΚΛΕΜΕΝΣΙΝ ΚΙΡΓΕΕΣΣΑ

Kirkkoisä Eusebius ajoitti Kleemensin Rooman seurakunnan paimenviran vuosiin 92 - 101, joiden vuosien
haarukassa tämä Kleemensin ensimmäinen kirje korinttolaisille on siis kirjoitettu. Kirje on siis yhtä
vanha, siis samalta ajalta kuin nuorimmat Ut:n tekstitkin, josta syystä se kykenee valaisemaan melkoisesti
oman aikansa uskovien oppinnäkemyksiä. Tämän tutkistelun yhteydessä mielenkiinnon kohteena ovat kohdat,
jotka esittävät jotakin Isän ja Pojan suhteesta, joita kohtia siis jatkossa lainaan:

1:1 Ἡ ἐκκλησία τοῦ θεοῦ ἡ παροικοῦσα Ῥώμην τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ
Jumalan Roomassa muukalaisena asuva seurakunta, Jumalan

θεοῦ τῇ παροικοῦσῃ Κόρινθον, κλητοῖς ἡγιασμένοις ἐν θελήματι
Korintossa muukalaisena asuvalle seurakunnalle, Jumalan tahdossa

θεοῦ διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη
Jeesuksen Kristuksen kautta kutsutuille pyhitetyille. Lisäänty-

ἀπὸ παντοκράτορος θεοῦ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ πληθυνθείη.
köön teille arme ja rauha Jeesuksen Kristuksen kautta kaikkivaltialta Jumalalta.

7:5 διελθόμεν εἰς τὰς γενεὰς πάσας καὶ καταλάβομεν, ὅτι ἐν γενεᾷ
Kulkekaamme läpi kaikki sukupolvet ja tarkoin oppikaamme, että sukupolvessa

καὶ γενεᾷ μετανοίας τόπον ἔδωκεν ὁ Δεσπότης τοῖς βουλομένοις
ja sukupolvessa Valtias antoi mielenmuutoksen paikan tahtoville

ἐπιστραφῆναι ἐπ' αὐτόν.
kääntä hänen puoleensa.

20:11 ταῦτα πάντα ὁ μέγας δημιουργὸς καὶ Δεσπότης τῶν ἀπάντων ἐν
Tämän kaiken suuri Luoja ja kaiken Valtias rauhassa ja

εἰρήνῃ καὶ ὁμονοίᾳ προσέταξεν εἶναι, εὐεργετῶν τὰ πάντα, ὑπερεκ-
yksimielisyydessä on käskennyt olemaan, hyväntekijä kaikille, mutta ylenpalttisesti

περισσῶς δὲ ἡμᾶς τοὺς προσφευγόντας τοῖς οἰκτιρμοῖς αὐτοῦ διὰ
meille, Herramme Jeesuksen Kristuksen kautta hänen laupeuksiensa

τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.
turviin paenneille.

24:1 κατανοήσωμεν, ἀγαπητοί, πῶς ὁ Δεσπότης ἐπιδείκνυται διηνε-
Huomatkaamme, rakastetut, kuinka Valtias osoittaa jatku-

κῶς ἡμῖν τὴν μέλλουσαν ἀνάστασιν ἔσεσθαι, ἥς τὴν ἀπαρχὴν ἐποιή-
vasti meille, että tuleva ylösnousemus on oleva, jonka uutiseksi

σατο τὸν κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν ἐκ νεκρῶν ἀναστήσας.
hän teki kuolleista herättämällä Herran Jeesuksen Kristuksen.

36:2-4:

διὰ τοῦτου ἀτενίζομεν εἰς τὰ ὕψη τῶν οὐρανῶν, διὰ τοῦτου ἐνοπτ-
 Hänen kauttaan me kiinnitämme katseemme taivaitten korkeuksiin, hänen kauttaan me näemme kuvastimessa
 ριζόμεθα τὴν ἀμωμον καὶ ὑπερτάτην δῆσιν αὐτοῦ, διὰ τοῦτου ἡνεφ-
 moitteettomat ja korkeimmat kasvonsa, hänen kauttaan avautuivat
 χθησαν ἡμῶν οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς καρδίας, διὰ τοῦτου ἡ ἀσύνετος καὶ
 meidän sydämemme silmät, hänen kauttaan meidän ymmärtämätön ja
 ἐσκοτωμένη διάνοια ἡμῶν ἀναβάλλει εἰς τὸ φῶς, διὰ τοῦτου ἡθελή-
 pimentynyt ajatuksemme nousee ylös valoon, hänen kauttaan tahtoi
 σεν ὁ δεσπότης τῆς ἀθανάτου γνώσεως ἡμᾶς γεύσασθαι, ὃ ὢν ἀπαύ-
 Valtias meidän maistavan kuolematonta tietoa, joka ollen hänen
 γασμα τῆς μεγαλωσύνης αὐτοῦ, τοσοῦτω μείζων ἐστὶν ἀγγέλων, ὅσω
 majesteettiutensa säteily, on niin paljon suurempi enkeleitä,
 διαφορώτερον ὄνομα κεκληρονόμηκεν. γέγραπται γὰρ οὕτως. Ὁ
 kuin on perinyt erinomaisemman nimen. Sillä näin on kirjoitettu:
 ποιῶν τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ πνεύματα καὶ τοὺς λειτουργοὺς αὐτοῦ
 'Hän tekee hänen enkelinsä tuuliksi ja hänen palvelijansa
 πυρὸς φλόγα. ἐπὶ δὲ τῷ υἱῷ αὐτοῦ οὕτως εἶπεν ὁ δεσπότης. υἱός
 tulen liekiksi.' Mutta hänen Pojalleen Valtias sanoi näin:
 μου εἰ σὺ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε. αἰτησαὶ παρ' ἐμοῦ, καὶ δώσω
 Sinä olen minun Poikani, minä olen tänä päivänä sinut synnyttänyt. Pyydä sinä minulta, ja olen antava
 σοι ἔθνη τὴν κληρονομίαν σου καὶ τὴν κατὰσχέσιν σου τὰ πέρατα
 sinulle pakanakansat sinun perinnöksesi ja maan ääret sinun
 τῆς γῆς.
 haltuusi.

Edellä lainatussa tekstissä ὁ δεσπότης-(Valtias-) nimen haltijalla on Poika, mutta Poika ei itse ole ὁ δεσπότης.

40:4-5:

οἱ οὖν τοῖς προστεταγμένοις καιροῖς ποιοῦντες τὰς προσφορὰς
 Jotka siis edeltämäärättyinä aikoina toimittavat heidän uhrinsa
 αὐτῶν εὐπρόσδεκτοί τε καὶ μακάριοι. τοῖς γὰρ νομίμοις τοῦ δεσπότη-
 esiin,(ovat) otollisia ja autuaita: sillä Valtiaan lain säädöksistä
 του ἀκολουθοῦντες οὐ διαμαρτάνουσιν. τῷ γὰρ ἀρχιερεῖ ἴδιαι λει-
 seurattessaan he eivät tee rikkomusta. Sillä ylipapille on annet-
 τουργίαι δεδομέναι εἰσὶν, καὶ τοῖς ἱερεῦσιν ἴδιος ὁ τόπος προσ-
 tu omat papilliset toimensa, ja papeille oma paikka on määrätty,
 τέτακται, καὶ λεύεται ἴδιαι διακονίαι ἐπικρίνεται. ὁ λαϊκὸς
 ja leeviläiset on pantu omiin palvelustoimiinsa: kansaan kuuluva
 ἀνθρώπος τοῖς λαϊκοῖς προστάγμασιν δέσσεται.
 mies (tai: maallikko) on saanut kansalle kuuluvat käskyt.

52:1. Ἀπροσέτης, ἀδελφοί, ὁ δεσπότης ὑπάρχει τῶν πάντων. οὐδὲν
 Veljet, kaiken Valtias on ilman minkään tarvetta: Hän ei
 οὐδενὸς χρῆζει εἰ μὴ τὸ ἐξομολογεῖσθαι αὐτῷ.
 tarvitse mitään mistään, paitsi että hänelle annetaan tunnustus.

55:6. οὐχ ἦτρον καὶ ἡ τελεία κατὰ πίστιν Ἑσθὴρ κινδύνῳ ἑαυτὴν
 Ei vähemmän kuin uskon mukaan täydellinen Estheer pani itsensä
 παρέβαλεν, ἵνα τὸ δωδεκάφυλον τοῦ Ἰσραὴλ μέλλον ἀπολέσθαι ῥύση-
 vaaralle alttiiksi, jotta hän pelastaisi tuhoutumaisillaan olevat Israelin kaksitoista sukukuntaa:
 ται. διὰ γὰρ τῆς νηστείας καὶ τῆς ταπεινώσεως αὐτῆς ἤξιωσεν τὸν
 Sillä paaston ja nöyryytensä kautta hän pyysi
 παντεπότην δεσπότην, θεὸν τῶν αἰώνων. ὃς ἰδὼν τὸ ταπεινὸν τῆς
 kaikkinäkevää Valtiaasta, aikakausion Jumalaa: joka nähden hänen
 ψυχῆς αὐτῆς ἐρύσατο τὸν λαόν, ὃν χάριν ἐκινδύνευσεν.
 sielunsa nöyryyden, pelasti kansan, jonka tähden hän oli vaarassa.

56:16. βλέπετε, ἀγαπῶντες, πόσος ὑπερασπισμὸς ἐστὶν τοῖς παιδεύο-
 Nähkää, rakastetut, kuinka suuri suoja on Valtiaan

μένοις ὑπὸ τοῦ δεσπότη. πατὴρ γὰρ ἀγαθὸς ὢν παιδεύει εἰς τὸ
 taholta kasvatetuilla: sillä hyvä Isä ollen, hän kasvattaa,
 ἐλλεθῆναι ἡμᾶς διὰ τῆς ὁσίας παιδείας αὐτοῦ.
 jotta saisimme osaksemme armon hänen pyhän kasvatuksensa kautta.

Viimeksi lainatussa tekstissä tuotiin julki, että Valtias on nimenomaan "hyvä Isä" (ei Poika).

59:2-4.

ἡμεῖς δὲ ἀθῶοι ἐσόμεθα ἀπὸ ταύτης τῆς ἀμαρτίας καὶ αἰτησόμεθα
 Ja me tulemme olemaan viattomia tästä synnistä ja me tulemme pyytämään
 ἐκτενῆ τὴν δέσιν καὶ ἱεσὶν ποιοῦμενοι, ὅπως τὸν ἀριθμὸν τὸν
 kestäväää pyyntöä ja rukousta tekevinä, jotta valittujensa
 κατηγορημένων τῶν ἐκλεκτῶν αὐτοῦ ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ διαφυλάξῃ
 lasketun luvun koko maailmassa varjelsi vahingoittu-
 ἄθραυστον ὁ δημιουργὸς τῶν πάντων διὰ τοῦ ἡγαπημένου παιδὸς
 mattomana kaiken Luoja, hänen rakastetun palvelijansa Jeesuksen
 αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, οἱ οὐ ἐκάλεισεν ἡμᾶς ἀπὸ σκότους εἰς φῶς,
 Kristuksen kautta, jonka kautta hän kutsui meidät pimeydestä valoon,

Edellä esitetyn valossa on aivan selvää, ettei Rooman seurakunta vielä Kleemensin aikana uskonut sellaiseen kolmiyhteiseen Jumalaan, jossa "yksikään persoona ei ole ollut ennen eikä jälkeen toistaan, eikä yksikään ole toistaan suurempi tai vähempi", kuten Atanasiuksen nimellä tunnettu uskontunnustus Jumalan myöhemmin määritteli. Ainoa hypoteesi, joka sopii Kleemensin jumalakuvaan, on subordinationistinen jumaluuden kolminaisuus, jonka itsekin hyväksyn.